

ÎNTRU APARAREA ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

memoriu referitor la starea de fapt și de drept a legaturilor statului român cu persoane și comunități românești din lume comparativ cu organisme similare de stat din diferite state

I. Introducere.

Descrierea modului defectuos în care statul român înțelege să susțină și să colaboreze cu comunitățile românești. Notiunea de: diaspora; exil; strain; etnic; comunitate întru limba și credință.

Principala intenție a acestei lucrări este de a atrage atenția asupra necesității valorificării tezaurului uman românesc aflat în întreaga lume. De aici apare necesitatea reconsiderării modului de a vedea raporturile statului român cu comunitățile românești din lume. Întreaga lucrare își propune să descrie starea de fapt și să ofere soluții deopotrivă. Ea este rezultatul consultării directe a situației comunităților românești – din Timoc, Bucovina, dar, în egala măsură, din Canada, Australia, Africa de Sud – iar soluțiile propuse aici se doresc a fi soluțiile optime, nu în general, ci în ceea ce privește structura și împrăștierea comunităților românești de aiurea.

Nenumăratele demersuri făcute de Subsecretariatul de Stat pentru Românii de pretutindeni în vederea înființării unui organism guvernamental potrivit ca structură și mod de acțiune cu situația actuală a comunităților românești, s-au lovit de rezistența unor structuri administrative și persoane în funcție – din interiorul Guvernului și nu numai – ce nu consideră aceasta ca fiind o prioritate, nici nu o consideră ca problema sau, de cele mai multe ori, nu o cunosc pur și simplu. Astfel, am ales această cale, a scrisului, încercând, o dată mai mult, o pledoarie pentru normalizarea legaturilor românilor din lume atât cu țara mamă, cât și între ei, pentru crearea unor raporturi concrete, firești, coerente dincolo de politica zilei, sau, altfel spus, bazate pe suma politicilor zilei, anume pe politica națională.

Cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe și al Serviciului Informatiilor Externe, și în intenția rezolvării acestei foarte vechi probleme prin înființarea unui Departament de Stat pentru Românii de Pretutindeni, ca instrument principal de lucru, va daruim aceste pagini cu speranța că veți înțelege și sprijini materializarea ideii, atât cât va sta în puteri.

II. Raport asupra stării comunităților românești din lume:

1. Ungaria; 2. Ucraina; 3. Iugoslavia; 4. Bulgaria; 5. Moldova (un caz special); 6. Albania; 7. Macedonia; 8. Grecia; 9. Cipru; 10. Italia; 11. Germania; 12. Austria; 13. Slovacia; 14. Cehia; 15. Elvetia; 16. Spania; 17. Fosta U.R.S.S.; 18. Japonia; 19. S.U.A.; 20. Canada; 21. Australia; 22. Argentina; 23. Brazilia; 24. Alte țări din America de Sud; 25. Portugalia; 26. Turcia; 27. Egipt; 28. Africa de Sud.

1. Ungaria

Referitor la Comunitatea eclezială românească din Ungaria

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Comunitatea ortodoxa a românilor din Ungaria, foarte puternica la sfârșitul secolului trecut, avea biserica proprie în Budapesta. Prin asimilare și schimbarea raportului între etnii, actualmente Biserica Ortodoxa a Românilor a fost transformata în Biserica Ortodoxa maghiara.

Astfel numarul parohiilor a scazut îngrijorator și, desi statul maghiar numeste aceasta “asimilare naturala”, se poate observa caracterul forțat al acestui proces, fie și prin simpla analizare a cifrelor statistice.

Parohiile românești ortodoxe din Ungaria sunt urmatoarele:

r.crt.	Parohia	Judetul	Anul Înfintarii	Hramul	Preot paroh
	Aletea	Békés	1934	Sf.Nicolae	Alexandru Seres (administrator)
	Apateu	Hajdú-Bihar	cca 1740	Sf.Nicolae	Origen Sabau
	Batania	Békés	1793-1797	Nasterea Maicii Domnului	Ilie Ciocan
	Bichis	Békés	1791	Nasterea Maicii Domnului	Petru Puscas (administrator)
	Bichis ciaba	Békés	1820	Sf.Nicolae	Teodor Marc
	Budapesta	-	1900	Sf.Ioan Botezatorul	Marius Maghiaru
	Cenadul-Unguresc	Csongrád	1774	Înaltarea Domnului	Aurel Becan
	Chitig haz	Békés	1716	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Florin Olteanu
	Ciorvas	Békés	1890	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Teodor Marc (administrator)
0.	Crâstor	Békés	1779	Bunavestire	Alexandru Seres (administrator)
1.	Darvas	Hajdú-Bihar	1720	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Teodor Marc (administrator)
2.	Giula I	Békés	1695	Sf.Nicolae	Pavel Ardelean (vicar episcopesc)
3.	Giula II	Békés	1833	Cuv.Paraschiva	Petru Puscas
4.	Jaca	Hajdú-Bihar	1779-1786	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Origen Sabau (administrator)
5.	Micherechi	Békés	1758-1768	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Ioan Bun
5.	Peterd	Hajdú-Bihar	1779	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Origen Sabau (administrator)
7.	Otlaca-Pusta	Békés	1907	Înaltarea Domnului	Tedor Roxin (pensionar)
3.	Sacal	Hajdú-Bihar	1788	Sf.Arhangeli Mihail și Gavriil	Origen Sabau (administrator)

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

9.	Seghe din	Csongrád	1996	În curs de formare*	Aurel Becan (administrator)
10.	Veched	Hajdú-Bihar	1786	Sf.Arhangeli Mihail si Gavriil	Teodor Marc (administrator)

* - slujbele se fac În biserica ortodoxa sârba din acest oras.

Aceasta lista a fost Întocmita de preotii:

1. Aurel Becan – 6932 loc. Magyarcsanád, str. Fo nr. 42.
Tel.: 003662261568
2. Marius Maghiaru – 1075, Budapesta, str. Holló, nr. 8
Tel.: 003613226071

Comunitatea greco-catolica a românilor din Ungaria, care cândva numara în jur de 150.000 de membri, a fost cea mai afectata de procesul asimilarii fortate. În prezent, acestia sunt maghiarizati În proportie de 98-99%.

Biserica Greco-Catolica din Ungaria a constituit tinta prioritara a procesului de deznationalizare, materializat în disparitia acesteia si înlocuirea sa de catre Biserica Greco-Catolica Maghiara, o creatie artificiala a autoritatilor ungaro-austriece, ce avea ca obiectiv principal maghiarizarea românilor.

În Ungaria, ca si în România, activitatea Bisericii Greco-Catolice a fost interzisa pâna în 1990, credinciosii respectivi fiind nevoiti sa-si satisfaca aspiratiile spirituale în cadrul Bisericilor Romano-Catolice.

Chiar si dupa caderea regimului comunist si acordarea dreptului la asociere, comunitatile românesti de rit greco-catolic din Ungaria s-au gasit în situatia de a nu-si putea exercita propria religie.

Pentru a îndeplini una dintre recomandarile Consiliului Europei privind libertatile religioase, ca o conditie de integrare în structurile euro-atlantice, guvernul ungar a încercat revigorarea acestor comunitati. În acest sens, le-au fost distribuite 2 milioane de forinti de la bugetul national. Ca urmare, au fost organizate trei comunitati greco-catolice si în localitatile Bedeu, Leta-Mare si Pocei, ceilalti credinciosi fiind nevoiti sa participe în continuare la serviciile religioase oficiate ocazional de catre diversi misionari greco-catolici din România, care se deplaseaza periodic în Ungaria, sau sa asiste la slujbele în rit romano-catolic. Preotii sunt de nationalitate ungară, necunoscatori ai limbii române si sunt numiti de catre Episcopia din Nyiregyhaza.

Pentru a demonstra Uniunii Europene disponibilitatea guvernului ungar de a avea atitudini politice favorabile destinderii relatiilor cu România, autoritatile au dat dispozitii organelor de frontiera sa faciliteze accesul preotilor greco-catolici care vin din aceasta tara pentru a desfasura unele activitati specifice în rândul românilor din Ungaria.

Din punctul de vedere canonic, comunitatile greco-catolice ale minoritatii române din Ungaria sunt supuse jurisdictional asa-zisei Episcopii Greco-Catolice Maghiare din Nyiregyhaza si Congregatiei pentru Bisericile Orientale de la Vatican.

Din punctul de vedere financiar, statul maghiar sustine reconstruirea si restaurarea unui numar de trei biserici românesti.

Este evidenta necesitatea implicarii statului român pentru a construi biserici ortodoxe românesti În mai multe locuri unde comunitatea ar putea forma si sustine parohii noi. Consideram ca aceasta este o modalitate foarte importanta de coagulare a comunitatii românesti.

Referitor la problema restituirii patrimoniului comunitar si ecleziastic

Problema restituirii patrimoniului comunitar si ecleziastic al minoritatii române din Ungaria cade sub incidenta Legii nr. XXV/1991 privind retrocedarea sau despagubirile cuvenite pentru bunurile confiscate de regimul comunist ungar si a Legii nr. XXIV/1992, care completeaza procedurile de acordare a despagubirilor. În schimb, patrimoniul imobiliar si mobilier al Fundatiei “Gojdu” nu face obiectul acestor legi, deoarece acesta nu apartine în totalitate Bisericii Ortodoxe a Românilor din Ungaria sau minoritatilor românești din aceasta tara. Numai o mica parte revine comunitatii românilor.

Situatia a fost reglementata prin Tratatul de la Trianon (4 iunie 1920) si numai acest tratat a fost baza de negocieri în perioada interbelica.

Situatia patrimoniala face obiectul reglementarii între statul ungar si statul român. Problematika a fost solutionata prin Acordul din 27 octombrie 1937, ratificat de ambele state – România si Ungaria – În 1938, respectiv 1940.

Referitor la imobilele ce au apartinut Fundatiei “Gojdu” si revendicate de respectiva asociatie, cu exceptia celui din Strada Hollo nr. 8, secretarul de stat ungar pentru culte a precizat ca, din punctul de vedere al legislatiei ungare în vigoare, acestea sunt în posesia Primariei Sectorului VII – Budapesta.

În sensul repunerii în discutie la nivel interguvernamental a întregului patrimoniu al Fundatiei Gojdu, am initiat cuprinderea acestei probleme atât în protocol cât si în propunerile comitetului de specialitate pentru colaborare în problemele minoritatilor.

III. Referitor la reprezentarea minoritatilor din Ungaria în Parlamentul de la Budapesta

Necesitatea elaborarii unei prevederi care sa permita accesul în forul legislativ de la Budapesta a reprezentantilor minoritatilor nationale a fost formulata înca în cadrul campaniei electorale din 1990 de catre Forumul Democrat Ungar, care, ajuns la putere, nu si-a respectat promisiunea. Întrucât nici la alegerile generale din 1994 nu era în vigoare o reglementare pe baza careia etnicii sa poata ajunge în Parlament, unii reprezentanti ai minoritatilor, în special germani, au candidat pe listele diferitelor partide.

Reglementarea problemei reprezentarii parlamentare a celor 13 minoritati nationale si etnice recunoscute în Ungaria a constituit unul dintre obiectivele coalitiei care a guvernat pâna la alegerile din luna mai 1998. Dezbaterile cu privire la noua lege electorala au început însa abia în ianuarie 1998, fiind avansate urmatoarele variante:

- a) alegerea deputatilor minoritari la scrutinul din mai 1998, prin asigurarea unor facilitati în ce priveste pragul minim de voturi pentru intrarea în Parlament;
- b) desemnarea reprezentantilor minoritatilor cu prilejul alegerilor locale din octombrie a.c., data pâna la care locurile rezervate acestora în forul legislativ ar fi trebuit sa ramâna vacante;
- c) folosirea sistemului de delegare a reprezentantilor etnicilor de catre administratiile locale ale autoguvernurilor minoritatilor nationale;
- d) trecerea la sistemul parlamentar bicameral, ca forma în cadrul careia s-ar putea realiza mai usor reprezentarea electoratului minoritar în Parlament.

Propunerile, formulate în pripa si respinse de fortele politice din actuala coalitie, nu au fost acceptate de parlament, astfel încât problema reprezentarii minoritatilor nu a fost rezolvata

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

nici la scrutinul din 10 mai 1998 și nu este posibilă nici la alegerile locale din 18 octombrie 1998. Situația este convenabilă majorității formațiunilor politice, în special celor care au format actuala majoritate guvernamentală, care nu agreează intrarea în Parlament a etnicilor, în special a țiganilor, considerându-se că unele inițiative legislative ale acestora ar putea afecta interesele naționale ungare.

În perioada premergătoare alegerilor din luna mai, oficialitățile de la Budapesta și-au exprimat “îngrijorarea” față de tergiversarea rezolvării problemei reprezentării parlamentare a minorităților, dorind astfel să demonstreze Occidentului preocuparea pentru alinierea la standardele înalte ale democrației.

După ultimele alegeri generale, liderii minorităților și-au exprimat opiniile conform cărora nici unul dintre partidele chemate să alcătuiască viitoarea coaliție guvernamentală nu are prevăzute în programele politice îmbunătățiri majore ale situației minorităților din Ungaria. Atât Partidul Civic Ungar (Fi.De.Sz. – M.P.P.), cât și partenerii săi politici, consideră că Legea minorităților adoptată în 1993 reprezintă o normă legislativă situată la nivelul parametrilor maximali în plan internațional și european.

De asemenea vor fi menținute autoguvernările minoritare ca forme de bază ale exercitării drepturilor și libertăților recunoscute prin Constituție comunităților etnice din Ungaria.

Reprezentarea în Parlament a minorităților din Ungaria va constitui în continuare un element de dispută politică a cărei rezolvare nu se va situa printre obiectivele prioritare ale actualului guvern.

În rândul minorităților româna, slovacă, ucrainiană, sârbă și croată există totodată temerea apariției unor “exagerări propagandistice din partea guvernărilor de la Budapesta, care vor avea în primul rând în atenție susținerea intereselor etnicilor maghiari din țările vecine”.

La nivelul minorității române se așteaptă ca la scrutinul din luna octombrie 1998 să se producă o schimbare totală a componentei actualelor structuri de conducere formate din rândul membrilor sau simpatizanților Partidului Socialist Ungar.

Pentru pregătirea viitoarelor acțiuni propagandistice, în vederea evitării apariției unor acuzații internaționale, partidele majoritare în Parlamentul de la Budapesta au inițiat imediat după alegeri o serie de activități menite să demonstreze preocuparea față de ameliorarea situației minorităților din Ungaria.

Astfel, în cadrul unei manifestări oficiale organizate la Budapesta la 5 iunie a.c. a fost anunțată înființarea “Biroului de coordonare pentru minoritățile naționale și etnice din Ungaria”.

În context, Timar Gyorgy, președintele Biroului, a afirmat că apariția acestei noi structuri are drept scop realizarea unei mai eficiente monitorizări a problemelor de ordin cultural, educațional și științific ce au tangență cu situația minorităților din Ungaria. Acest Birou este conceput ca o structură neguvernamentală, menită să se implice cu ajutorul intelectualilor în adaptarea continuă a situației minorităților din Ungaria la cerințele integrării în Uniunea Europeană. Timar Gyorgy a exprimat speranța că noul Guvern de la Budapesta va acorda mai multă atenție problemelor specifice etniilor din Ungaria, îndeosebi celor referitoare la comunitatea țiganilor.

Guvernul Orbán nu mai pastrează nici măcar aparentele unui echilibru între preocuparea față de minoritatea maghiară din țările vecine și politica promovată cu privire la minoritățile naționale și etnice din Ungaria. De la instalarea în funcție noul executiv de la Budapesta s-a dovedit deosebit de activ cu privire la apararea intereselor și aspirațiilor maghiarilor de dincolo de frontieră și, în același timp, a procedat la limitarea unor drepturi ale etnicilor din Ungaria.

O primă măsură întreprinsă de premierul Orbán a constituit-o transferarea “Oficiului pentru minorități naționale și etnice” de la Președinția Guvernului la Ministerul Justiției. Acest

lucru reduce rangul Oficiului pentru minorități și are consecințe financiare implicite în dauna organizațiilor minoritare.

Deși liderii minorităților naționale și etnice au adresat un memoriu primului ministru Orban, solicitând să se revină la hotărârea de arondare a structurii administrative a minorităților la Ministerul Justiției, nu s-a dat nici un răspuns la acest demers. Dimpotrivă, s-a transmis un ordin la Oficiul pentru minorități ca în termen de 24 de ore să-și transfere sediul într-un spațiu din cadrul Ministerului Justiției, lucru care s-a și realizat în urma cu aproximativ 10 zile.

Atitudinea arogantă a Guvernului nemulțumește organizațiile minorităților, dar nu sunt așteptate acțiuni de protest mai deosebite având în vedere că liderii minorităților sunt ușor de influențat de către putere.

Reprezentanții minorităților română și slovacă au primit deja și un alt semnal privind atitudinea noului guvern față de minorități. Emisiunea în limba română a postului de televiziune din Ungaria (25 de minute săptămânal) s-a transmis în fiecare miercuri la orele 14.25 (ora cu audiența redusă), pe programul 1. Aceasta este, în prezent, retransmisă sâmbătă la orele 8.30 pe programul 2, când este urmărită de mai mulți telespectatori. Recent, s-a decis ca emisiunea de sâmbătă să fie scoasă din grila de programe (cu începere din luna septembrie) și programată duminică la ora 6 dimineața, moment prea matinal ca să asigure o minimă audiență.

Referitor la problema reprezentării în Parlament a minorităților etnice din Ungaria, Doncsev Toso, președintele "Oficiului pentru minorități naționale și etnice" a subliniat că aceasta va fi reluată fără nici o obiecție în momentul înființării Parlamentului bicameral, idee care deocamdată nu este susținută de voința politică.

Sustinând că reprezentarea parlamentară nu reprezintă "piatra de capăt" pentru minorități, Doncsev Toso consideră că sistemul autoguvernării și funcționarea corespunzătoare a acestuia, sunt mult mai importante.

De asemenea el a mai adăugat că este necesară elaborarea unor reglementări precise în virtutea cărora la alegerile din 2002 să nu poată participa decât reprezentanții ai minorităților, având în vedere situația înregistrată la alegerile locale din luna octombrie, când persoane ce nu aparțin comunităților etnice din Ungaria au inițiat formarea de autoguvernări minoritare.

În opinia lui Doncsev Toso, legea minorităților naționale și etnice din 1993 trebuie modificată, astfel încât autoguvernările minoritare să reprezinte interesele comunității respective și să funcționeze numai în localitățile și zonele populate de minoritari. Aceste modificări de legi vor putea fi realizate în acest ciclu parlamentar, urmând să fie aplicate la scrutinul din 2002.

Referitor la folosirea numelor și prenumelor în conformitate cu ortografia propriei limbi

În Legea privind minoritățile naționale și etnice s-a făcut referire la acest subiect în art. 12 în care a fost prevăzut dreptul minorităților de a folosi numele tradiționale, urmând a fi înregistrate ca atare în actele de identitate.

Cu toate acestea, autoritățile ungare practică sistematic înscrierea numelor românilor cu grafie maghiară în absolut toate documentele de identitate (certIFICATE de naștere, buletine de identitate, carnet de note, foi matricole, diplome de studii, etc.). Singurele nume scrise până de curând în limba română erau cele de pe crucile din cimitire.

La această situație se adaugă faptul că minoritatea română suferă încă de "complexul de a fi român", la autoritățile locale înregistrându-se puține cereri pentru înscrierea de nume pur românești.

Situatia bilingvismului în administratia publica locala (Autogovernarii), inclusiv existenta inscriptiilor bilingve

IV. Potrivit prevederilor Legii LXXVII/1993 privind drepturile minoritatilor nationale si etnice din Ungaria, afisarea inscriptiilor bilingve este reglementata de art. 53, pct. C, dupa cum urmeaza:

“În conformitate cu cerintele autogovernarii minoritare locale, care functioneaza pe teritoriul de competenta, autogovernarea oraseneasca este obligata sa ia masuri pentru ca inscriptiile cu numele localitatilor, strazilor, institutiilor publice, localurilor de servire publica sau anunturi privind functionarea acestora sa fie afisate pe lângă textul în limba si în scrierea maghiara si în limba materna a minoritatii, cu continut si forma identica”.

Legea nu face nici o precizare legata de obligativitatea afisarii inscriptiilor bilingve în functie de procentul populatiei minoritare dintr-o anumita zona sau localitate. Legiuitorul lasa la latitudinea capacitatii de convingere a autogovernarii minoritare asupra primarilor si membrilor consiliilor orasenesti în legatura cu necesitatea si utilitatea afisarii acestor inscriptii. De asemenea, legiuitorul precizeaza obligativitatea ca textul în limba materna a minoritatii sa reprezinte o traducere identica în forma si continut a textului în limba maghiara, însa nu se lasa posibilitatea folosirii si afisarii unor denumiri traditionale si istorice în limba minoritatilor.

Ca urmare a acestui fapt, în unsprezece localitati din Ungaria în care locuieste si minoritate româna, tablitele indicatoare sunt bilingve sau trilingve (denumirea primariei si a altor institutii care au contact cu minoritatea respectiva). În rest, toate firmele si inscriptiile sunt numai în limba maghiara, ceea ce contravine Legii minoritatilor nationale si etnice.

De asemenea, foarte putine strazi si institutii culturale poarta numele unor personalitati de seama ale minoritatilor. De exemplu, în localitatea Chitighaz, unde populatia este de 80% de origine româna, nu exista nici o asemenea strada. În plus, de pe cladirea Muzeului românesc, unicul de acest fel din Ungaria, a disparut sigla în limba româna, ramânând doar cea în maghiara.

Aceasta situatie se datoreaza în principal ambiguitatii legii care nu obliga administratia locala sa ia masuri pentru inscriptionari si denumiri bilingve, precum si faptului ca minoritatea româna este slab reprezentata în cadrul consiliilor municipale (de obicei 1-2 persoane).

În ce priveste folosirea limbilor minoritatilor în administratia publica locala, Legea minoritatilor nationale si etnice stipuleaza, la art. 52, pct. a si b ca:

- “Reprezentantii minoritatilor pot folosi limba materna în Adunarea Nationala”;
- “Reprezentantii minoritatilor au dreptul de a folosi limba materna în cadrul reprezentantelor administratiei locale”.

Cu toate ca legea contine aceste prevederi, autoritatile locale nu le aplica, argumentând prin faptul ca populatia minoritara (în speta, cea româna) nu mai cunoaste suficient de bine limba materna, dovedind mai multa usurinta în folosirea limbii maghiare.

Referitor la situatia învatamântului de limba româna din Ungaria

În Ungaria traieste o comunitate româneasca formata din aproximativ 27-30.000 de membri (aceasta cifra fiind sustinuta de liderii organizatiilor românesti), în timp ce statisticile oficiale ungare, publicate în urma recensamântului populatiei din 1990 prezinta numarul etnicilor români ca fiind mult mai mic: dupa nationalitate 10.740, iar dupa limba materna 8.730.

Explicatia faptului ca o comunitate care, la începutul acestui secol, numara pe teritoriul actual al Ungariei aproximativ 200.000 de persoane, a scazut atât de drastic, se datoreaza procesului de asimilare si maghiarizare fortata la care au fost supusi românii, ca de altfel toate celelalte minoritati din aceasta tara, atât din partea guvernelor interbelice, cât si a celor comuniste si succesoare caderii regimului în 1989.

Cei 30.000 de etnici români traiesc în prezent rasfirați pe aproape întreg teritoriul Ungariei de astăzi, divizarea și împrăștierea fiind un fenomen care se desfășoară și astăzi într-un ritm alarmant.

Inexistența unei rețele școlare cu adevărat românească – ea există doar cu numele, pentru crearea în exterior a unei imagini favorabile statului ungar, și care să-i ofere posibilitatea de a-și însuși rolul de protector al minorității maghiare din bazinul carpatic – nu permite copiilor etnicilor români să-și însușească mijlocul vital, esențial în păstrarea identității: limba maternă.

Alături de maghiarizarea bisericilor românești și de transformarea obligatorie a numelor specifice etnicilor români în echivalente sau chiar în nume diferite unguerești, ca o condiție pentru a putea lua parte la viața social-politică din Ungaria, desființarea aproape în totalitate a învățământului în limba română a constituit un mijloc predilect al autorităților de la Budapesta pentru deznationalizarea românilor.

Dacă până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, etnicii români puteau studia în limba maternă la un nivel care să le permită menținerea identității naționale, situație posibilă în primul rând prin activitatea unor reprezentanți de marcă ai comunității, care au înființat centre culturale destinate acestui scop, după etatizarea tuturor școlilor din Ungaria, în 1948 situația s-a transformat dramatic.

Astfel, **la începutul anilor '50, în Ungaria funcționau numai 16 școli cu limba de predare română**, respectiv în care se asigură învățarea limbii materne. Începând cu anul 1960, programa de învățământ pentru școlile cu predare în limba română s-a modificat esențial, autoritățile ungare luând decizia ca disciplinele reale să fie predate în maghiară, explicând în românește doar termenii tehnici.

Ulterior, această măsură a fost extinsă asupra tuturor unităților de învățământ, limba română fiind studiată facultativ sau ca limba străină, puține cazuri fiind cele în care se predau unele materii în limba maternă.

Potrivit datelor statistice existente la Ministerul Învățământului și la Oficiul pentru minoritățile naționale și etnice, **în Ungaria funcționează 11 școli generale în care, în anul școlar 1997-1998, învățau circa 480 elevi de etnie română.**

În datele statistice ungare **este folosit termenul de "Școala generală pentru minoritatea română"**, realitatea demonstrând că aceste unități de învățământ reprezintă, de fapt, școli frecventate și de etnici români.

Aceste școli generale funcționează în următoarele localități: **Aletea, Apateu, Batania, Bedeu, Cenadul-Ungureșc, Gyula, Chitighaz, Lokoshaza, Micherechi, Otlaca-Pusta și Sacal.** La școala generală nr. 9 din Bekescsaba se predă facultativ, o dată pe săptămână, limba română, cursul fiind frecventat de 2-3 elevi.

În nici una dintre aceste școli nu se folosește limba română la predarea tuturor materiilor din programa de învățământ, doar în câteva unități se predau în limba română științele naturii, geografia și desenul. În plus, sunt alocate săptămânal 1-2 ore de limba și literatura română.

În anul școlar 1997-1998 această situație se înregistrează doar la 5 dintre cele 11 școli amintite, în cadrul celorlalte 6 limba română fiind predată doar ca obiect de studiu, respectiv ca limba străină.

Pentru anul școlar 1998-1999, situația învățământului în limba maternă pentru etnicii români din Ungaria nu cunoaște nici o îmbunătățire, starea de fapt fiind exploatată de autorități prin introducerea noii programe de învățământ la nivel național pentru școlile generale și licee, care **prevede pentru minoritatea română existența a două categorii de unități de învățământ: unele în care limba română este predată ca limba străină (4 ore pe săptămână) și altele în care predarea va fi bilingvă**, o parte dintre materii urmând a fi studiate în limba maghiară.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Decizia privind categoria din care sa faca parte fiecare unitate de învățământ apartine conducerii școlii, iar în cazul optarii pentru varianta bilingva, directorul stabilește materiile predate în limba română, putând sa aleaga maximum 4 materii, decizia fiind adoptata în functie de pregătirea cadrelor didactice.

Se remarcă faptul ca programa nu prevede pentru etnicii români functionarea nici macar a unei unitati de învățământ la nivel primar, gimnazial sau liceal, cu predare integrala în limba română, desi acestea ar putea functiona în cel puțin 2-3 localitati: Micherechi, unde etnicii români reprezinta peste 87% din cei circa 3.000 de locuitori, Chitighaz, cu o populatie româneasca de aproximativ 70%, si, mai ales, Gyula, unde exista asa-zisul liceu românesc "Nicolae Balcescu" si în care, în ciuda faptului ca majoritatea elevilor sunt etnici români, se predau în limba materna numai geografia si stiintele naturii.

Conform specialistilor Ministerului Învățământului de la Budapesta, situatia se datoreaza faptului ca parintii elevilor din rândul minoritatii române si-au manifestat insatisfactia fata de performantele învățământului în limba minoritatilor, acestia exprimându-si optiunile pentru învățământul bilingv. De asemenea, se invoca faptul ca tânara generatie de elevi din rândul minoritatilor nu mai stapânește suficient de bine limba materna, nivelul cunostintelor făcând improprie mentinerea învățământului separat.

În plus, se adauga situatia financiara precara a scolilor minoritatilor, pretext folosit de autoritatile ungare când s-a dispus desfiintarea sau închiderea temporara, ce s-a dovedit a fi definitiva în majoritatea cazurilor, a unor scoli sau asezaminte culturale ale etnicilor români.

În 1992, guvernul ungar a decis desfiintarea grupelor (de 3-4 persoane) ale Școlii de educatori din Szarvas si, respectiv, ale Institutului pentru pregătirea Învățătorilor din Debrecen, care pregateau cadre didactice pentru gradinitile si scolile românești.

Asemenea cazuri s-au înregistrat si ulterior. Astfel, numai în anul 1996, Ministerul Finantelor a dispus aplicarea reglementarilor cu privire la subventionarea scolilor cu numar redus de elevi, ca urmare a reducerii finantarii de la bugetul de stat a scolilor si gradinitelor, masuri ce au afectat scolile din judetele Hajdu-Bihar si Békés, în care se preda si limba română, ca limba straina. În consecinta, primarii din comunele Sacal, Bedeu si Otlaca-Pusta au dispus ca scolile generale, în care un numar important îl reprezentau elevii etnici români, sa fie comasate cu unitati de învățământ din satele vecine, fapt ce a condus la cresterea covârșitoare a elevilor etnici unguri si, în consecinta, la disparitia de facto a orelor de predare în limba română.

De asemenea, la sfârșitul lunii ianuarie acelasi an, primaria din Otlaca-Pusta a hotărât, invocându-se ratiuni financiare, desfiintarea Centrului Cultural din localitate, desi acesta asigura, prin intermediul Autogovernarii judetene a românilor din Ungaria, functionarea unei școli generale cu clasele I-IV, frecventata de elevi de etnie română, precum si a unei biblioteci si a unui camin cultural pentru minoritatea română.

Un alt caz îl reprezinta numirea de catre primaria comunei Cenadul-Unguresc (judetul Csongrad) a unui director ungar la conducerea "Centrului Uman" din localitate, asezământ cultural de interes si importanta deosebita pentru etnicii români din zona. Desi Autogovernarea Românilor din Ungaria si-a exprimat dezacordul în legatura cu persoana desemnata, solicitând ca, în conformitate cu Legea din 1993 privind minoritatile nationale si etnice, directorul sa fie etnic român, deoarece functionarea institutiei are conotatii importante în planul vietii culturale a românilor, primaria si-a mentinut pozitia, confirmând numirea directorului ungar.

Ca o consecinta fireasca a acestor actiuni ale autoritatilor împotriva altor etnii decât cea maghiara, în rândul populatiei românești din Ungaria se consolideaza conceptia pesimista conform careia, orice ar face minoritatile, mai devreme sau mai târziu, tot vor fi asimilate în masa populatiei majoritare, iar pentru a nu avea neplaceri, accepta în mod constient si pasiv deznationalizarea.

De altfel, cu diferite prilejuri, liderii marcanti ai comunitatii românești au exprimat opinia potrivit careia, în actuala situatie, scolile în care învata etnicii români nu contribuie cu nimic la cultivarea elementelor specifice ale identitatii nationale românești, procesul de asimilare fiind atât de intens, încât în multe familii de etnici români nu se mai vorbește limba materna, iar tradițiile si obiceiurile specifice nu se mai respecta.

Situatia învățământului în limba româna din Ungaria este exprimata si de numarul cadrelor didactice angrenate în acest proces. Astfel, **la nivelul anului scolar 1997-1998, învățământul în limba româna în gradinite, scoli si licee era asigurat de 47 de cadre didactice**, din care numai 39 au absolvit în prealabil un curs de limba si literatura româna. Dintre acestea, 60% sunt etnici maghiari originari din România stabiliti în ultimii ani în Ungaria.

În Ungaria **exista doua catedre de limba româna** pentru pregatirea viitorilor educatori, învățatori sau profesori, care sa predea în limba materna. Acestea se afla **în cadrul Universitatii “Eotvos-Lorand” (ELTE) din Budapesta** si, respectiv, **la Institutul Pedagogic “Juhász Gyula” din Szeged**, numarul studentilor care opteaza pentru aceste sectii fiind de la an la an mai mic. **Statisticile înregistreaza 10 studenti** (pentru toti anii) în cazul celei dintâi, un numar mai mare gasindu-se în cea de-a doua, dar este elocvent faptul ca **din cei 17 studenti înscriși în anul 1997, la Szeged, în primul an**, doar unul este român, restul fiind etnici maghiari din tara noastra stabiliti în Ungaria.

Mai exista **la Bekescsaba o institutie de învățământ care pregatește pedagogi pentru limba româna**, în cei patru ani de studii ai Scolii Superioare “Korcós” pentru anul 1997-1998 fiind înscriși doar 6 studenti.

Sectiile de pedagogie ale celor 3 unitati de învățământ superior mentionate sunt singurele oportunitati pentru etnicii români din Ungaria de perfectionare, dupa terminarea liceului, a studiilor în limba materna.

1. – Scoala Generala si Liceul “Nicolae Balcescu” din Gyula

Liceul “Nicolae Balcescu” din Gyula reprezinta unica institutie de învățământ mediu din Ungaria cu predare si în limba româna.

Singurele materii care se studiaza în aceasta limba sunt geografia si stiintele naturii, **orele de limba si literatura româna desfasurându-se în limba maghiara.**

În anul scolar 1997-1998, liceul a avut un efectiv de 118 elevi si 15 cadre didactice cu pregatire medie, comparativ cu anul scolar 1994-1995, când au fost scolarizati 135 de elevi.

Nu exista o regula în desemnarea materiilor care se predau în limba româna, acest lucru depinzând, în cea mai mare masura, de numarul cadrelor didactice care cunosc limba.

Scoala Generala din Gyula este una dintre cele 11 institutii de învățământ din Ungaria pentru minoritatea româna. În anul scolar 1996-1997 aceasta a scolarizat 448 de elevi de etnie româna.

Directorul Scolii Generale si Liceului “Nicolae Balcescu” din Gyula este Budai Ioan (Janos), în vârsta de 60 de ani, de nationalitate româna si religie ortodoxa. El preda istoria, fiind un bun cunoscator al limbii române, calitate pe care o foloseste ca argument pentru a demonstra ca este un bun român.

Funcția de director adjunct al acestei institutii este îndeplinita de Mark Maria, sotia lui Mark Gheorghe (Gyorgy), membru al Partidului Socialist Ungar, anterior anului 1989 acesta ocupând postul de presedinte al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria.

În Gyula exista si o gradinita pentru copiii etnicilor români, cea mai mare parte a programului desfasurându-se însa tot în limba maghiara, datorita lipsei cadrelor.

2. – Catedra de limba româna din cadrul Universitatii “Eotvos-Lorand” (E.L.T.E.) din
Budapesta

Constituie cadrul principal în care si-au desavârșit pregătirea profesionala, în special în perioada interbelica, reprezentanti de seama ai comunitatii românești.

Urmând întocmai politica guvernelor ce s-au succedat la Budapesta, catedra si-a schimbat în timp profilul.

Dupa 1990 seful acesteia a devenit prof. Dr. Ambrus Miskolczi, de profesie istoric, iar amintirea faptului ca acesta a colaborat la întocmirea si elaborarea lucrarii “Istoria Transilvaniei” (1986), exprima modul în care la aceasta catedra se predau istoria si civilizatia românilor.

Consecinta o reprezinta scaderea drastica a numarului de etnici români înscriși la cursurile catedrei respective, 90% dintre studentii acesteia fiind de etnie maghiara, originari din Ungaria si România.

Mai mult, începând cu anul universitar 1990-1991 catedra organizeaza si un curs de limba albaneza, menit sa argumenteze originea balcanica a poporului român si migrarea acestuia spre nord, urmata de stabilirea pe actualul teritoriu, la mult timp dupa venirea ungarilor în Transilvania.

3. – Catedra de limba si literatura româna a Scolii superioare pedagogice “Juhasz Gyula”
din Szeged

A fost înfiintata în anul 1949 în cadrul Scolii Superioare Pedagogice “Apaczai Csere Janos” din Budapesta. În 1955, catedra s-a mutat la Szeged, sub conducerea prof. dr. Erzsebet Sasi. Dupa retragerea acesteia, în 1961, catedra si-a schimbat denumirea, preluând numele celei care a condus-o.

La initiativa si prin eforturile unor profesori români, în 1964 s-a reusit impunerea în programa de învățământ a istoriei si culturii poporului român. Astfel, au fost introduse disciplinele folclor literar, geografie si istorie. De asemenea, programa prevedea studierea istoriei si culturii românilor din Ungaria, precum si cursuri de cultivare a limbii.

Colectivul actual al catedrei este format din 5 cadre didactice: Gheorghe Petrusan, Ana Hotopan, Eva Ruzsa Molnar, Elena Muresan si Mihaela Bucin.

La catedra de limba si literatura româna mai sustin cursuri unii profesori asociati, reprezentanti ai comunitatii românești, dintre care amintim pe Petru Câmpian, redactor sef la sectia de limba româna a studioului teritorial din Szeged al radiodifuziunii ungare.

Concluzie generala:

Desi cadrul legal permite înfiintarea de scoli si desfasurarea învățământului în limba româna, se constata o lipsa de vointa din partea Autogubernarii românești, care este de fapt si de drept un organism administrativ al statului maghiar. În acest caz, apare ca foarte importanta existenta unei Asociatii sau Fundatii românești, care sa afirme si sa apere drepturile comunitatii românești. De altfel, se poate observa ca toate organismele guvernamentale si non-guvernamentale pentru minoritatea româneasca sunt înfiintate si conduse de statul maghiar. Situatia este cu atât mai grava cu cât în interiorul comunitatii românești din Ungaria exista realmente disponibilitati pentru etnia româneasca.

Aceasta situatie trebuie analizata cu mare atentie pentru a gasi solutii în conformitate cu cele de mai sus.

2. Grecia

3. Iugoslavia

Documentele iugoslave postbelice referitoare la componenta etnica a federatiei fac distinctie între români si vlahi, autoritatile de la Belgrad folosind prima denumire pentru locuitorii de origine româna din Banatul Iugoslav (Voivodina), iar cea de a doua pentru cei care locuiesc în restul teritoriului si, mai ales, în Serbia de Rasarit (Valea Timocului).

Conform rezultatelor ultimului recensământ, din 31 martie 1991, în R.F. Iugoslavia traiesc 38.832 români (1,93% din populatia Voivodinei) si 17.000 vlahi, cifre mult inferioare numarului real al apartenentilor etniei române din tara vecina, în conditiile în care se estimeaza de catre reprezentanti autorizati ai acestei populatii, ca numai pe Valea Timocului exista cel putin 600 - 700.000 de români/vlahi.

Constitutia din aprilie 1992, prin care s-a consfintit crearea actualei federatii iugoslave, enumera libertatile, drepturile si îndatoririle omului si ale cetateanului, printre care libertatea de expresie a sentimentelor nationale si culturale, precum si folosirea limbii si a scrierii materne, mentionându-se, totodata, ca nimeni nu este obligat sa-si declare nationalitatea.

De asemenea, minoritatile nationale au dreptul sa-si înfiinteze, conform legii, organizatii ori asociatii educationale si culturale, care sa fie finantate pe principiul contributiilor voluntare, putând primi asistenta si din partea statului. Articolul 48 din Legea fundamentala contine referiri la garantarea dreptului de stabilire si mentinere neîngradita a relatiilor membrilor minoritatilor nationale cu conationalii lor, atât pe teritoriul Iugoslaviei, cât si în afara granitelor acesteia, putând face parte din organizatii neguvernamentale, cu conditia ca ele sa nu actioneze în detrimentul RFI ori al unei republici componente.

1. Românii din Voivodina sunt recunoscuti ca minoritate nationala si, ca urmare, beneficiaza de o serie de drepturi aferente, cum ar fi învatamânt în limba româna, mijloace de informare în limba materna, biserici în care slujbele se desfasoara în limba româna si organizarea de manifestari cultural-artistice, etnografice, religioase si sportive proprii.

Cu toate acestea, atitudinea factorilor politici sârbi fata de românii din Banatul Iugoslav este ambigua, partidele de guvernământ sau din opozitie încercând sa-si realizeze propriile interese cu sprijinul electoratului de origine româna.

Astfel, responsabilii Partidului Socialist din Serbia au folosit toate mijloacele (amenintarea cu pierderea locului de munca, intimidari, sponsorizari ale unor actiuni cultural-artistice etc.) pentru obtinerea sprijinului electoratului român la alegerile parlamentare din septembrie 1997. Demersurile lor au dat rezultate, în sensul ca, în zonele din Banat cu populatie româneasca majoritara, fortele de stânga au reusit sa obtina victoria.

În pofida acestui sprijin acordat puterii, exceptându-l pe Mielutu Jivkov, ales pe lista Partidului Socialist ca deputat în Adunarea Serbiei, românii din Banatul Iugoslav sunt foarte slab reprezentati în organele legislative sau executive federale, republicane, provinciale sau comunale, în organele de conducere ale institutiilor culturale, de învatamânt sau ale întreprinderilor economice, inclusiv în zonele cu populatie româneasca majoritara, numarul lor este nesemnificativ. Chiar daca unii etnici români ocupa functii pe linie administrativa sau economico-sociala, acestia sunt marginalizati în mod deliberat, nu au putere de decizie si, ca atare, influenta lor pe plan local sau în structurile provinciei autonome Voivodina este extrem de redusa. Cei care încearca „sa ridice glasul” se confrunta cu presiuni, amenintari si sicane pentru a renunta la actiuni vizând afirmarea pe planul identitatii nationale a românilor din Banatul iugoslav, fiind etichetati ca „nationalisti” si „revizionisti”.

În conditiile mentinerii în Republica Serbia a unei situatii politice si economice confuze si instabile, precum si a pozitiei intransigente a autoritatilor iugoslave, de intimidare, descurajare si tensionare a atmosferei în cadrul structurilor organizatorice ale etnicilor români din

Voivodina, reprezentantii acestei minoritati nationale reuniti în „*Comunitatea Românilor din Iugoslavia*” (*CRI*), au continuat demersurile în urmatoarele directii:

- ? afirmarea si consolidarea identitatii nationale, promovarea valorilor spirituale românesti prin intensificarea actiunilor cultural-stiintifice si realizarea de contacte cu personalitati, asociatii sau organizatii de profil din patria mama;
- ? consolidarea, ca principala structura organizatorica, prin crearea de noi filiale sau reactivarea celor pasive;
- ? sustinerea propriilor interese si încercarea de solutionare a problemelor cu care se confrunta, în cadrul unor dialoguri deschise cu autoritatile locale sau centrale. De fiecare data, sunt reiterate principiile si valorile culturale pentru care militeaza românii din Voivodina, în calitate de cetateni loiali ai statului în care traiesc, dar si dificultatile întâmpinate în procesul de învatamânt (închiderea unor scoli în limba româna pentru clasele V - VIII, lipsa inspectorilor scolari etc.), în asigurarea mijloacelor materiale necesare organizarii unor actiuni cu caracter cultural-artistic si, nu în ultimul rând, faptul ca *CRI* nu dispune înca, în pofida cererilor si interventiilor repetate pe lângă autoritatile autohtone, de un sediu adecvat desfasurarii activitatii curente.

Înfiintata la 24 noiembrie 1990, Comunitatea Românilor din Iugoslavia își propune sa actioneze pentru cultivarea limbii materne, renasterea si pastrarea traditiilor cultural-folclorice si etnografice, precum si în vederea revitalizarii învatamântului în limba româna. În ultima perioada, *CRI* a cunoscut evolutii semnificative, atât în ceea ce priveste structura interna, cât si pe linia consolidarii raporturilor cu România si cu alte comunitati românesti din tarile vecine.

Desi, printre membrii fondatori ai organizatiei se numara majoritatea intelectualilor si militantilor în plan cultural a românilor din Voivodina, pe parcurs, ca urmare a presiunilor exercitate de autoritati, care nu agreeaza realizarea unitatii populatiei de origine româna de pe aceste meleaguri, precum si a unor rivalitati si orgolii personale sau a intereselor de grup, o parte dintre acestia s-au îndepartat de *CRI* încercând, totodata, sa desfasoare actiuni sau sa faca demersuri în paralel cu reprezentantii organizatiei amintite.

Responsabilii unor asociatii specializate, cum ar fi Societatea de Limba Româna, Festivalul de folclor si muzica populara al românilor din Voivodina ori Zilele de teatru ale românilor din Voivodina, cu traditie în viata culturala a etniei române din Banatul iugoslav nu au fost de acord sa-si desfasoare activitatea sub auspiciile *CRI*-ului, apreciind ca se încearca „subordonarea lor” conducerii acestei noi structuri.

Demersurile repetate facute de Ion Cizmas, presedintele *CRI*, pentru organizarea unei conferinte nationale a românilor din Voivodina, menita sa armonizeze pozitiile si sa asigure o actiune concertata a tuturor asociatiilor pe linia consolidarii si pastrarii identitatii nationale nu au avut, pâna în prezent, efectele scontate, chiar daca, în ultima perioada, se constata o revenire alaturi de organizatie a unor intelectuali de valoare care pot avea influenta pozitiva în rândul conationalilor lor.

În pofida presiunilor care se exercita asupra sa, din partea factorilor politici, precum si a atacurilor venite din partea altor lideri ai românilor, Ion Cizmas se manifesta ca o persoana în care se poate avea încredere si care actioneaza în interesul comunitatii pe care o reprezinta. Atitudinea sa apropiata fata de patria mama nu poate fi pusa la îndoiala, iar modul cum înțelege sa ridice problemele în dialogul cu autoritatile tarii în care traieste, precum si cu cele române releva o pozitie corecta, obiectiva, cu privire la situatia si necesitatile românilor din Voivodina.

Cu sprijinul statului român, *CRI* editeaza publicatia „*Cuvântul Românesc*”, care are suplimente în mai multe localitati cu populatie româneasca si organizeaza, anual, Festivalul fanfarelor din Banat, precum si alte manifestari cultural-artistice, comemorative si religioase.

- „*Societatea de limba româna*”, o alta asociatie a românilor din Banat, este condusa de Lucian Marina, redactor la Televiziunea Novi-Sad, programul în limba româna, membru al „*Stângii Unite Iugoslave*” (*JUL*), formatiune condusa de Mira Markovici, sotia presedintelui federal, Slobodan Milosevici. Cel în cauza, ca si sotia sa, redactor la Radio Novi Sad, este o persoana obedianta regimului, pentru care România nu este patria mama ci „tara vecina si prietena” își aminteste ca este român, doar atunci când beneficiaza de sprijin material din partea statului nostru si când trebuie sa fie inclus pe listele participantilor la diferite manifestari cultural-artistice din România.

- „*Societatea (Fundatia) Româna de Etnografie si Folclor*”, cu sediul la Novi Sad, condusa de Costa Rosu, desfasoara o ampla activitate pe linia pastrarii si afirmarii traditiilor cultural-artistice ale românilor de pe aceste meleaguri. Sub egida asociatiei se organizeaza, anual, festivaluri de folclor si muzica populara româneasca (pentru copii si adulti), se desfasoara activitati de cercetare etnografica si de muzicologie, se editeaza lucrari de referinta în limba româna, precum si revista trimestriala „*Traditia*”.

Costa Rosu a lansat o vasta actiune de tezaurizare a valorilor istorice, culturale, artistice, folclorice, etnografice etc., ale românilor din Banatul iugoslav si intentioneaza sa puna bazele unui muzeu al taranului român din Voivodina.

Pentru materializarea initiativelor „*Societatii (Fundatiei) Române de Etnografie si Folclor*” se impune un sprijin material (magnetofone, casete audio si video, aparate foto, hârtie, camere video etc.) si de specialitate din partea României, ajutor invocat de mai multe ori de catre Costa Rosu în dialogul sau cu reprezentantii statului român.

Activitatea societatii este apreciata si de Institutul de Etnografie si Folclor „*Constantin Brailoiu*” din Bucuresti, cu care s-au stabilit relatii de colaborare.

- Asociatia cultural-artistica „*Tibiscus*”, din Uzdin, creata de Vasile Barbu, secretar general al *CRI*, este folosita de acesta pentru realizarea unor interese personale, atât pe plan local, cât si în raporturile cu statul român.

De mai multa vreme, Vasile Barbu nu numai ca nu actioneaza pe linia *CRI*, dar prin actiunile si demersurile pe care le face cauta sa discrediteze si sa compromita organizatia si pe liderii acesteia. Totodata, creaza si întretine o atmosfera tensionata între membrii etniei române, inclusiv din Uzdin, unde a reusit sa dezbine comunitatea locala si Asociatia cultural-artistica „*Doina*”, renumita în rândul românilor din Banatul Iugoslav.

- Casa de presa si editura „*Libertatea*”, fondata de catre Adunarea Voivodinei, scoate publicatia saptamânala cu acelasi nume, revista lunara „*Bucuria copiilor*”, cea trimestriala „*Tineretea*”, revista de cultura „*Lumina*” si contribuie la aparitia unui numar important de carti în limba româna.

Înca din perioada embargoului impus R.F. Iugoslavia, institutia în cauza a primit un important ajutor material (hârtie si cerneluri tipografice) din partea României, reusind, astfel, sa supravietuiasca în pofida intentiei autoritatilor de a proceda la sistarea temporara a activitatii sale.

Aflat sub influenta partidului de guvernământ, saptamânalul „*Libertatea*” nu se ridica la nivelul cerintelor, în sensul ca acorda prea multa atentie politicii oficiale în detrimentul nevoii de informare specifica a minoritatii române. Desi redactorul sef, Iota Bulic este prim-vicepresedintele *CRI*, activitatea organizatiei nu-si gaseste reflectarea în principalul ziar în limba româna din Voivodina.

În aceste conditii, sprijinul statului român ar trebui conditionat de reconsiderarea atitudinii ziarului fata de problemele etniei române pe care trebuie sa le reflecte, în primul rând, în paginile sale. Trebuie avut în vedere, de asemenea, ca „*Libertatea*” este finantata oficial de statul sârb prin Secretariatul pentru minoritati al provinciei autonome Voivodina.

O atitudine similara, de obedienta totala fata de statul sârb si de dezinteres cu privire la chestiunile românilor din tara vecina adopta si redactorii programului în limba româna al Radioteleviziunii din Novi Sad, cu toate ca din partea României se primește sprijin logistic si de specialitate.

Ridicarea Vicariatului Ortodox Român de la Vârset la rang de Eparhie, sub administrarea temporara a episcopului de Caransebes, este un fapt benefic pentru minoritatea româna din R.F. Iugoslavia, în conditiile în care episcopul român se implica direct în ameliorarea activitatii religioase din tara vecina, fiind preocupat si de atragerea unor clerici din Valea Timocului.

Statul iugoslav, prin intermediul unor slujitori ai bisericii, între care vicarul Moise Janes si protopopii Andrei Turcoane si Gheorghe Janes, actioneaza pentru împiedicarea crearii structurilor Eparhiei si pun obstacole în ceea ce priveste numirea preotilor români la parohiile vacante, de teama ca biserica ar putea avea un rol important în asigurarea unitatii apartenentilor populatiei române din zona si ar putea exercita o influenta cu consecinte benefice asupra procesului de renastere a românismului în rândul populatiei vlahe (române) din Valea Timocului.

În actualele conditii politice si economico-sociale din R.F. Iugoslavia, când Belgradul a devenit foarte sensibil la problemele minoritatilor nationale, vazând în acestea potentiali dusmani ai statului iugoslav, transformarea *CRI*-ul în partid sau înfiintarea unei formatiuni politice a românilor din Voivodina ar fi contraproductiva. Pe de o parte, s-ar ajunge la o divizare si mai accentuata a populatiei române, în conditiile în care reprezentanti ai acesteia sunt, deja, membri ai diferitelor partide (Partidul Socialist, Partidul Democrat, Miscarea ReÎnnoirii Sârbe, ai formatiunilor provinciale etc.), iar pe de alta parte, s-ar radicaliza si mai mult atitudinea autoritatilor fata de românii din Banat.

2. Situatiia În cadrul *comunitatii româno/vlahe din Serbia de Rasarit (Valea Timocului)* ramâne, în continuare, dificila, acestia nefiind recunoscuti, ca minoritate nationala si, implicit, nebeneficiind de drepturile si libertatile aferente.

Pornind de la ideea ca poate fi minoritate doar comunitatea etnica având o tara de origine (de exemplu România, Ungaria, Slovenia etc.), românii/vlahii sunt considerati „un grup etnic de origine necunoscuta”.

În pofida faptului ca aceasta problema a fost abordata în repetate rânduri, în cadrul contactelor oficiale bilaterale (cu prilejul vizitei oficiale efectuate în luna mai 1997, în Iugoslavia, ministrul român de externe a reafirmat interesul constant si obligatia asumata de România pentru sprijinirea comunitatilor românești, indiferent daca acestea se afla în Voivodina sau în Valea Timocului si a solicitat stipularea, în Protocolul de colaborare dintre ministerele de externe ale celor doua tari, a unei clauze care sa asigure dreptul fiecarei persoane de a opta pentru apartenenta la un popor) partea sârba se mentine pe aceiasi pozitie, de respingere a oricarei legaturi de rudenie si cu atât mai mult de identitate dintre vlahi si români. Se încearca acreditarea ideii cu privire la originea slava a vlahilor, inclusiv prin intermediul unor membri ai acestei etnii care actioneaza pentru denaturarea istoriei si a statutului limbii materne a vlahilor.

Un sprijin substantial, în promovarea de catre puterea de la Belgrad a acestei politici discriminatorii fata de populatia de origine româna din Valea Timocului, vine si din zona cercetarii istorice, oamenii de stiinta sârbi vehiculând diverse teorii cu privire la formarea, evolutia si apartenenta acestei populatii la natiunea sârba. Astfel, sustinând ca „oficialitatile române nu au manifestat, niciodata, interes fata de populatia vlaha din sud-estul Serbiei, integrata firesc în modelul social si politic sârbesc”, participantii la lucrarile celui de-al X-lea Congres al istoricilor sârbi, desfasurat la Belgrad în luna ianuarie 1998, si-au exprimat deschis pozitia potrivit careia „cercurile conducatoare din Serbia nu au promovat niciodata o politica discriminatorie si cu atât mai putin de oprimare fata de vlahi, considerati minoritate etnonationala, care se bucura de toate drepturile legitime”.

Mai mult, după întâlnirea de pe Insula Creta, din noiembrie 1997, dintre premierul român și președintele iugoslav, s-a constatat, din partea autorităților iugoslave, o intensificare a măsurilor de intimidare, descurajare și anihilare a acțiunilor de menținere și cultivare a identității naționale a vlahilor din Serbia de Rasarit. Atitudinea agresivă a oficialităților din Serbia față de populația românească din Valea Timocului se definește prin următoarele aspecte:

- ? practicarea de măsuri discriminatorii de ordin politic, economic, social, cultural și religios față de vlahii care se declară români;
- ? În perimetrul Negotin - Kladovo - Bor - Zaječear - Majdanpek, zona locuită preponderent de populație românească, persoanele din România, patrund greu, autoritățile încercând să împiedice stimularea de către acestea a „manifestărilor naționaliste” ale vlahilor și deșteptarea conștiinței lor naționale;
- ? au loc epurări pe motive etnice, victimele fiind, de regulă, vlahii care nu aderă la politica oficială și se declară români.

Principala asociație a acestei comunități etnice este „*Miscarea Românilor-Vlahilor din Iugoslavia*” (*MRVI*), înființată la 12.12.1991, sub denumirea de „*Miscarea Vlahilor și Românilor din Iugoslavia*” și reînregistrată în 1995.

Scopul principal al acestei organizații cu caracter de formațiune politică este acela de a obține recunoașterea de către autoritățile de la Belgrad a statutului de minoritate națională pentru vlahi. Pe plan local, sprijină renașterea spirituală și culturală a etnicilor români din sudul Dunării, și acționează pentru contracararea procesului de deznationalizare și asimilare forțată practicat de autoritățile sârbe. În prezent, conducerea *MRVI*, care are ca președinte pe colonelul (r) Dimitrie Craciunovici, militează, în principal, pentru consolidarea organizatorică a Miscării (înființarea de noi filiale, atragerea de membri) și pentru determinarea a cât mai mulți vlahi să-și declare naționalitatea de român la viitorul recensământ, prevăzut pentru anul 2001. Obiectivul acestei acțiuni este ca autoritățile iugoslave (sârbe) să fie forțate să recunoască pe vlahi ca minoritari români. În momentul de față, *MRVI* numără 34.000 membri înregistrați.

MRVI este singurul interlocutor valabil în dialogul cu factorii politici din România, președintele organizației, Dimitrie Craciunovici, precum și alți lideri vlahi participând la toate discuțiile organizate cu partea română la Belgrad sau la București.

Din partea autorităților române s-ar impune mai mult sprijin, atât pe cale politico-diplomatică, cât și materială pentru vlahii din Valea Timocului. În acest sens, apreciem că problema vlahilor trebuie menținută permanent pe agenda relațiilor bilaterale româno-iugoslave, partea română insistând pentru reglementarea chestiunii cât mai urgent posibil, în conformitate cu standardele europene și internaționale.

Acțiunile de redesteptare a conștiinței naționale a vlahilor pot fi facilitate și prin antrenarea la diferite manifestări din țară a tineretului vlah care se află la studii în România, precum și prin stimularea căsătoriilor mixte, româno-„vlahe” care au început să fie din ce în ce mai numeroase.

4. Bulgaria

Prezentare istorică

Poporul român, rezultat al colonizării romanice a regiunilor iliro-tracogete, a reprezentat, pentru popoarele nou venite în Peninsula Balcanică, elementul local, stăpânul regiunilor invadate de acestea.

Dovezi în acest sens se găsesc în toponomia conservată în denumirile orașelor și localităților menționate în scrierile cronicarului *Procopius din Cesarea*, din perioada justiniană. În teritoriile care au făcut, sau fac parte din **Bulgaria** actuală, astfel de denumiri sunt foarte

frecvente. Astfel, în zona muntoasă din jurul *Sofiei* puteau fi regasite denumiri cum ar fi *Gurguliat, Banisor, Cârnuț, Cercilat, Cercel, Bucuroviti, Vacarel, Murgas, Petarlas, Purcevită, Mosina, Petrus*, care sunt în mod evident românești.

Persistentă, până în zilele noastre, a denumirilor românești ale unor localități dintr-o regiune recunoscută drept una dintre cele mai bogate în importante fortificații romane și posedând o populație română compactă, care și-a marit numărul prin imigrările efectuate de împăratul *Aurelian*, prin transplantarea de populații din *Dacia*, din *Nordul Dunării*, dovedește că populația română s-a menținut în aceste regiuni mult timp după invazia slavilor și că dispariția sa, datorată atât asimilării slave cât și emigrării, este mult mai recentă.

Faptul că sursele bizantine nu cuprind, până în secolul X nici o mențiune legată de poporul român nu înseamnă că acesta nu exista, ci doar că sursele respective cuprindeau în denumirea de „*romei*” toate elementele constitutive ale provinciei, românești sau de altă origine.

După un anumit timp, și în măsura în care amestecul de populații s-a cristalizat iar antagonismele dintre ele s-au accentuat, cronicarii bizantini au început să se edifice cu privire la specificul fiecărei entități etnice din **Peninsula Balcanică**. Astfel, românii au fost identificați drept element separat, fiind însă numiți „*vlahi*”.

Primele specificări cu privire la români au fost făcute în legătură cu evenimentele din viața poporului bulgar, constatându-se o conexiune a vieții etnicilor de origine română cu istoria **Bulgariei**.

Statul bulgar a fost fondat în anul **679**, prin invazia **Moesiei Inferioare** - unde, alături de români s-au stabilit un anumit număr de triburi slave - de către *Hanul Asparuh*, șeful unei hoarde turcomane denumite „bulgari” și care, conform prof. *V.N. Zlatarski*, nu era foarte numeroasă. Dominatia acestei hoarde se baza pe recunoașterea benevolă din partea triburilor slave și a populației române. Fata de ceilalți locuitori, hoarda avea, în principal, un rol militar.

Prof. *Zlatarski* afirmă, în lucrarea „*Istoria na bălgarskata dârjava prez srednite vecove*” („Istoria statului bulgar în veacurile trecute”, Tom I, partea I, Sofia, 1918, pg. 151-152), că dominatia hoardei bulgare din timpul lui *Asparuh* nu depășea, la vest, râul *Isker* și, la sud, se limita la Balcanii Mijlocii.

În perioada descendentilor lui *Asparuh*, în special a hanilor *Crum* (802-814) și *Omurtag*, bulgarii au penetrat regiunile unde exista o populație românească densă, cucerind *Serdica* la sud-vest și, după ce au anihilat armatele Avarilor în trei campanii întreprinse între **792** și **803**, au atins regiunea **Timocului**, deplasându-se apoi spre nord-vest, până la râurile **Sava** și **Drava**. În epoca lui *Ressian* (826-852), bulgarii și-au extins teritoriul spre sud și sud-vest, cuprinzând toată **Macedonia**, până în **Epir** și **Albania**, unde de asemenea existau populații compacte de origine română.

După ce, sub **Boris I**, bulgarii au trecut la creștinism, statul bulgar a atins cea mai mare amploare și putere în perioada tarului *Simeon cel Mare* (888-927), pentru că sub domnia lui *Petru* (927-968), fiul lui *Simeon*, sa înceapă decaderea sa.

În **972**, bizantinii au recucerit **Bulgaria orientala**, iar, între **976-1018**, principii bulgari *David, Moise, Aron* și *Samuel* au obținut independența **Bulgariei Occidentale**. *Samuel* s-a autoproclamat țar și a desfășurat o neobosită luptă de rezistență împotriva împăratului bizantin *Basil II Bulgarohtonul*. Bulgaria tarului *Samuel* cuprindea **Macedonia, Albania, Moesia Superioară**, frontiera orientala fiind marcată de râul *Isker*, muntii *Etropol* și *Ithiman*, până în vestul **Macedoniei** (V.N. Zlatarski, „Istoria primului țar bulgar”, Sofia, 1934, II, pg. 632). Tocmai în aceste regiuni se regăsesc și în zilele noastre numeroase comunități de origine română.

Într-un hrisov al împăratului *Basil Bulgarohtonul*, emis în **976**, acesta face referire la *Nicolita*, „*ducele Valahilor*”, care a jucat un rol important în luptele dintre bulgari și bizantini, la începutul sec. al XI-lea. *Nicolita* a fost printre ultimii „*cneji*” care s-au supus lui *Basil al II-*

lea Bulgarohtonul, pastrând însa pozitia familiei sale în ierarhia nobiliara bizantina, ca *principe al Vlahilor*, ceea ce demonstreaza ca românii erau numerosi si puternici.

Ulterior, prima sursa istorica maghiara „*Anonimus regis Bellae Notharius*“, referindu-se la luptele dintre bulgari si principii regiunilor septentrionale si occidentale ale Daciei, afirma ca **Glad** este originar din **Vidin**. De asemenea, în legatura cu conflictele armate ale principeului **Glad** cu maghiarii, cronicarul anonim spune ca „*acesta a beneficiat de sprijinul cumanilor si bulgarilor, alaturi de cel al vlahilor*“.

Daca, în cursul ultimilor ani ai primului imperiu bulgar, poate fi constatata colaborarea în diferite domenii dintre românii din regiunile statului bulgar, în privinta aparitiei celui de-al doilea Stat bulgar se poate afirma ca aceasta se datoreaza, în buna masura, românilor.

Dupa caderea primului imperiu bulgar (1018), timp de **166** de ani **Bulgaria** s-a aflat sub stapânirea bizantina. În aceasta perioada, sursele istorice fac mentiune la patru revolte împotriva dominatiei bizantine. Trei dintre acestea s-au desfasurat în regiuni unde populatia româna era foarte densa în acea epoca.

Este cazul rascoalei lui **Petru Delean**, în **1040**, izbucnita în zona Nis, si a celei a lui **Bodin**, din **1073**, de la Prizred-Nis.

De asemenea, În **1186**, puternica familie a **Asanestilor**, de origine vlaha, a initiat o revolta care a dus la fondarea „*Imperiului Românilor din Balcani*“, devenit, ulterior, *al II-lea Imperiu Bulgar*, condus o lunga perioada de descendentei acestei familii:

1218-1240 Ion Asan

1241-1246 Caliman Asan

1246-1257 Mihail Asan

1258-1277 Constantin Asan

Dupa **Constantin Asan**, la tron a urmat un cioban, haiduc de renume, care s-a declarat tar la **Târnovo**. A domnit sub numele de **Ivailo**, în perioada **1277-1280**.

Au urmat intense lupte interne, tronul fiind ocupat în cele din urma de **George I Terterei** (1280-1291), de origine cumana.

Frecvente incursiuni tatar, disputele interne, imixtiunile vecinilor (bizantini, sârbi, turci) în viata tarii, agitatiile religioase au dus la decadenta politica si militara a statului.

Victoria tatarilor asupra cumanilor a favorizat feudalizarea tarii. Astfel, în regiunea **Morava**, puterea era în mâinile a doi frati de origine cumana, **Dârmon** si **Cudeliu**; în **Dobrogea** a fost constituit un principat separat; **Bulgaria meridionala** era condusa de un frate al lui **George I Terterei**. În regiunea **Vidin**, locuita de români, s-a afirmat o puternica familie princiară, condusa de despotul **Sisman**.

Tronul **Bulgariiei** a fost ocupat cu sprijin tatar, de **Svetislav** (1299-1322) si, apoi, de **George II** (1322-1323), ultimii descendentii din familia cumana **Terterei**.

Mihail Sisman a fost cel care a reusit unirea feudelor si a adus o perioada de calm în viata interna a taratului. A murit în luptele împotriva principeului sârb **Stefan Dusan**, la 28 iunie 1330, lângă localitatea **Velbujd** (astazi Kiustendil). De remarcat faptul ca **Sisman** îl avea ca aliat pe **Basarab**, „*regele românilor*“, cu care dezvoltase bune relatii de colaborare si sprijin reciproc.

Dupa moartea lui **Mihail Sisman**, tronul este ocupat de un nepot al acestuia, **Alexandru** (1331-1371). Sub lunga sa domnie, contemporan cu **Basarab cel Mare**, a fiilor sai **Nicolae** si **Vladislav**, **Bulgaria** a cunoscut o perioada de liniste relativa. Relatiile bune dintre **Alexandru** si **Basarab** sunt demonstrate si de faptul ca el s-a casatorit cu Teodora, fiica celui care a fondat principatul Valahiei.

Desi tarul **Alexandru** a reusit sa supuna unele mici principate feudale, nu a putut împiedica secesiunea unor regiuni, cauzata de compozitia etnografica. Este cazul **Dobrogei**, unde elementul slav nu era reprezentat, majoritatea populatiei fiind compusa din români, asezati de-a

lungul Dunării, cumani, în interiorul provinciei și greci, pe litoralul mării. Aici a domnit, În 1346, la **Carbona** (Cavorna-Cavarna), un principe numit **Balica**, nume identificat cu *Balc*, *Balita*, originar din **Maramures**. Acesta a fost urmat la tron de despotul **Dobrotici**. El și-a separat autoritatea, nu numai politica ci și ecleziastică, de influența bulgară și de **Patriarhia Târnovo**, plasându-se sub autoritatea **Constantinopolului**.

Ascensiunea militară rapidă a Imperiului Otoman a dus, după batalia de la **Kosovo** (1389) și cucerirea capitalei **Târnovo** (17 iunie 1393), la ocuparea întregului teritoriu al **Bulgariei**.

Dominatia turcă a durat **482** de ani (1396-1878). Pentru a asigura subjugarea popoarelor balcanice aflate sub stăpânire, **Imperiul Otoman** a colonizat intensiv regiunea, cu peste **1 milion** de turci.

Începând din secolul XVII și până la războiul ruso-turc din 1828-1829, încheiat cu pacea de la Adrianopol, perioada în care s-a constituit burghezia bulgară iar principatele române s-au consolidat, s-au creat premisele favorabile unui reviriment al poporului bulgar, de trezire a conștiinței și demnității naționale.

Episcopul **Sofroni** din **Vrata**, care a trăit în „*epoca tulbură a lui Pazvantloglu din Vidin*“, a scris o autobiografie în care descrie, într-o manieră impresionantă, acele vremuri teribile. De asemenea, el a mai scris în limba bulgară numeroase cărți religioase, care au permis introducerea acestei limbi în biserici.

Sofroni și-a putut desfășura această activitate pe perioada sederii sale la **București**, unde a beneficiat de un cadru ospitalier care compensa suferințele îndurate pe celălalt mal al Dunării. În **România** el a scris operele care l-au consacrat drept una din figurile erudite ale începutului renasterii bulgare.

Istoricii bulgari de la începutul acestui secol recunosteau că locul în care principalele cărți bulgarești ale epocii amintite au fost elaborate și tipărite a fost **România**, unde „*traiau câteva mii de bulgari, bancheri, negustori, artizani, în principalele orașe: București, Giurgiu, Craiova, Galați, Braila și Brașov*“ (Ianko Sacâzov, op.cit., pg.172, 173).

Armata bulgară a fost organizată la **Chisinau** și la **Ploiești**, a trecut Dunarea la **Zimnicea** și s-a evidențiat în luptele de la **Stara Zagora** și **Pasul Sipka**.

Pacea de la **San Stefano** din 1878 a creat **Bulgaria Mare**, „*un stat obedient, nul sub raport politic, o «gubernie» a Taratului Rus*“, dar pentru care a curs mult sânge românesc. Această Pace a rupt **Basarabia** și **Dobrogea de România**.

Referindu-se la **Dobrogea**, istoricul bulgar **C. Jiricek** a spus, în 1911, că, din punctul de vedere al structurii populației din **Bulgaria** orientală, „*elementul bulgar este foarte slab reprezentat*“.

Românii în statisticile oficiale bulgare

La primul recensământ, efectuat în **1905**, au fost recunoscuți în Bulgaria aproximativ **80.000** de români, cifra care apare și în statisticile din **1910**.

După fixarea frontierelor din **1920**, recensămintele bulgare indică pentru românii de limba *daco-română* cifra de **57.312** iar pentru *macedo-români* **1749**.

În anul **1926**, statul bulgar recunostește, în statisticile sale, prezenta a **83.746** de români.

La recensământul din **1934**, efectuat după cu totul alte principii decât cele anterioare, autoritățile bulgare au dorit să demonstreze că nu mai există români în **Bulgaria** sau că numărul acestora este insignifiant. Pentru a se ajunge la acest rezultat, agenții de recensământ

care au actionat în regiunile cu populatie preponderent româna au completat fisele de evidenta cu *numele bulgarizate* ale locuitorilor.

Astfel, de exemplu, daca la recensamântul din **1920** în **Vidin** erau **42.414** români, în cel din **1934** au fost indicati numai **1.213**, ceea ce înseamna ca **41.201** au disparut sau au devenit bulgari. La **Plevna**, în **1926** erau **14.505** români iar în **1934** numai **23**. De asemenea, la **Vrata** de la **11.709** români s-a ajuns, În **1934**, la **39**.

O situatie globala si comparativa este prezentata în tabelul de mai jos.

	Români	Situatia la Vidin
1926	83746	42144
1934	16405	1213
Disparuti în 8 ani	67341	40931

Lucrurile nu s-au oprit aici. În „*Anuarul statistic*“ aparut la **Sofia** în 1938, la pagina 29, în tabelul populatiei cu repartitia pe limba materna elementul român a disparut complet. Sunt mentionati *grecii, evreii, germanii, rusii, sârbii, francezii, tiganii, turcii*, iar **românii nu figureaza**, fiind cuprinsi la rubrica „*alte limbi*“.

Aceste cifre au permis autoritatilor bulgare sa supprime toate scolile românesti si sa-i concedieze sau sa-i transfere pe institutorii români.

Prin Ordinul emis de Ministerul de Instructie Publica din Sofia, No.4097/1935, **30** de profesori români au fost considerati „*inapti de transfer*“ deoarece „*vorbeau româneste cu elevii lor*“.

Din 1933, populatia româna nu a avut nici dreptul la slujbele religioase în limba materna. De exemplu, la 22 mai 1932, în comuna **Bregova**, unde din **4.929** locuitori **4.836** erau români, în prezenta episcopului **Neofit al Vidinului**, autoritatile bulgare au confiscat toate cartile de rugaciune, deoarece slujba a fost tinuta în limba româna. În toamna anului 1934, arhivele bisericii din **Gavren**, sat cu **2.698** locuitori din care **2.610** români, au fost aruncate în Dunare pentru ca era redactata în limba româna. Si exemplele ar putea continua, marturii ale actiunilor care au urmarit distrugerea sistematica a identitatii culturale si nationale a românilor din **Bulgaria**.

La sfârșitul deceniului trei, sursele istorice identificau trei grupe geografice de concentrare a populatiei de origine româna.

Prima grupa era constituita pe **Valea Timocului**, retinând asemanarea izbitoare a costumelor, traditiilor si limbii vorbite în zona cu cele din Oltenia. Din punct de vedere geografic, regiunea **Timocului** este o prelungire a masivelor muntoase si a vailor si podisurilor **Olteniei**.

Românii „*padureni*“ si cei „*dunareni*“ din regiunea **Vidin** constituie o unitate cu cei din **Oltenia**.

În raioanele **Vidin, Vrata si Plevna** românii formau minoritatea cea mai importanta. În **1939** aceasta grupa nationala locuia în peste **70** de localitati, din care **33** din regiunea **Vidin**, iar restul în zonele **Lom Palanca, Rahova si Nicopole**. Numarul românilor depasea cifra de **120.000**.

A treia grupa este constituita de zona **Eminska Planina**, la nordul regiunii muntoase care limiteaza platoul **Deliorman**. În aceasta regiune, ocupata pâna în 1877 numai de turci, tatarsi si români, bulgarii au venit ulterior. Elementul român a persistat cu dificultate în localitatile **Ciflic, Celebichioi, Arnautlar, Sipka, Novoselo, Saridir, Vlahlar** etc. Acesti români sunt total izolati de cei „*dunareni*“, numarul lor fiind estimat la aproximativ **10.000** de persoane.

În total, la sfârșitul anului **1939**, **numarul românilor din Bulgaria era estimat la 150.000**.

*

În contextul schimbărilor profunde în plan politic intervenite în fostul bloc socialist din Europa Centrală și de Est, minoritățile etnice au căutat cai de auto-definire și emancipare în țările pe teritoriul cărora locuiesc.

Drumul spre recunoașterea entității și identității naționale a minorităților din **Bulgaria** este mai anevoios, Constituția bulgară nerecunoscând termenul de minoritate națională, ci doar de “*comunitati etnice*”, limitând scrupulos drepturile de organizare ale acestora. Singura concesie a fost făcută, din considerente de politică internă și externă, minorității turce, cu peste 1,5 milioane de persoane, care s-a organizat în “*Miscarea pentru Drepturi și Libertăți*” (M.D.L.), înregistrată ca organizație politică în luna mai 1990 și care a devenit partid politic în luna august 1991.

Deși în materialele publicate în anul 1965 (ulterior nu s-au mai publicat date oficiale cu privire la minorități) se menționează circa **6.000** de români, unii istorici și specialiști bulgari apreciază că, în prezent, în **Bulgaria** trăiesc aproximativ **125.000 - 150.000** de români, concentrați în partea de nord - vest (*Vidin, Lom, Svistov, Nikopol, Vrata, Mihailovgrad, Bregovo, Ostrov* s.a.), în sud - vest, pe valea râurilor *Struma* și *Mesta* (*Macedonia Pirina*, în jurul orașului *Blagoevgrad*) și în *Dobrogea* (*Silistra, Tutrakan, Dobrici, Balcik* etc.).

Minoritatea de naționalitate română, a doua ca importanță și număr, după cea turcă, a început activitatea de organizare prin crearea la *Vidin*, în luna octombrie 1991, a Comitetului de inițiativă pentru înființarea “*Asociației Vlahilor din Bulgaria*” (A.V.B.), cu sediul în strada *Gradinska* nr. 7.

Prin statut, A.V.B. se definește ca organizație “*apolitică cu scopuri neeconomice a etnicilor vlahi-cetățeni bulgari*”, desfășurându-și activitatea “*în conformitate cu legile Bulgariei*” (art. 1 și 2). Scopul acesteia este de a obține “*recunoașterea identității etnice a vlahilor din Bulgaria, prin cunoașterea, dezvoltarea și sporirea mostenirii culturale și istorice*” (art. 4).

Directiile de acțiune sunt specificate în art. 6 al Statutului, în care se arată că “*se vor organiza lectii, discutii, întâlniri, cinstirea sărbătorilor oficiale, spectacole, expoziții și alte manifestări sociale*”. Se va urmări “*regăsirea, păstrarea, dezvoltarea și îmbogățirea tradițiilor și obiceiurilor mostenite*” (art. 7) și se va solicita organelor de stat asigurarea condițiilor “*pentru învățarea limbii materne*” (art. 9).

Cererea de înregistrare și statutul organizației au fost depuse la Judecătoria din *Vidin* în luna octombrie 1991. La 3 februarie 1992, cererea a fost respinsă, hotărârea bazându-se pe art. 44, alineat 2, din Constituția Bulgariei: “*Se interzic organizațiile a căror activitate este îndreptată împotriva suveranității, integrității teritoriale a țării, unității națiunii, sau care poate duce la atârtarea dusmaniei de rasă, naționale, etnice, religioase, încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor, ca și acele organizații care formează structuri secrete sau militarizate sau cauta să-și realizeze scopurile prin violență*”.

În hotărârea Judecătoriei se arată că, din studiul art. 4 și 9 din statutul organizației, rezultă concluzia că “*Asociația urmărește propagarea în cadrul populației bulgare a ideilor acestei grupe etnice, în scopul deznationalizării acestei populații*”, ceea ce ar conduce la “*vrajba etnică, îndreptată împotriva unității națiunii*”.

Comitetul de inițiativă a denunțat hotărârea Judecătoriei Vidin drept “*netemeinică și nelegală*”. S-a folosit calea recursului și s-a declarat fiecare zi de marți zi de protest, grupuri de 100-200 de vlahi urmând să se adune în Piața Gării din localitate, “*pentru a dezbate soarta asociației*”.

S-a apreciat că “*autoritățile bulgare doresc în mod evident să evite formarea și înregistrarea A.V.B., fapt demonstrat atât de permisiunea acordată minorității turce de a se organiza, cât și de crearea «Asociației de prietenie Bulgaria - S.U.A.», al cărei statut este identic cu cel preconizat de asociație*”, argumente folosite de altfel în recurs.

Ca urmare a cererii de recurs, formulata la 10 februarie 1992 catre **Tribunalul Suprem al Republicii Bulgaria**, acesta, la **30 aprilie 1992**, a admis cererea de înregistrare a **“Asociației Vlahilor din Bulgaria”**.

La **4 octombrie 1992** s-a constituit **“Sutata Armâna”** din **Sofia**, al carei presedinte este **Toma Kiurciev**, pensionar. Aceasta organizatie este filiala a **A.V.B.**, cu sediul într-unul din apartamentele imobilului din strada **“Tar Boris”** nr. 152. La începutul anului 1994, au luat fiinta filialele aromânilor din localitatile **Pestera, Dupnita, Velingrad, Tianovti**.

Aparitia la **Vidin**, de la începutul anului 1993, a ziarului **„Timpul“**, tiparit în limbile româna si bulgara, urmareste dezvoltarea spiritului românesc în **Bulgaria** si realizarea, în perspectiva, a altor obiective, cum ar fi: învățământ în limba materna, slujbe religioase în limba româna etc. Directorul ziarului este **Zahari Cotârlita** iar redactor sef **Milan Anghelov Cosoveanu**.

La **7 februarie 1993**, la mitropolia din **Vidin**, a avut loc sfântirea **Asociației Vlahilor**. Ritualul sfântirii icoanei **„Sfântul Romil din Vidin“**, patronul **Asociației**, a avut loc la biserica **„Sf. Paraschiva“**, ctitorie a lui **Matei Basarab**.

În perioada urmatoare, **“Asociația Vlahilor”** si-a propus sa desfasoare o intensa activitate organizatorica si, conform Statutului, sa creeze filiale la **Sofia, Silistra** si alte centre cu populatie de origine româna. De asemenea, s-a urmarit obtinerea de burse pentru învățământul superior si participarea la manifestari organizate de diferite organizatii internationale care urmaresc promovarea drepturilor minoritatilor nationale.

Încercările etnicilor români de a constitui filiale ale **Asociației** în alte localitati sau de a pune bazele unor structuri organizatorice locale, independente de **A.V.B.** au generat **“iritarea”** si **“adversitatea”** autoritatilor bulgare care, în mod constant si consecvent, au tergiversat formalitatile legale în scopul descurajarii finalizarii unor astfel de actiuni.

Represiunile si discriminările la care au fost supusi dupa intrarea în vigoare a prevederilor **Tratatului de la Craiova (7 septembrie 1940)**, prin care **România** a fost silita sa cedeze **Cadrilaterul**, precum si perspectiva de a fi primele victime ale proceselor de restructurare si organizare, impuse de aplicarea reformelor pe plan economic, reprezinta principalele cauze ale neimplicării plenare a membrilor comunitatii vlahilor în desfasurarea unor activitati colective, într-un cadru organizat, vizând promovarea si apararea propriilor interese.

Disensiunile aparute la nivelul structurilor de conducere ale **A.V.B.**, precum si adoptarea unor pozitii contradictorii de catre liderii acestei organizatii în legatura cu etnogeneza vlahilor si aromânilor si metodele care trebuie folosite pentru apararea drepturilor comunitatii, au generat o stare de confuzie în rândul etnicilor români, amplificata si de suspiciunile privind colaborarea unor membri marcanti ai asociatiei cu serviciile de specialitate bulgare .

Liderilor **Asociației** li se imputa faptul ca **“saboteaza deliberat difuzarea în rândul comunitatii a unor materiale provenite din tara”**, iar vizitele întreprinse la **Vidin** de reprezentanti ai institutiilor specializate din **România** se desfasoara dupa scenarii stabilite de cei doi, fiind directionate spre localitatile unde acestia detin o baza de sprijin. Sunt neglijate comunitati importante, cu pondere de 80-90% din populatia locala, fiind subminate toate initiativele de creare a unor cluburi ale etnicilor vlahi din zonele respective.

Aderarea **“Asociației Vlahilor”** la **“Uniunea Federalista a Grupurilor Etnice din Europa”** (mai, 1993) a fost încurajata, în mod paradoxal, de autoritatile de la **Sofia**, care au preferat directionarea atentiei spre o organizatie cu caracter consultativ, cu slabirea legaturilor **A.V.B.** cu institutii de profil din România.

Practic, decizia privind aderarea la **“Uniunea Federalista a Grupurilor Etnice din Europa”** reprezinta o **“victorie”** a liderilor **A.V.B.** care, negând originea comuna a vlahilor si românilor, s-au situat pe pozitii de respingere a dezvoltarii legaturilor cu institutii specializate din

România, argumentul utilizat fiind *“inexistenta, în prezent, a condițiilor necesare aparării intereselor comunității române din Bulgaria”*.

Se invoca de regula inerta ce se manifesta în cadrul departamentelor însărcinate cu problematica minorităților etnice române și se fac, în mod insistent, comparații cu politica *“inspirată”* dusa de autoritățile de la **Budapesta** în domeniul minorităților din afara granițelor.

La nivelul conducerii **A.V.B.** se apreciază ca, în condițiile perpetuării acestor stări de lucruri, minoritățile de origine română devin din ce în ce mai vulnerabile nu numai față de autoritățile din țările de reședință, dar și față de diverse foruri occidentale însărcinate cu problematica etnică, în care *“ungurii dispun de suficiente pârghii pentru a le alinia la inițierea de acțiuni straine intereselor României în zona”*.

În context, se dau ca model acțiunile inițiate de **Agentia pentru Bulgarii din Străinatate** care, cu sprijinul executivului de la *Sofia*, a reușit să imprime un spirit ofensiv activităților desfășurate de diverse structuri organizatorice ale acestei etnii din țările vecine.

Cu toate acestea, existența și funcționarea **A.V.B.** se datorează în mare parte entuziasmului de început și bunelor intenții manifestate de **Ivan Alexandrov**. Este, de asemenea, un fapt incontestabil că satele din zona **Vidinului** constituie baza *Asociației* iar, în rândul locuitorilor lor, numele **Alexandrov** reprezintă un *“simbol al rezistenței etnice”*. Totodată, la M.A.E. român este apreciată pozitiv prestația președintelui **A.V.B.** cu ocazia reuniunilor și manifestărilor românilor din afara granițelor.

Inițiativa fostului președinte al Bulgariei, **Jeliu Jeleu**, de constituire a *“Ligi Asociațiilor Etnice”* (martie 1996), la care să participe majoritatea organizațiilor minorităților înregistrate oficial, cu mențiunea că acestea nu trebuie să desfășoare activități politice, a fost recepționată diferit de membri ai conducerii **A.V.B.** Astfel, se apreciază că acțiunea prezidențială este *“o replică la activitățile desfășurate de serviciile speciale bulgare, subordonate premierului Videnov, pe problematica comunităților etnice și se înscrie în disputa fatidică dintre cei doi”*.

Pe acest fond, liderii ai **A.V.B.** au considerat că *“opozitia inițială a lui Ivan Alexandrov, bazată pe motivația puerilă de lipsă de fonduri, ca Asociația Vlahilor să accepte invitația de a se înscrie în Liga, confirmă subordonarea sa intereselor pe care structurile socialiste ale puterii urmăresc să le promoveze în cazul organizației”*. Retinerea lui **Ivan Alexandrov** a fost interpretată în contextul *“relațiilor apropiate pe care le are cu mediile socialiste”* și a fost contra-argumentată *“prin necesitatea ca A.V.B. să acționeze în paralel, atât la nivelul executivului cât și al președinției pentru susținerea propriilor interese”*.

Un exemplu concludent pe linia modului în care autoritățile bulgare abordează problematica legată de colaborarea cu România în domeniul sprijinirii minorităților existente pe teritoriul fiecărei țări îl reprezintă oprirea în **PCTF-Vidin**, la 27 iunie 1996, a unei donații a statului român pentru *Asociația Vlahilor*, pe motivații nefondate, și returnarea acesteia în țară, în pofida eforturilor delegației *Consiliului pentru problemele românilor de pretutindeni* și a demersurilor **Ambasadei României** de la *Sofia*. Donația era constituită din hârtie tipografică necesară editării ziarului *„Timpul”*, materiale tipografice, mobilier pentru sediul **A.V.B.**, cărți de literatură, discuri și CD-uri cu muzică românească.

Reprezentanții ai *Asociației Vlahilor* apreciază dificultățile create delegației guvernamentale române reprezintă o formă de avertizare a autorităților de la **București**, să renunțe la cultivarea relațiilor cu structurile organizatorice ale comunității de origine română din **Bulgaria**.

Este semnificativ, în acest context, că membri marcanti ai **A.V.B.** îl considera răspunzător de eșecul acțiunii de donație pe **Ivan Alexandrov**, care, în pofida hotărârii *Consiliului de conducere al Asociației*, informase *„în timp util”* organele vamale cu privire la sosirea delegației și a donației din **România**, permițând astfel sesizarea autorităților de la *Sofia* și luarea măsurilor de oprire a camionului la **PCTF-Vidin**. După stabilirea vamuirii (1 milion

leva), presedintele **A.V.B.** nu a eliberat suma necesara, desi aceasta exista în casieria *Asociației* si putea fi recuperata ulterior prin demersuri pe cale legala.

Intrucât Constitutia Republicii Bulgaria nu recunoaste existenta minoritatilor etnice în aceasta tara, nu exista structuri oficiale specializate care sa aiba în preocupare sprijinirea si monitorizarea activitatilor desfasurate de aceste grupuri.

Pentru etnicii bulgari aflati în afara granitelor, în subordinea Guvernului bulgar, functioneaza Agentia pentru Bulgarii din Strainatate, ale carei actiuni sunt adesea sustinute financiar si de donatii din partea Fundatiei "Soros".

5. Ucraina

- Dupa semnarea si ratificarea *Tratatului bilateral româno-ucrainean*, la nivel local **nu au fost materializate masuri si actiuni concrete care sa aduca la îndeplinire prevederile acestuia referitoare la comunitatile românești din Ucraina.** Prevalându-se de situatia economica dificila, conducerea de la Kiev si autoritatile regionale aduc în prim-planul atentiei populatiei insuficienta resurselor financiare, prin care motiveaza inoportunitatea angajarii unor cheltuieli necesare sustinerii materiale a initiativelor de revitalizare culturala, educationala si religioasa, cu specific românesc, în localitatile cu pondere majoritara a etnicilor români.

- Prin intermediul mass-media si în contactele directe la diverse întruniri cu reprezentantii localitatilor cu pondere româneasca, autoritatile ucrainene acrediteaza ideea ca, în virtutea *Constitutiei Ucrainei*, statul a acordat în permanenta o atentie deosebita respectarii tuturor drepturilor comunitatilor românești, tratament care nu se aplica etnicilor ucraineni din România, acuzând deschis statul român de neadaptare la conceptiile moderne ale practicii politice fata de minoritati.

În mod cert, **în Ucraina exista si se manifesta activ cercuri antiromânești** care, încurajate sau sprijinite de autoritati, pun în practica politica de revigorare a sentimentului nationalist-extremist ucrainean, caracterizat prin intoleranta etnica si anihilare a constiintei nationale a celorlalte comunitati.

- In ansamblul ei, dar mai ales în mediul rural, comunitatea româneasca se confrunta cu o criza economico-financiara de amploare, cu repercusiuni majore în plan social, spiritual si cultural. Pe fondul general al recesiunii economice, comunitatile românești din Ucraina nu beneficiaza de sprijin pentru editarea de manuale si literatura în limba româna, protectia si întretinerea monumentelor istorice si culturale, pregatirea de cadre, conservarea, afirmarea si dezvoltarea culturii proprii, retrocedarea institutiilor si cladirilor care au apartinut românilor etc.

- In acest context social-economic, **s-a estompat interesul majoritatii etnicilor români fata de activitatile societăților si asociatiilor culturale**, care își propun promovarea traditiei si specificului românesc. Acestea, confruntate cu greutati materiale si financiare, nu reusesc sa polarizeze atentia co-nationalilor, micsorându-si progresiv aderenta în rândul populatiei de conditie mijlocie si sub-medie, care reprezinta segmentul majoritar mai ales în localitatile rurale.

Deosebit de „sensibile” la aspiratiile românilor din Bucovina de Nord, tinutul Hertei, Transcarpatia si Basarabia de Sud, problematica ce implica si reabordarea raptului teritorial din 1940, **autoritatile centrale si locale supravegheaza atent actiunile desfasurate de societatile si asociatiile cu caracter cultural, precum si publicatiile editate de acestea**, eludând prevederile Tratatului politic bilateral.

Procesul de renaștere națională a etnicilor români, care luase avânt în perioada 1991-1992, a fost stopat de oficialități printr-un complex de măsuri legislative și administrative, de natură să asigure un control riguros asupra activității comunităților românești din Ucraina.

Este cert faptul că, speculând anumite animozități interne, **autoritățile ucrainene controlează activitatea unora dintre aceste societăți** prin elementele infiltrate în conducerea lor, organizând, în același timp, acțiuni de discreditare a liderilor români cunoscuți cu pozitii naționale și unioniste.

Ca urmare a propriilor slăbiciuni, a conflictelor dintre personalități, a lipsei resurselor materiale și financiare, activitatea de apărare a drepturilor și intereselor comunităților românești din Ucraina este **limitată, slab organizată, neunitară și haotică**.

- Cea mai mare parte a **bibliotecilor și instituțiilor de cultură** se află în imposibilitatea de a susține financiar organizarea și desfășurarea activităților pentru care au fost create.

- **Presa scrisă în limba română** traversează o perioadă dificilă, derivată nemijlocit din starea economico-socială precară a populației românești din regiune. Toate ziarele și publicațiile în limba română sunt tipărite într-un tiraj redus, mărindu-se și intervalul de apariție la editii săptămânale, bilunare și lunare. Pentru a se menține, **unele publicații în limba română apar ca suplimente ale ziarelor ucrainene**.

- **Programele televiziunii ucrainene centrale (TU 1 și TU 2)** nu includ emisiuni speciale, difuzate în limba maternă, destinate naționalităților conlocuitoare. Posturile de televiziune din Cernăuți, Odessa și Ujgorod, precum și cele de radio din Cernăuți și Ujgorod, transmit săptămânal emisiuni în limba română, cu o durată de 45 minute.

- **Inscripționarea instituțiilor publice**, a sediilor administrativ-teritoriale și a localităților este realizată exclusiv în limba ucraineană chiar și în comunele cu compoziție aproape unitară a populației românești. Sistemul de afișare bilingv este utilizat numai în înscrisurile și anunțurile de utilitate publică expuse la avizierile de interior ale instituțiilor, înșă varianta în limba română este redactată în grafia chirilică.

- **În plan confesional**, parohiile din localitățile unde populația română este majoritară se pronunță pentru menținerea jurisdicției canonice a Mitropoliei ucrainene afiliate la Patriarhia Rusa. Decizia românilor este argumentată prin faptul că apartenența la Biserica Ortodoxă Rusa le-a fost impusă de ocupația sovietică, pe când trecerea în subordinea Patriarhiei de la Kiev ar constitui un element de opțiune, ce ar anula o posibilă intenție de schimbare viitoare a statutului prin intrarea sub jurisdicția Patriarhiei Române.

- **Anul 1998 a marcat agravarea situației învățământului și scolilor naționale**, implicit și ale comunităților românești, ca urmare a tentativelor autorităților ucrainene de a limita, până la desființare, educația în limba maternă.

Prin Dispoziția nr. 33/03.02.1998 a Ministerului Învățământului, în scolile minorităților naționale din Ucraina **au fost anulate examenele de absolvire la limba maternă și literatura națională** (decizia de a menține sau nu examenele respective fiind lăsată la discreția organelor de învățământ regionale), ceea ce înseamnă că examenele de admitere la instituții de învățământ superior vor fi susținute numai în limba ucraineană, blocându-se astfel calea absolvenților români spre o diplomă universitară și constituind, totodată, un nou pas spre lichidarea treptată a scolilor românești.

- La 01.08.1998 a fost lansata a patra varianta a proiectului de lege cu titlul „**Conceptia despre învățământul minoritatilor nationale în Ucraina**”, elaborat de Ministerul Învățământului (Directia Generala pentru Învățământul Mediu de Cultura Generala) si Academia de Stiinte Pedagogice (Institutul pentru continutul si metodele de învățământ) ce urmeaza a fi supus votului Radei Supreme. Acesta prevede ca „**În institutiile de învățământ general, în procesul studierii în limba materna a bazelor stiintelor, este obligatorie traducerea notiunilor si termenilor în limba ucraineana. În scolile si clasele cu predare în limbile minoritatilor nationale, începând cu clasa a patra, se aplica predarea în doua limbi sau trecerea treptata la predarea tuturor disciplinelor în limba ucraineana**”, stabilindu-se ca initial în limba de stat se vor preda nu mai puțin de 40% din obiectele de studiu, fara a se impune o limita superioara.

- În consecinta, **chiar daca scolile românești sunt lasate sa supravietuiasca**, în viitorul apropiat, daca Rada Suprema va aproba acest proiect de lege, vom asista la **reducerea progresiva a numarului claselor si scolilor în limba materna si, implicit, a vorbitorilor de limba româna în teritorii românești istorice**, desi „*Conceptia despre învățământul minoritatilor nationale în Ucraina*” contravine articolelor 1, 3, 8, 9, 11, 15, 22, 24, 53 din *Constitutia Ucrainei, articolului 6 al legii „Despre minoritatile nationale în Ucraina*” si altor reglementari interne si internationale.

- Deocamdata, contrar celor scrise în presa româna, desi învățământul în limba materna se afla la limita rezistentei ca urmare a lipsurilor financiare si presiunilor administrative la care este supus, **în anul 1998 nu a fost desfiintata nici o scoala româneasca**. Este îmbucurator faptul ca opinia publica, tot mai multe institutii de stat sau neguvernamentale, mass-media din România lanseaza un semnal de alarma în legatura cu precaritatea scolilor românești din Ucraina, însa orice luare de pozitie pe aceasta tema trebuie sustinuta cu argumente si dovezi concrete pentru a nu fi anulata de contraargumentele partii ucrainene si a-i oferi acesteia posibilitatea lansarii ideii ca revendicarile sunt nesjustificate.

- Spre deosebire de Bucovina de nord, situatia scolilor românești din Basarabia de Sud este mai dificila ca urmare a faptului ca, înca din perioada sovietica, **românii care traiesc în regiunea Odessa au fost recenzati sub denumirea de moldoveni**, autoritatile ucrainene perpetuând si încurajând aceasta confuzie. Ca urmare, din initiativa organelor scolare locale, dar si a unor societati românești din regiune („*Asociatia National-Culturala a Moldovenilor*”, condusa de Anatol Fetescu) controlate de autoritatile ucrainene, **se preconizeaza trecerea scolilor la studierea în „limba moldoveneasca”**. În fapt, aceasta pozitie a fost initiata chiar de Rada Suprema a Ucrainei, care a inclus, la sfârșitul anului 1997, limba moldoveneasca, alaturi de limba româna, în numarul celor zece limbi asupra carora au incidenta prevederile „*Cartei europene a limbilor regionale sau limbilor minoritatilor nationale*”.

- Aspiratiile tinerilor de origine româna de a-si efectua studiile în România este privita cu ostilitate de oficialii de la Kiev. Desi exista un protocol româno-ucrainean în acest domeniu, elevii si studentii români sunt amenintati ca diplomele obtinute în tara noastra nu vor fi recunoscute dupa întoarcerea în Ucraina. Cu toate ca multi dintre acestia au absolvit cu calitative maxime, sunt discriminati în obtinerea unui loc de munca pe motivul ca au urmat un sistem de învățământ diferit de cel local. Din aceasta cauza, multi parinti ezita sau refuza frecventarea scolilor în limba româna, precum si trimiterea copiilor pentru continuarea studiilor în România.

Comunitatile românești din actuala Ucraina, ramase în afara teritoriului României dupa cel de-al doilea razboi mondial, locuiesc compact în:

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- ? regiunea Cernauti, care cuprinde Nordul Bucovinei, Tinutul Hertei si fostul judet Hotin;
- ? regiunea Odessa, îndeosebi în raioanele Ismail, Reni, Chilia si Cetatea Alba;
- ? regiunea Transcarpatia, în raioanele Teacev si Rahovo.

În spatiul dintre Nistru si Bug, românii locuiesc în regiunile Herson, Kirovograd si Nikolaev si, la est de Bug, în regiunile Donetk, Dnepropetrovsk, Crimeea si Lugansk.

Conform recensământului din 1989, În Ucraina locuiesc 459.000 români, a treia comunitate numerica dupa ucraineni si rusi, împartiti în mod arbitrar de autoritati în 324.000 „moldoveni” si 135.000 români, dupa cum urmeaza:

Regiunea	Numarul total - mii locuitori -
- <u>Români</u>	
- Cernauti	106,3
- Transcarpatia	29,5
- <u>Moldoveni</u>	
- Odessa	144,5
- Cernauti	84,5
- Nicolaev	16,7
- Donetk	13,3
- Kirovograd	10,7
- Dnepropetrovsk	6,6
- Crimeea	6,6
- Lugansk	5,8
- Herson	5,6

Populatia româneasca predomina în trecut, ca populatie autohtona, în Bucovina de Nord si Basarabia de Sud. În prezent, prin deznationalizare si genocid în perioadele imperiului rus si Uniunii Sovietice, populatia româneasca a devenit minoritara.

Etnicii români care traiesc în jurul Bugului provin din românii ardeleni dusi cu doua secole în urma în stepa pustie din Tavrida, ca osteni împotriva navalirilor tatar.

Potrivit datelor neoficiale detinute de Societatea Culturala a Românilor „Mihai Eminescu” din Cernauti, comunitatea românilor din Ucraina ar depasi 500.000 persoane.

Aspecte privind situatia minoritatii române din Ucraina

1. Acte normative care reglementeaza situatia minoritatilor nationale din Ucraina:

- ? Constitutia Ucrainei;
- ? Declaratia privind drepturile nationalitatilor Ucrainei;
- ? Legea privind minoritatile nationale din Ucraina.

2. Structura guvernamentala care se ocupa de minoritati:

- ? Comitetul de stat pentru problemele nationalitatilor si migratiei;

3. Asigurarea drepturilor de participare la viata politica:

- ? nu se admite constituirea de partide politice pe criterii etnice;

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

? În Rada Suprema de la Kiev a fost ales deputat Ion Popescu, pe listele Partidului Renasterii Regionale.

4. Învățământ (date oficiale):

- gradinite:	26	? fiind furnizate de autoritățile ucrainene, datele trebuie receptate cu rezerve.
- școli primare:	14	
- școli gimnaziale:	26	? În cadrul școlilor de diferite nivele pentru elevii români nu toate materiile se predau în limba română.
- școli medii:	46	
- licee, gimnazii:	4	
- elevi:	23.019	
- profesori:	2.628	
- învățământ superior		? Universitatea din Cernăuți - catedra de filologie română și clasică

? Institutul Pedagogic din Ismail - catedra de limba română

5. Biserica:

? 113 parohii ortodoxe în localitățile românești, dependente de Mitropolia Ucrainei - obediența Patriarhiei de la Moscova.

? slujbele se țin în limba română, rusă sau ucraineană.

6. Presa:

- „Concordia”	? supliment săptămânal al publicației „Glasul Ucrainei”, editat de Rada Supremă de la Kiev;
- „Zorile Bucovinei”	? editat de Rada Regională din Cernăuți (apariție lunară)
- „Gazeta de Herta”	? editat de Rada Raională Herta (apariție sporadică);
- „Plai Românesc”	? independent (apariție lunară);
- „Arcasul”	? independent (apariție lunară sau bilunară);
- „Curierul de Cernăuți”	? independent (apariție ocazională);
- „Codrul Cosminului”	? apariție sporadică;
- „Țara Fagilor”	? apariție sporadică;
- „Glasul Bucovinei”	? apariție trimestrială (sponsorizat de Fundația Culturală Română);
- „Fagurel”	? revista pentru copii (apariție sporadică).

7. Edituri: „Alexandru cel Bun” (regiunea Cernăuți)

8. Posturi de radio:

- Radio Cernăuți	- 230 ore pe an;
- Radio Trascăria	- 100 ore pe an;
- Radio Odessa	- 32 ore pe an.

9. Posturi TV:

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- TV Cernauti - 68 ore pe an;
- TV Transcarpatia - 51 ore pe an;
- TV Odessa - 16 ore pe an.

10. Asociatii si societati:

- ? Societatea pentru cultura româneasca „Mihai Eminescu” (regiunea Cernauti);
- ? Alianta Crestin-Democrata a Românilor din Ucraina (statut republican);
- ? Asociatia stiintifica si pedagogica „Aron Pumnul” (statut republican);
- ? Asociatia de cultura româneasca „Petru Movila” (Kiev);
- ? Societatea „Arboroasa” (regiunea Cernauti);
- ? Societatea „Golgota” (regiunea Cernauti);
- ? Societatea „Mitropolitul Silvestru” (regiunea Cernauti);
- ? Asociatia „Doamnele române” (regiunea Cernauti);
- ? Societatea culturala „George Cosbuc” (regiunea Transcarpatia).

Ultimele sase societati nu au statut oficial si desfasoara o activitate sporadica.

6. Republica Moldova

1. Structura demografica (conform recensământului din 1989)

Moldoveni (români)	2.794.749	reprezentând 64,5 %
Ucraineni	600.366	13,8 %
Rusi	562.069	13,0 %
Gagauzi	153.458	3,5 %
Bulgari	88.419	2,0 %
Evrei	65.836	1,5 %
Tigani	11.571	0,3 %
Belorusi	19.608	0,5 %
Polonezi	4.739	0,1 %
Nemti	7.335	0,2 %
Altii	27.210	0,6 %
TOTAL	4.335.360	100,0 %

Minoritatea ucraineana, cea mai numeroasa, este concentrata îndeosebi în raioanele de sud ale Republicii Moldova, respectiv Basarabasca, Ciadâr - Lunga, Comrat, Taraclia si Vulcanesti.

Comunitatea rusilor este dominanta în zonele urbane, mai ales în municipiile Chisinau, Balti, Tighina si Tiraspol.

Gagauzii, a treia ca pondere, sunt grupati într-o unitate teritoriala autonoma, cunoscuta sub numele de Gagauz-Yeri, înfiintata printr-o lege speciala aprobata de Parlament la 23 decembrie 1994.

Comunitatea etnica a bulgarilor își are centrul în raionul Taraclia, care, conform noii Legi a administratiei publice locale, urmeaza sa faca parte din judetul Cahul si sa aiba un statut de subprefectura.

2. Structura guvernamentala care are în preocupare diaspora „moldoveneasca” este Departamentul pentru Relatii Nationale si Functionarea Limbilor. În cadrul acestuia se afla un serviciu care se ocupa de problemele emigratiei, însa activitatea acestuia este destul de redusa datorita lipsei mijloacelor financiare si materiale necesare sustinerii legaturilor cu „moldovenii” stabiliti în afara granitelor Republicii Moldova.

7. Macedonia

Populația aromână de pe teritoriul actual al Fostei Republici Iugoslave Macedonia, cunoscută mai mult sub numele de vlahi, însumează - potrivit datelor culese din diferite surse - între 150.000 și 180.000 persoane, trăind în grupuri compacte în Bitolia, Ohrid, Prilep și împrejurimile acestora, precum și pe Valea Vardarului. Datele oficiale - conform recensământului din 1991 - consemnează doar 7.764 vlahi (aromâni), cifra care este departe de a reflecta realitatea. În Anexa 1 este prezentată o situație cu cifrele date publicității, în ultimii ani, în mass-media macedonene, privind numărul populației de origine vlahă, cu mențiunea că articolele de presă tratau problema macedoneană și nu pe cea aromânească.

Majoritatea aromânilor din Macedonia se consideră un popor înrudit cu poporul român, dar cu trasături proprii în ceea ce privește evoluția, limba și cultura sa. Mulți intelectuali și reprezentanți ai acestei populații susțin că aromânii de pe teritoriul Macedoniei reprezintă cel mai vechi popor autohton din Balcani, adevărații urmași ai tracilor.

Supusa unui continuu proces de deznationalizare și asimilare de-a lungul secolelor, populația aromână din Macedonia face în prezent eforturi vizând renasterea și afirmarea identității ei etnice, lingvistice, culturale și religioase.

Prin noua Constituție a Macedoniei, adoptată în 1991, aromânii au fost recunoscuți ca etnie, fiind menționați alături de celelalte minorități care formează națiunea macedoneană.

Cele două mari organizații ale aromânilor macedoneni sunt:

? Liga Vlahilor din Macedonia

Liga, creată în 1980, a fost reactivată în 1991, fiind înregistrată ca persoană juridică, cu sediul central în Skopje și filiale în câteva orașe din țară.

Prin statutul și programele sale, Liga își propune ca obiective principale: renasterea conștiinței naționale a populației vlahă (aromâne) prin înființarea de școli și pregătirea de cadre didactice care să asigure instruirea copiilor în limba maternă; deschiderea de biblioteci, organizarea unor acțiuni culturale-artistice, revitalizarea folclorului și a creației populare, oficierea slujbelor religioase în limba maternă.

Liga Vlahilor din Macedonia are ca președinte pe Mitko Kostas Papuli și editează revista literară „Fenix”. Totodată, se ocupă de publicarea, în țară și străinătate, a unor opere literare de autori aromâni.

? Asociația (Uniunea) Culturală a Aromânilor din Macedonia.

Asociația s-a constituit în 1997, la Skopje, fiind înregistrată și recunoscută oficial de către autoritățile macedonene. Președintele Uniunii, scriitorul Dina Kuvata (alias Dimo Dimcev), a definit noua organizație drept o «variantă culturală a „Ligii Vlahilor”», exprimându-și dorința de a colabora cu aceasta din urmă. Uniunea editează revista „Brâul aromânesc”, în dialect aromân.

Aromânii din Macedonia reprezintă un punct important de sprijin pentru independența și integritatea noului stat. Spre deosebire de alte minorități (ca de exemplu albaneza, sârba, bulgara, greacă), care urmăresc dezmembrarea statului macedonean, aromânii sunt interesați în preservarea acestuia.

În ultimii doi ani, conducerea de la Skopje, conștientă de importanța elementului aromânesc în viața politică și social-economică a Macedoniei, a început să manifeste înțelegere față de solicitările liderilor aromâni. Mai mult, reprezentanți ai comunității aromâne au fost promovați în posturi importante în aparatul guvernamental (ministri, directori de departamente, bănci, întreprinderi etc.).

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Însusi presedintele Kiro Gligorov, într-o convorbire cu conducerea Ligii Vlahilor (Aromânilor), a afirmat ca este „pe jumătate aromân” (dupa mama).

Autoritatile macedonene au acordat comunitatii vlahice spatii de emisie la posturile de radio si televiziune republicane (30 de minute saptamânal la televiziune si câte 30 minute bisaptamânal, la Radio Skopje). Emisiuni radio în aromâna se difuzeaza si în alte câteva orase cu populatie aromâna (Stip, Krusevo).

Totodata, începând cu anul scolar 1995/1996, aromânilor din Macedonia li s-a permis organizarea de cursuri facultative în limba materna (aromâna), la scolile cu populatie vlahă.

Nu este înca rezolvata problema slujbelor religioase în limba materna, dar se continua demersurile si se spera o solutionare favorabila în viitorul apropiat.

Legaturile tarii noastre cu aromânii din Macedonia au o traditie îndelungata, acestia fiind considerati în istoriografia româneasca ramura sudica a poporului român, iar sprijinirea emanciparii nationale si culturale a aromânilor din Balcani a constituit una din preocuparile permanente ale statului român, înca de la Unirea Principatelor.

Cu ajutorul statului român si al diferitelor personalitati, au fost înfiintate scoli românesti, asezaminte culturale si religioase, au fost fondate asociatii, societati si publicatii pentru românii de la sud de Dunare. În perioada 1866-1906, sub dominatia Imperiului otoman, în întreaga Macedonie existau 75 scoli românesti; în 1905, la Bitola a fost instalat un episcop român si tot aici functiona unul din consulatele României acreditate pe lângă guvernul otoman.

Traditia legaturilor dintre România si aromânii din Macedonia a fost reînndata, dupa 1991.

În mod direct, dar si în colaborare cu alte institutii românesti, Ministerul Afacerilor Externe a contribuit la realizarea unei serii de actiuni de sprijinire a aromânilor din Macedonia: acordarea de burse pentru studii în învatamântul preuniversitar, superior si de doctorat în România, invitarea reprezentantilor aromânilor la diferite întâlniri si manifestari organizate în tara noastra, primirea unor scolari în tabere de vacanta, trimiterea de carti, publicatii, albume, casete audio si video, icoane, hârtie de ziar si cerneluri tipografice etc.

Delegatii ale Ligii Vlahilor si Uniunii Culturale a Aromânilor din Macedonia au efectuat vizite în România, la invitatia Ministerului Afacerilor Externe.

Reprezentantii aromânilor din Macedonia au exprimat multumiri pentru sprijinul acordat de România, de Ministerul Afacerilor Externe în mod deosebit si si-au exprimat speranta ca actiunile de ajutorare vor continua si în viitor.

Printre solicitarile de sprijin se numara:

- ? continuarea acordarii de burse pentru studii în România;
- ? sprijinirea aparitiei publicatiilor celor doua asociatii aromâne, precum si a tiparirii de manuale si carti în dialectul aromân;
- ? promovarea unor actiuni comerciale si de cooperare economica între România si Macedonia, în care sa fie implicati si oameni de afaceri aromâni. În acest sens, oaspetii au propus deplasarea în România a unei delegatii de oameni de afaceri aromâni, analiza posibilitatii înfiintarii unei linii de transport auto între Bucuresti si Skopje, deschiderea unor filiale ale bancilor române în Macedonia.

1. În Raportul Comisiei balcanice, statisticile sârbe (Gopcevic, 1889), indica un numar de 69.665 vlahi, cele elene (Delayani, 1904), 21.101 vlahi (fara a include Kosovo), iar cele bulgare (Kontchev, 1900) vorbesc de 80.767 vlahi.

2. VEDERNE (1905), autor turc, referindu-se la patru vilaiate - Kosovo, Monastir, Scutari, Yanina - a prezentat urmatoarea statistica:

- ? slavi - 800.000;

- ? greci - 500.000;
- ? turci - 900.000;
- ? albanezi - 2.600.000;
- ? vlahi - 520.000.

3. Alti autori dau urmatoarele cifre:

- ? 63.895 (V. Peplafi, „Statistical Data concerning Bulgaria, Thrace and Macedonia”, Petersburg, 1877);
- ? 74.375 (St. Verkovic, „The Ethnography and Topography of Macedonia”, Petersburg, 1889);
- ? 70.000 (G. Weigand, „The National Struggles of the Balkan People”, Leipzig, 1898);
- ? 79.401, În anul 1912 (I. Ivanov, „The Macedonian Question”, Paris, 1920);
- ? 350.000 (N. Constantin, „The Romanians - Koutzovlachs”, Bucuresti, 1913).

4. Datele statistice oficiale macedonene raporteaza, În 1994, un numar de 8.467 vlahi, desi Într-un raport Înlocmit de catre British Helsinki Human Rights Group si publicat cu titlul „Macedonian Minorities: the Slav Macedonians of Northern Greece and the Treatment of Minorities in the Republic of Macedonia”, În același an, se sustine existenta a peste 100.000 de aromâni în aceasta republica.

8. Albania

Ramura sudica a poporului român, despartita de trunchiul principal, aflat pe teritoriul Daciei istorice, prin interpunerea populatiilor migratoare slave este cunoscuta, în general, sub numele de aromâni.

Aromânii au alcatuit în Albania comunitati compacte, grupate în jurul principalului centru de cultura si civilizatie aromâneasca din Balcani, Moscopole, în apropiere de orasul albanez de astazi - Korcea.

La jumatarea secolului al XVIII-lea, Moscopole numara 50.000 de locuitori si peste 12.000 de case, 14 bresle de mestesugari, o tipografie, o biblioteca, o Academie sau Scoala superioara, o casa a saracilor, un orfelinat, 24 de biserici si zeci de alte edificii.

În anii 1760 si 1790, orasul a fost jefuit si ars de Ali Pasa din Ianina si de trupele de albanezi, determinând emigrarea populatiei. Astazi, Moscopole este un sat cu circa 1000 de locuitori.

Principalele ocupatii ale aromânilor au fost pastoritul, carausia, agricultura si comerțul.

Numeric, populatia aromâna din Albania era estimata, în anul 1939, de sursele diplomatice românești, la circa 35.000 - 40.000 de persoane. În statisticile oficiale, aromânii nu au figurat, ei fiind inclusi în natiunea dominanta albaneza.

Aromânii din Albania sunt localizati în doua zone principale, deosebindu-se din punct de vedere al descendentei gentilice. Un grup din neamul fârserotilor se situeaza în zona montana din jurul localitatii Korcea, de o parte si de alta a Alpilor centrali albanezi, pâna în Macedonia si Grecia. Aromânii din cel de-al doilea grup, stabiliti în câmpia litorala din Albania de mijloc si din sudul tarii, sunt descendentii ai saracacianilor, care în trecut erau nomazi sau seminomazi.

În pofida vicisitudinilor istorice - stapânirea bizantina, cea otomana, opresiunile religioase, trecerea de la o administratie la alta, politica de deznationalizare dusa de statele pe teritoriul carora se aflau - aromânii si-au pastrat constiinta apartenentei la românism, limba si traditiile stramosesti.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Aromânii din Albania, ca și cei din celelalte țări balcanice, au fost supuși unui tratament de deznationalizare și asimilare de către populațiile majoritare, culminând cu măsurile drastice din timpul dictaturii comuniste: așezarea forțată în anumite localități, interzicerea dialectului aromân, înscrierea naționalității albaneze în actele de identitate etc.

În întreaga perioadă de existență a României, după Unirea Principatelor și până la instaurarea dictaturii comuniste, sprijinirea emancipării culturale și naționale a aromânilor din Balcani a fost una dintre preocupările permanente ale statului român. Ca urmare a eforturilor și demersurilor politico-diplomatice ale României, s-a reușit menținerea de legături permanente cu aromânii din Albania, până în preajma celui de-al doilea război mondial. Cu sprijinul material al statului român, în Albania au funcționat școli cu limba de predare română (în anul 1912, pe teritoriul Albaniei existau 17 școli primare aromâne și un gimnaziu), biserici ortodoxe românești, așezăminte culturale, organizații, fundații și asociații ale aromânilor. O serie de intelectuali aromâni au studiat în România și au fost stimulați să se afirme pe tarâmul profesiei lor.

La București, a fost fondată, încă din anul 1880, "Societatea de Cultură Macedo-Română" (reactivată în anul 1990), din care făceau parte personalități de seamă ale vieții politice și culturale românești. În statutul acesteia se arată că "Societatea își propune să contribuie la conservarea graiului, a tradițiilor specifice și a culturii aromânilor, păstrarea unității lor spirituale. Societatea va promova bună înțelegere cu popoarele balcanice și ale altor țări, în mijlocul cărora aromânii trăiesc și își desfășoară activitatea".

Este de menționat că Guvernul României a sprijinit printr-un "Pro-memoria", remis la Foreign-Office cu prilejul Conferinței ambasadurilor (13-26 martie 1913, Londra), crearea unui stat independent albanez, care să cuprindă cât mai multe din teritoriile locuite de aromâni.

După cel de-al doilea război mondial, autoritățile albaneze au dus o politică de asimilare a aromânilor care nu erau recușoșuti ca entitate separată și nu au avut posibilitatea de a se instrui în limba română. Până în decembrie 1989, statul român nu a întreprins nici un demers pentru sprijinirea și respectarea drepturilor minorității aromâne.

În condițiile noilor orientări ale politicii interne și externe albaneze, în anul 1991, un grup de inițiativă din localitatea Selenita a hotărât crearea unei asociații a aromânilor.

În luna octombrie 1991, în baza declarării caracterului cultural al asociației, Ministerul Culturii din Albania a aprobat înființarea Asociației culturale "Aromânii din Albania", statutul și programul acesteia.

La prima adunare generală a Asociației, au fost prezenți reprezentanți ai aromânilor din Macedonia, Grecia, Franța, SUA, Germania. Din România au participat reprezentanți ai comunităților de aromâni stabiliți în țara noastră.

Au fost aleși președintele, Comitetul (5 membri) și Consiliul Asociației (40 de membri).

În Programul Asociației culturale "Aromânii din Albania" se arată că aceasta "are misiunea de a cultiva și dezvolta limba, tradițiile, istoria, religia și întreaga cultură populară în general, individuală și colectivă, a populației care se declară de naționalitate aromână pe teritoriul Albaniei".

Printre obiectivele înscrise în Program, Asociația își propune:

- să predice și să practice credința sa religioasă, inclusiv asigurarea și folosirea materialelor de cult și să desfășoare activități religioase în limba română;
- să răspândească, să folosească și să aibă schimb de informații în limba română.

Intr-o scrisoare, adresată autorităților albaneze de către Asociație, se solicită, printre altele:

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- la scolile elementare de baza în limba albaneza, sa se desfasoare si 3-4 ore pe saptamâna de limba româna, ca limba de cultura formata pe baza dialectelor, între care si dialectul aromân;

- guvernul democratic albanez sa permita colaborarea culturala, artistica, sportiva, religioasa, economica si de învățământ cu România si cu diaspora aromânilor din lume;

- guvernul albanez sa recunoasca restabilirea în acte a nationalitatii aromâne sau române, asa cum a fost înainte de al doilea razboi mondial;

- Biserica Ortodoxa Româna sa sprijine reconstruirea bisericilor aromânesti, precum si pregătirea cadrelor religioase.

Asociatia a adresat o scrisoare si autoritatilor române, prin care solicita sprijin concret în vederea realizarii obiectivelor pe care si le-a propus în scopul "Întaririi legaturilor etnice între aromânii din Albania si fratii lor români".

O parte din aceste cereri au fost satisfacute prin acordarea de burse si locuri pentru studii pe cont propriu nevalutar, angajamentul de reconstruire a scolii românesti din localitatea Korcea, trimiterea a 500 de abecedare române de catre "Vatra Româneasca", a unor obiecte de cult religios de catre Inalt Prea Sfintia Sa Calinic Argeseanu, spitalizarea unor bolnavi aromâni, editarea gazetei bilingve "Fratia - Văllazenimi".

Totodata, Patriarhia Româna a trimis la Korcea un preot aromân, hirotonit la Manastirea Curtea de Arges.

În înțelegere cu autoritatile albaneze, o parte din ajutorul acordat de tara noastra Albaniei a fost donat Asociatiei si Bisericii Ortodoxe Albaneze.

În contextul contactelor oficiale româno-albaneze din ultimii ani, a fost abordata si problema legaturilor României cu aromânii din Albania. Cu aceste prilejuri, s-a exprimat interesul în legatura cu situatia aromânilor si dorinta de a restabili legaturile traditionale pe care poporul român le-a avut cu acestia. Partea româna a subliniat ca interesul României fata de aromâni este de natura culturala si nu politica.

Cu toate acestea, autoritatile de la Tirana nu au raspuns, pâna acum, solicitarilor aromânilor pentru sprijinirea renasterii lor lingvistice, culturale si spirituale si, în general, nu agreeaza un tratament diferentiat pentru populatia aromâna.

România nu are intentia de a introduce elemente de tensiune între aromâni si albanezi. În conditiile în care comunitatea aromânilor din Albania solicita ajutor, România, în functie de posibilitati, îl va acorda, dar nu înainte de a informa guvernul albanez.

Albania evidentiaza necesitatea efectuării unui studiu aprofundat asupra genezei si trecutului populatiei aromâne din Albania si din întreaga Peninsula Balcanica.

Partea albaneza motiveaza, printre altele, ca însisi aromânii au divergente în ceea ce priveste definirea lor ca entitate etnica distincta.

Rezervele manifestate de Albania în problema aromânilor sunt determinate, în mare masura, de natura raporturilor sale cu Grecia. Este cunoscut ca Grecia revendica o serie de teritorii, între care si Epirul de Nord, adica partea de sud a Albaniei. Pentru a-si justifica aceste pretentii teritoriale, Grecia sustine ca în Albania traiesc cca 700.000 de greci, adepti ai cultului ortodox. Acestia ar fi reprezentati de 400.000 greco-ortodocsi si 300.000 de greco-vlahi (aromâni).

În 1993, Ministerul Justitiei din Albania a aprobat înfiintarea "Asociatiei Vlahoramenilor" (Aromânilor), conceputa de elementele filogrecesti ca o replica la crearea Asociatiei culturale "Aromânii din Albania".

În ultimul timp, s-au intensificat actiunile cercurilor nationaliste grecesti, având ca scop atragerea aromânilor de partea lor si implicit, desprinderea lor de România.

Un exemplu în acest sens, îl constituie manevrele curentului "filogrec" pentru dezorganizarea Asociatiei culturale "Aromânii din Albania". Prin specularea disensiunilor

aparute între membrii Consiliului de conducere al Asociației, între Comitet și unele filiale regionale, precum și prin coruperea unor reprezentanți din Consiliu, elementele "filogrecești" au reușit să creeze o atmosferă de confuzie și derută în rândurile aromânilor, impunându-și controlul asupra Asociației culturale "Aromânii din Albania". La aceasta a contribuit și propagarea tezei identității etnice distincte a aromânilor față de români, susținută și de reprezentanți ai aromânilor, mai ales din Germania și Franța. Chiar și în România există cercuri care promovează recunoașterea statutului de minoritate a acestora. De altfel, la recensământul din 1992, din România, la rubrica minorități au apărut pentru prima oară și aromânii.

În prezent, există puncte de vedere care susțin că pe primul loc între comunitățile etnice din Albania se situează aromânii în număr de circa 400.000, care întretin strânse legături cu cei din Grecia, Bulgaria și F.R.I. a Macedoniei.

9. Italia

10. Germania

11. Cipru

12. Austria

13. Slovacia

În Republica Slovacă nu se poate vorbi despre existența unei comunități românești propriu-zise. Numărul persoanelor de origine etnică română este de câteva zeci care s-au stabilit în această țară urmând din căsătorii cu cetățeni slovaci.

În aceste condiții, prin intermediul actualelor lor familii, cetățenii de origine română au fost asimilați complet de mediul în care trăiesc.

Nu există școală sau biserică românească, instituții care ar fi putut contribui la conservarea și promovarea valorilor spiritualității românești.

14. Cehia

15. Elveția

16. Spania

17. Portugalia

18. Fosta U.R.S.S.

19. Japonia

20. S.U.A.

21. Canada

22. Australia

1. Aspecte generale

În Australia se afla în prezent aproximativ 50.000 de persoane origine din România, cifra care include, în afara de români și etnici maghiari, greci, evrei, germani, sârbi și croați proveniți din țara noastră. În cea mai mare parte aceștia sunt concentrați în marile orașe australiene: Sydney, Melbourne, Adelaide, Brisbane, Perth, New Castle etc.

Primii români au ajuns în Australia la sfârșitul secolului al XIX-lea, numărul lor crescând sensibil în perioada interbelică. După al doilea război mondial, cei mai mulți au provenit din lagărele de refugiați din Austria, Germania, Italia, Turcia și Grecia.

Înainte de decembrie 1989, românii au ajuns în Australia atât pe cai legale, cât și ilegale, îndeosebi prin lagărele de imigrare de la Traiskirchen - Austria, Belgrad-Iugoslavia și Latina-Italia. După 1990, autoritățile australiene au inițiat o campanie de atragere a tinerilor specialiști din Europa de Est, în România înregistrându-se în acest context mai multe cereri de emigrare în această țară.

Evoluția situației politice din România a fost urmărită cu viu interes de comunitatea română din Australia, reprezentanți ai acesteia participând la diversele întâlniri organizate de conducerea statului român cu diaspora română.

Românii din Australia sunt organizați în asociații, societăți culturale sau sunt arondați unor biserici ortodoxe române din marile metropole australiene.

2. Asociații și locașuri de cult românești din Australia.

- a/ Asociația Româno-Australiană
PO Box 374, Sydney, NSW 2001
presedinte: Mircea Maghiaru
- b/ Federația Româno-Australiană pentru Drepturile Omului
PO Box 624 Astrathfield, NSW 2135
presedinte: Ion Berechet
- c/ Societatea Culturală Româno-Australiană
PO Box 176 Punchbow NSW 2196
presedinte: Stefan Verisan
- d/ Biserica Ortodoxă Română Sf. Maria
64 Linthain Avenue, Enfield South, NSW 2133
- e/ Biserica Ortodoxă Română Bunavestire
274 Pennant Hills Road, Carlingfaid NSE 2118
- f/ Asociația Româno-Australiană de Sud
1 Kerv Grove West Lakes, SA 5021
- g/ Biserica Ortodoxă Română Sf. Nicolae din Adelaide
PO Box 962 Adelaide South, SA 5001
- h/ Prima Biserica Baptistă Română
PO Box South Richmond, Victoria 3121
- i/ Biserica Penticostală Română
1/1 Keys Street, Dandenong, Victoria 3175
- j/ Biserica Pneticostală Apostolică Română
16 Waston Road, Noble Park Noith, Victoria 3174
- k/ Asociația Românilor din Victoria
Po Box Richmond, Victoria 3121

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

l/ Biserica Ortodoxa Româna „Sf. Petru si Pavel”
PO Box 122 Cailton South, Melbourne, Victoria 3052

m/ Comunitatea Româna din Vestul Australiei
c/Barnes Street, Innalqo, WA 6018

n/ Societatea Culturala Româna „Familia”
13 Mc. Goven st. Cringila 1502 NSW
presedinte: Ion Miclau

o/ Biserica Baptista Româna
3 Macarthuy, Parade, Dulwich Hill-Sydney
Pastor: Ovidiu Oprea

p/ Biserica Ortodoxa Româna Independenta - Sf. Trinitate
12 Pacific Road, Erskine Park, Sydney, NSW 1759
preot paroh: Ioan Vesa

r/ Comunitatea Româna din Newcastle
presedinte: Alexandru Sicrea

s/ Societatea Româna din Australia
Po Box 311 - Chadstone Centre - Chadstone
Victoria 3148 - Australia
presedinte: Constantin Buzatu

s/ Societatea româno-australiana pentru literatura, arte si caritate „Mihai
Eminescu”
29/22 a Bartlett st. Ermington 2115 NSW
presedinte: George Mitu Variiesescu

t/ Biserica Ortodoxa Româna „Sf. Dimitrie” din Brisbane
37 Brisbane RD, Riverview, QLD 4303
secretar: Michael Pantelimon

3. Institutii care au în competența problematica minoritatilor

În cazul aplicării politicii multiculturale (concept formulat în perioada 1972-1975 de guvernul condus Gough Whitlam) în rândul celor 160 de grupuri etnice, autoritățile australiene au creat instituțiile și infrastructura necesară.

La nivel federal instituția care coordonează întreaga activitate în domeniul etnic și al imigrării este Ministerul Imigrării și Afacerilor Multiculturale („Department of Immigration and Multicultural Affairs”) - M.I.A.M. condus de un ministru numit de partidul de guvernământ.

În fiecare stat funcționează, de asemenea câte un ministru care se ocupă de această problemă numai la nivelul statului respectiv. Acestea sunt în conexiune directă cu ministerul federal reușindu-se astfel aplicarea unei politici unitare pe întreg teritoriul Australiei.

Pentru a putea oferi cadrul de desfășurare a activităților grupurilor etnice, au fost construite în fiecare oras mai multe centre multiculturale (în special în zonele care concentrează mai mulți imigranți) denumite „Migrant Resource Centre”. Aceste centre dispun de săli în care grupurile etnice pot organiza întâlniri, conferințe, activități didactice, expuneri, reuniuni economice, activități culturale etc.

Aceste centre și conducerea lor sunt subordonate direct Ministerului Federal și sunt finanțate cu bani de la buget.

Fiecare grup etnic mai important afiliat unui astfel de centru are un reprezentant care își desfășoară activitatea în cadrul acestuia, primește un salariu de la guvernul federal și este ales prin concurs pe baza propunerilor venite din partea comunităților etnice. Rolul acestui reprezentant este de a face conexiunea între conducerea centrului și grupul etnic respectiv în scopul coordonării judicioase a activităților și transmiterii corecte și rapide a informațiilor în ambele sensuri.

La fiecare centru, pentru fiecare grup etnic, a fost creat un comitet coordonator numit „Steering Committee”, care este condus de un reprezentant al Ministerului Imigrării și Afacerilor Multiculturale (M.I.A.M.) din statul respectiv și care este compus din toți șefii de asociații și organizații ale grupului etnic respectiv.

Acest comitet se întrunește lunar într-o ședință comună în cadrul căreia se discută probleme legate de comunitatea etnică, se fac propuneri privind activitățile de viitor etc.

Prin aceste acțiuni autoritățile australiene cunosc în amănunt toate activitățile grupului etnic respectiv, preocupările și frământările sale. Informațiile se analizează și stochează pentru a se urmări evoluția comunității etnice în cauză.

La nivel de stat, fiecare grup etnic mai important are una sau mai multe asociații care desfășoară activități de servicii în slujba comunității respective. Ele beneficiază de fonduri de la guvernul fiecărui stat care se alocă anual pe baza unui program de activități pentru care se întocmește un plan de cheltuieli și se aprobă un buget.

Trimestrial se efectuează controale și verificări din partea M.I.A.M. pentru a se verifica dacă banii au fost cheltuiți în scopul pentru care au fost aprobați și pentru a se urmări eficiența acestor acțiuni.

O atenție deosebită este acordată de autorități mass-mediei cu profil etnic. Funcție de posibilități, comunitățile etnice pot tipări publicații în limba proprie și pot avea emisiuni la posturile de radio și TV.

În acest scop la dispoziția grupurilor etnice se află postul național radio-TV S.B.S. („Special Broadcasting Services”) unde pot difuza emisiuni de concepție proprie.

Fondurile necesare funcționării acestui canal radio-TV sunt acoperite de la bugetul federal.

Pe lângă acest post național mai există stații locale radio-TV care se autofinanțează din donații și reclame.

4. „Multiculturalismul” În Australia

Australia este un stat federal constituit din 5 provincii și 2 teritorii, cu o populație în componența căreia intra circa 160 de etnii. Numărul mare de indivizi de origine diferită se datorează, în principal, masei imigrări de după cel de-al doilea război mondial, statisticile oficiale înregistrând în 1997 4,5 milioane de cetățeni, a căror limbă maternă este alta decât engleza, reprezentând aproximativ 25% din populația țării.

În deceniul al IX-lea s-a înregistrat numărul cel mai mare de imigranți (cca. 1,1 milioane de persoane), depășind astfel cu două treimi nivelul acceptat de SUA și Canada, proces care s-a datorat, în principal, atitudinii permissive a guvernului de la Canberra, ce a pus în aplicare un program special de reunificare a familiilor, 70 % din cei sosiți beneficiind de acesta și a redus condițiile impuse pentru imigrare.

Deși, din punct de vedere al sporului de populație, acest fenomen a avut un impact deosebit, în plan economic statul s-a confruntat cu probleme majore, o mare parte din cei veniți neputându-se integra în sistemul australian al pieței forței de muncă, semnificativ fiind faptul că, la începutul anilor '90, aproximativ 27% din imigranții deceniului anterior trăiau numai din

ajutorul social acordat de guvern, situație care a generat o presiune considerabilă asupra bugetului, cu consecințe negative pentru datoria externă a țării.

Înca de la începutul apariției fenomenului de imigrare, după constituirea statului federal, autoritățile australiene nu i-au definit pe noii veniți drept „minoritari”, ci „grupuri etnice”, noțiune care s-a perpetuat în timp, indiferent de politicile succesive adoptate în această problemă.

Ignorând că fiecare dintre aceste etnii a adus în Australia tradițiile și obiceiurile proprii poporului din care provine, autoritățile australiene au încercat inițial să aplice o politică dură, de asimilare forțată, care nu a dat rezultatele scontate, datorită gradului mare de diversitate și condițiilor sociale și economice precare existente în prima jumătate a acestui secol.

Pe de altă parte, distanța față de țările de proveniență, sentimentul izolării și respingerea lor de către populația locală i-au determinat pe imigranți să caute modalități de a se întâlni unii cu alții, să-și construiască lacăsurile de cultură, să se organizeze în asociații culturale și de ajutor și să-și editeze propriile publicații.

Această realitate și evoluția societății au determinat treptat autoritățile să acorde mai multă atenție și importanță procesului de integrare a imigranților.

Astfel, în anul 1970, Malcolm Fraser, primul-ministru din acea perioadă, a introdus conceptul de „multiculturalism” pentru a defini adevărata structură a societății australiene, abandonându-se astfel oficial politica de asimilare aplicată până atunci. Noțiunea respectivă cuprinde un complex de mijloace și metode de acțiune vizând coordonarea unei diversități de interese către un vector comun, în scopul fuziunii unei societăți în care să fie integrate toate grupurile etnice. Răspunderea pentru aplicarea acestui program revenea atât grupurilor etnice, cât și Ministerului pentru Imigrare și Afaceri Multiculturale.

O componentă importantă a programului respectiv o reprezintă „presa etnică” care cuprinde totalitatea publicațiilor în limba maternă, engleză sau bilingvă, editate de către diferitele grupuri etnice din Australia, în scopul păstrării caracteristicilor etnolingvistice și culturale.

Importanța deosebită a acestor publicații în domeniile social și cultural este determinată de obiectivele urmărite: facilitarea interacțiunilor sociale; difuzarea unor informații privind realizările culturale înregistrate în țara de origine și în Australia; oferte de muncă și alte facilități privind posibilitățile de calificare în diverse profesii; accesul la diferite servicii sociale; mediatizarea evenimentelor de ordin social din cadrul grupului etnic respectiv sau al altor comunități, precum și din întreaga societate australiana; acordarea de asistență pentru integrarea rapidă în societate a noilor veniți.

Adeesea revistele contin adevărate forumuri de dezbatere publică asupra principalelor probleme de politică internă și externă ale Australiei.

Urmând evoluția socială și transformările din cadrul comunităților etnice, mai mult de 50% din publicații au apărut în ultimii 10 ani, o treime dintre ele aparținând unor companii, 25% au coproprietari persoane fizice, iar restul sunt editate de diferite asociații și organizații ale comunităților.

În ceea ce privește frecvența de apariție, majoritatea acestor publicații sunt editate la intervale de timp ce depășesc o săptămână și numai 21 au un tiraj de peste 10000 de exemplare.

Situația financiară a presei etnice este de cele mai multe ori precară, în prezent circa 25% din acestea supraviețuind datorită publicării, contra cost, a unor reclame și anunțuri ale guvernului federal.

Datorită lipsei de experiență și slabei pregătiri a redactorilor, multe din revistele respective sunt considerate de către specialiștii autohtoni ca lipsite de conținut, deoarece se referă mai mult la propriile tradiții și în consecință masa largă a societății australiene nu este interesată să le achiziționeze.

La nivelul grupurilor etnice însă, se apreciază ca este mai puțin importantă calitatea stilistică a acestora, mult mai relevant fiind rolul lor în menținerea și cultivarea identității etnolingvistice proprii.

Pentru a asigura stabilitatea și a evita apariția unor conflicte sociale, guvernul monitorizează presa etnică și intervine deseori pentru corectarea, dirijarea sau sprijinirea ei financiară. În acest sens Ministerul Imigrării și pentru Afaceri Multiculturale inițiază periodic studii sociologice asupra principalelor 100 de publicații etnice, concluziile acestora fiind folosite pentru stabilirea unor noi direcții de acțiune, iar acolo unde sunt constatate anumite tendințe de polarizare a atenției editorilor spre probleme de interes pentru autorități, se intervine „mascat” sub forma acordării unei asistente de specialitate.

Motivația oficială invocată de autorități pentru efectuarea unor astfel de analize o constituie realizarea unei întreprinderi între interesele sociale specifice grupurilor etnice și cele ale întregii societăți, precum și ale politicii guvernului, evidențiindu-se rolul presei etnice în stabilirea unei legături între diferitele sectoare sociale, între stat și cetățeni, precum și diferitele comunități și populația majoritară.

Deși este realizat sub o formă aparent democratică, în realitate controlul guvernului se transformă într-o supraveghere și dirijare strictă, cu caracter politic, ce urmărește asimilarea treptată a grupurilor etnice.

În cadrul programului „multicultural”, de integrare a grupurilor etnice în societatea australiană, la inițiativa guvernului și cu sprijinul comunităților și al marilor companii a fost elaborat proiectul „Piata Multiculturală”, în care sunt cuprinse domeniile comunicării, marketingului și reclamei. Astfel, a fost constituită o „rețea de consultări bilingve”, în engleză și limbile materne ale principalelor grupuri etnice, destinată să acorde asistență companiilor, organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale interesate de dezvoltarea legăturilor cu aceste categorii de populație.

Primul pas l-a reprezentat „Procesul de reclama” care cuprinde planificarea, implementarea, conducerea și evaluarea reclamelor difuzate de mass-media comunităților etnice, cu efecte pozitive asupra economiei naționale, proces în urma căruia sunt selectate anumite rețele pentru desfășurarea unor campanii promotionale.

Procesul de asistență acordată de guvern în acest domeniu cuprinde următoarele etape:

1. Identificarea scopurilor și obiectivelor, ce reprezintă primul stadiu în procesul de reclama și se referă la determinarea elementelor de interes ale anumitor grupuri etnice pentru un produs definit, stabilirea unor produse și servicii, stimularea interesului, influențarea atitudinilor și creșterea încrederii față de produsul prezentat.

Obiectivele respective sunt stabilite în urma evaluării informațiilor provenite de la grupurile etnice, stocate în baze de date, prin această metodă reușindu-se în 1996, o creștere a vânzărilor pe piața comunității chineze din Australia, cu 25% față de 1995.

2. Determinarea bugetului necesar, operațiune ce este influențată de mediul selectat, prețul pieței, frecvența mesajului și aria de răspândire a grupurilor etnice.

Întrucât studiile elaborate au arătat că accesul comunităților etnice la mass-media în limba maternă este mai mare decât la cea engleză, s-a recomandat ca procesul de reclama să folosească aceste coordonate.

La determinarea costurilor se adaugă și cel al rețelei alese, precum și aria de răspândire a comunităților etnice avute în obiectiv, cheltuielile fiind mai mici pentru grupurile etnice compacte. Cei interesați în stabilirea zonelor în care trăiesc grupurile minoritare pot folosi bazele de date ale Biroului australian pentru statistică și a Biroului de cercetări în domeniile imigrării, multiculturalismului și al populației, precum și publicațiile „Profile ale comunităților etnice” și „Atlasul națiunii australiene”.

3. Identificarea celor mai eficiente canale de comunicare, în funcție de obiectivele avute în vedere, dintr-o gamă ce cuprinde radioul, televiziunea, publicatii, simpozioane, conferinte etc., existând programe nationale în peste 60 de limbi, receptionate pe întreg teritoriul, la care se adauga posturile locale.

Implementarea conceptului de „piata multiculturala”, care a debutat în 1992, a avut o eficienta deosebita, cu mult peste prognozele initiale, fapt ce a determinat autoritatile de la Canberra sa opereze extinderi si diversificari ale acestuia.

Cu toate ca activitatea guvernului în problema grupurilor etnice a fost apreciata de specialisti, conducând la o accelerare a procesului de integrare a comunitatilor în societatea australiana, eforturile de subventie si consecintele acestora asupra unor ramuri economice au determinat luarea unor pozitii opuse politicii statului privind imigrantii.

Astfel, în 1994, un grup de cercetatori în domeniul etnic si social atragea atentia autoritatilor asupra acestui fenomen, sustinându-se ideea reducerii la 50.000 a numarului de imigranti acceptati anual. În acelasi timp se solicita reconsiderarea si reformularea programelor pentru sprijinirea comunitatilor etnice, deja constituite sau în curs de formare, în scopul reducerii cheltuielilor urias necesare aplicarii acestora.

La grupul respectiv au aderat ulterior si alte personalitati din domenii legate de aceasta problema, care au încercat sa demonstreze ca notiunea de „multiculturalism” este depasita de evolutia sociala.

Reprezentantii organizatiilor etnice au atacat foarte dur aceste tendinte, acuzându-i pe promotorii lor de rasism si încălcare a drepturilor omului.

În 1995, în timpul guvernarii laburiste, Biroul pentru cercetari în domeniul imigrarii, multiculturalismului si populatiei, de pe lângă Ministerul Imigrarii, a elaborat un studiu autorizat prin care a prezentat guvernului concluzii aproape similare cu cele ale grupului de specialisti mentionat anterior.

Astfel, se aprecia ca, o perioada de timp, „multiculturalismul” a avut un efect benefic asupra dezvoltarii societatii australiene, când imigrantii au putut sa se integreze rapid si sa-si aduca o contributie însemnata la constituirea unor relatii democratice. Dupa anul 1990, însa, situatia a început sa se schimbe, economia precara a unor state asiatice generând o imigrare masiva, iar persoanele respective, prin traditiile, cultura si obiceiurile lor total diferite de cele ale europenilor au condus la crearea unor blocuri compacte, foarte greu de patruns cu metodele rafinate ale „multiculturalismului”.

În aceste conditii, pentru autoritatile australiene devine tot mai evidenta necesitatea reformularii notiunii respective sau chiar înlocuirea acesteia cu un alt program care sa corespunda etapei actuale de dezvoltare a societatii.

23. Argentina

24. Brazilia

25. Alte tari din America de Sud

26. Turcia

27. Egipt

28. Africa de Sud

29. Polonia

Pe teritoriul Poloniei, în afara populației majoritare, traiesc, în prezent, conform aprecierilor oficiale, circa 1,5 milioane cetățeni aparținând minorităților naționale, ceea ce reprezintă aproximativ 4% din numărul total de locuitori ai țării.

Minoritatea germană, formată din peste 500 de mii de persoane, este concentrată în zona de vest a Poloniei, pe teritoriile care au aparținut Germaniei înainte de cel de-al doilea război mondial (Silezia, Prusia Orientală).

Din punct de vedere material și organizatoric, este minoritatea națională cea mai puternică din Polonia, membrii acestei etnii fiind intens sprijinți de statul german care, prin intermediul lor, a cumpărat diverse proprietăți sau a făcut investiții în zona de vest a țării, în cercurile politice cu orientare naționalistă din Polonia fiind tot mai frecvent vehiculată ideea privind „pericolul regermanizării” regiunii respective.

În Parlamentul de la Varșovia, minoritatea germană este reprezentată de patru deputați și un senator, iar în organele locale voievodale de peste 80 de consilieri. Comitetul pentru Minorități Naționale și Etnice are ca președinte pe deputatul german Henryk Kroll. Persoane aparținând minorității germane sunt cuprinse în peste 60 de asociații sau organizații cu caracter social-cultural.

Principala organizație a acestei minorități este „Uniunea Asociațiilor Culturale și Sociale Germane din Polonia”, care editează publicații proprii („Schleisches Wochenblatt” și „Hoffnung”). Dispune lunar de un program special la televiziunea poloneză intitulat „Oberschlesien Journal”.

În relațiile dintre Republica Polonă și Germania există un „punct sensibil” care - potrivit unor analiști și comentatori politici - poate crea o „stare conflictogenă”, în legătură cu proprietățile etnicilor germani plecați din Polonia după cel de-al doilea război mondial.

Minoritatea ucraineană numără circa 300 mii de membri, dispersați în 39 de voievodate, dintre care cele mai mari concentrări sunt în Olsztyn, Elbląg, Słupsk, Koszalin, Legnica și Wrocław.

Dispersarea s-a produs ca urmare a acțiunii „Vistula” întreprinse de regimul comunist în anul 1947, la indicația Moscovei. Chestiunea reprezintă unul dintre aspectele sensibile ale relațiilor dintre Varșovia și Kiev, în ultimii ani ea fiind adusă în actualitate prin publicarea de către etnicii ucraineni a unor documente istorice referitoare la „Mutarea forțată spre vest a populației ucrainene în 1947”.

Etnicii ucraineni sunt de religie ortodoxă sau greco-catolică. Principala organizație a acestei minorități este „Uniunea Ucrainenilor din Polonia”. Minoritatea ucraineană este reprezentată în Parlament de un deputat. Anual se organizează la Przemysł Festivalul Culturii Ucrainene.

În ultima perioadă au apărut în zona de graniță polono-ucraineană unele tensiuni ocazionate de inițiativele „Uniunii Ucrainenilor” de a ridica monumente sau a comemora pe luptătorii rezistenți ucraineni din timpul celui de-al doilea război.

Minoritatea lituaniană numără 30 de mii de persoane care, în cea mai mare parte, locuiesc în voievodatul Suwalki, concentrările mai importante fiind înregistrate în orășelele Sejny și Punszk (80%), precum și în Szypliszki. Etnicii lituanieni au reprezentanți în organele administrative locale.

În 1993 a fost constituită „Asociația lituanienilor din Polonia” care editează publicația „Aushra”. Anual se organizează în localitatea Wigry o conferință pe tema culturii lituaniene în Polonia.

În orașul Sejny funcționează un Consulat General al Lituaniei.

Evoluțiile înregistrate recent pe planul relațiilor polono-lituaniene indică tendința detensionării și apropierii dintre cele două țări. La 12 decembrie 1996, președintele

Parlamentului lituanian aflat în vizita la Varsovia, a declarat ca „relatiile cu Polonia au devenit una dintre prioritatile politicii externe“ a tarii sale, arătând ca Lituania va aplica principiul reciprocității în ceea ce privește politica față de minorități.

Minoritatea belarusă este formată din circa 250 mii de persoane, cele mai mari concentrări înregistrându-se în voievodatele Suwalki și Bialostock.

Din 1990 funcționează în Polonia „Uniunea Democratică Belarusă“ care editează publicația „Niva“ și organizează anual festivaluri folclorice și alte manifestări culturale. Sprijinul financiar al autorităților de la Minsk pentru minoritatea belarusă este practic inexistent.

Minoritatea cehă și slovacă din Polonia numără circa 30 de mii de persoane. Cehii, reprezentând 5% din numărul de sus, sunt concentrați în împrejurimile localității Zelowa din voievodatul Piotrkowski, iar slovacii în zona orașelor Spisz și Oraw.

În momentul de față problema minorității cehă și slovacă din Polonia nu constituie tema unor aspecte divergente în relațiile dintre Varsovia, Praga și Bratislava. Guvernele Cehiei și Slovaciei susțin promovarea și păstrarea identității spirituale a membrilor comunității în cauză, sprijinind editarea unor publicații (cum este „Jywot“), organizarea anuală a „Zilelor Culturii Slovace“ în localitatea Jablonka etc.

Comunitatea evreiască din Polonia este evaluată la circa 15.000 de membri răspândiți în mai multe zone ale țării, fiind reprezentați de „Societatea Social-Culturală a Evreilor din Polonia“, care editează publicația „Cuvântul nostru“. Are ramificații deosebit de puternice în străinătate, este intens sprijinită de organizațiile evreiești internaționale, îndeosebi în cadrul acțiunilor întreprinse în direcția restituirii averilor confiscate de regimul comunist.

Guvernul de la Varsovia are pregătit un proiect de lege prin care urmează să fie retrocedate numai proprietățile imobiliare care au aparținut comunității evreiești în timp ce organizațiile internaționale susțin aplicarea principiului „restitutio in integrum“ față de toți membrii comunității și urmașii acestora, inclusiv a celor aflați în prezent în străinătate.

Conducerea de la Varsovia consideră ca această chestiune se va rezolva prin aplicarea viitoarei legi a privatizării, al cărui proiect se află în analiză comisiilor de specialitate ale Seimului.

Comunitatea rromilor numără circa 30 de mii de persoane răspândite pe tot cuprinsul Poloniei, cele mai mari concentrări fiind în zona de sud.

Liderii comunității întrețin contacte strânse cu cei ai țiganilor din țara noastră, existând o consultare permanentă cu privire la poziția ce urmează să fie adoptată la diverse manifestări internaționale, unde se discută problema drepturilor minorităților.

Minoritatea rusă are aproximativ 15 mii de membri, care sunt descendenți ai rușilor stabiliți în Polonia după războiul civil din Rusia (1917-1921) sau fosti militari din trupele de ocupație din perioada comunistă, căsătoriti cu cetățene poloneze.

În ceea ce privește comunitatea română, aceasta numără mai puțin de o mie de persoane, majoritatea fiind stabilită în Polonia prin căsătorie și având profesii diverse, în cea mai mare parte însă fără a deține poziții sociale deosebite.

Ambasada României de la Varsovia organizează anual întâlnirea de ziua națională a minorității române, membrii acesteia răspunzând, în general, pozitiv și la alte manifestări organizate de oficiu, îndeosebi pe linia culturală.

În Polonia se află mici grupuri etnice de armeni (8-15 mii), tătari (5 mii) care nu sunt considerate minorități naționale, având însă tradiții culturale și religioase distincte.

III. Scurta descriere a unui organism de stat – guvernamental – potrivit cu structura și cu modurile de organizare și de „împrăștiere” ale comunităților românești în lume

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Dezorganizarea definește relațiile statului român cu comunitățile românești din întreaga lume. Există un număr de direcții și subdirecții aparținând unor diferite ministere, care se ocupă cu românii de peste hotare, fără nici o legătură în programe, în strategie sau de acțiune între ele. Rezultatul acestei practici este risipirea fondurilor din bugetul statului, randamentul este derizoriu, iar efectul acestor acțiuni este în cele din urmă nefast pentru viața comunităților românești.

Primul pas pentru îndreptarea situației este adunarea și coordonarea tuturor organismelor ce se ocupă de comunitățile românești în vederea construirii de programe și strategii în comun – care trebuie să se refere la un singur scop și, financiar, la un singur suport. Aceasta este una dintre tintele înființării Departamentului de stat pentru românii de pretutindeni – proiectul de Hotărâre de Guvern (aprobat de toți ministrii și care nu a intrat în ședința de guvern din luna mai, ca urmare a blocării nemotivate a tuturor acțiunilor întreprinse pentru a dezvolta relațiile cu comunitățile românești, de către Secretariatul general al guvernului, de conducerea DIP,...) și construirea structurii acestui organism guvernamental ce va funcționa pe baza programelor și proiectelor sunt puncte de reper serioase pentru a construi relații viabile cu românii de pretutindeni.

Situația românilor traitori în afara granițelor politice actuale este una cu totul diferită de oricare altă a altui stat. De aceea, ceea ce ni se pare fundamental este să înțelegem și să pornim de la premiza că ORGANIZAREA NORMALIZĂRII COMUNICĂRII STATULUI ROMÂN CU ROMÂNII DIN COMUNITĂȚILE ROMÂNEȘTI DIN ÎNTREAGA LUME ARE UN CARACTER CU TOTUL SPECIFIC, ORGANIC LEGATĂ DE ÎNSĂȘI STRUCTURA COMUNITĂȚILOR ROMÂNEȘTI DE PRETUTINDENI.

Astfel nu poate fi făcut un departament pentru românii de pretutindeni imitând modelul maghiar, grec, german sau oricare altul. Aceste modele trebuie avute în față pentru anumite detalii, dar STRUCTURA DE STAT PENTRU ROMÂNII DIN LUME SE CERE CONSTRUITĂ PE BAZA REALITĂȚII COMUNITĂȚILOR ROMÂNEȘTI - cu proiecte și programe menite să răspundă adevăratelor probleme ale comunităților românești și nu unor notiuni schematice folosite de un stat sau altul, în abordarea unor probleme asemănătoare.

Există o comunitate românească, cu cele mai mari dimensiuni din lume – nici un stat din lume nu are un așa mare număr de traitori în afara granițelor. Acesta ar fi un prim motiv pentru a trata în mod special această comunitate.

Pozițiile ocupate de către comunitățile românești, atât geografic cât socio-politic, sunt caracteristice. Iată un al doilea motiv pentru care ar trebui înaintate proiecte și programe concrete de contact cu comunitățile românești.

Mimetismul, și în acest caz se vadește a fi pagubos. Dacă este dublat de patetism demagogic, atunci devine catastrofal.

Structura pe care o înaintăm este special construită pe cunoașterea corectă a comunităților românești din lume, la anul 1998. Programele și proiectele, structura funcțională în sine a Departamentului de Stat pentru Românii de Pretutindeni, modul de împărțire în zone, toate sunt menite să iasă în întâmpinarea problemelor reale, concrete ale comunităților românești.

În fine, ne asumăm afirmatia potrivit căreia ACEASTA ESTE STRUCTURA ORGANIZATORICĂ, ACESTA ESTE MECANISMUL POTRIVIT PENTRU COMUNITĂȚILE ROMÂNEȘTI DIN LUME – SI NU ALTA.

1. Structura guvernamentală potrivită situației comunităților românești (în total 50 de persoane) – Departamentul de Stat pentru Românii de Pretutindeni
 - a) prezentarea posturilor din Departament: cabinet, secretariat, aparat de comunicare, direcții de acțiune (30 de persoane)

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- ? cabinet: este alcatuit din doua persoane având ca preocupare elaborarea textelor si urmarirea punerii în aplicare a hotarârilor si deciziilor secretarului de stat; cabinetul trebuie sa fie prezent la toate contactele demnitarului; comunica secretariatului spre executare toate documentele cabinetului; asigura buna circulatie a informatiei în interiorul departamentului.
- ? secretariat: este alcatuit din doua persoane; se constituie aparte fata de cabinet, având alte functii; prima sarcina este aceea de a alcatui si reactualiza banca de date a întregului departament, centralizând toate informatiile obtinute de la directii, subdirectii si zone; secretariatul executa toata corespondenta si documentele departamentului.
- ? aparat de comunicare: are ca principala functie reprezentarea Departamentului în toate contactele pe care acesta le poate initia si avea; este organismul prin care departamentul intra în relatie cu exteriorul (atât în tara – contacte guvernamentale si nonguvernamentale – cât si din comunitatile românesti aflate pe teritoriile altor state).
- ? interna: prin aparatul de comunicare interna se urmareste interrelationarea departamentului în cadrul executivului – contactul si cointeresarea pe anumite proiecte, a altor ministere si directii, precum si a altor organisme de stat; aceasta ar asigura o eficienta si o viteza de actiune mult mai mari si, totodata, ar realiza conexiunile cu birourile zonale;
- ? externa: realizeaza toate contactele externe ale departamentului primind date si concretizând proiectele ce au primit observatiile si avizul Consiliului Director; actiunea aparatului de comunicare externa are în vedere atât organismele comunitatilor românesti si indivizii, cât si partea guvernamentala apartinând statelor unde acestea își desfasoara activitatea.
- ? cu mass-media: este o structura care se preocupa de contactele departamentului cu presa scrisa si audio-vizuala; zona de preocupare va fi cu precumpanire cea din tara si, pe cât posibil, cea externa, în presa în limba româna din comunitati, precum si în mass-media straina; totodata, este instrumentul de comunicare si reprezentare al Departamentului în fata presei.
- ? consiliul director: este alcatuit din cele trei directii – cu subdirectiile lor – cu functia de a analiza fiecare proiect propus pentru desfasurare si sprijin; proiectele vor fi sustinute de cei care le-au initiat si vor fi apreciate din toate perspectivele; Consiliul Director va avea modul de functionare propriu unui *filtru* pentru proiectele Departamentului; totodata va elabora raportul de activitate al întregului Departament si, periodic, rapoarte asupra contactelor cu comunitatile românesti.
- ? directia 1: coordoneaza activitatile de sustinere a initiativelor culturale si spirituale ale comunitatilor românesti; are ca baza de lucru programele “Limba româna” si “Biserica româneasca”, exprimata prin cuvântul scris.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- ? tiparitura: include atât ziarele din comunitatile românești cât și publicațiile lor editoriale (volume de istorie, studii, beletristică); monitorizarea și crearea unei baze de date exhaustive este primul pas care trebuie făcut; totodată, acest sector va urmări ca publicațiile din fiecare comunitate să ajungă în celelalte comunități, creând astfel legătura între comunități românești de pretutindeni; la fel se va urmări ca parte din publicații să fie difuzate în România și să fie mediatizate; va iniția o publicație a comunităților românești.
- ? religie/viața religioasă: punctul cel mai important al acestei subdirecții se referă la monitorizarea și cunoașterea directă a tuturor parohiilor și preoților slujitori din comunitățile românești; subdirecția pentru religie va colabora cu Patriarhia Română; cunoscând bine viața religioasă și de cult se poate interveni mai bine în sprijinul comunității; va coordona programul “Biserica românească” împreună cu responsabilul de program.
- ? acțiune culturală: a) conferințe; congrese; lansări de carte; întâlniri între reprezentanți ai comunităților;
b) acțiune de popularizare, sensibilizare a opiniei publice și sprijin național pentru comunitățile românești (colectare de carte în județele țării pentru comunitățile românești; obținere de sprijin extern pentru construirea de școli, biserici, s.a.).
- ? direcția 2: coordonează activitățile de sprijinire a vieții comunitare a etnicilor români din afara frontierelor: școli, fundații și asociații; în plus are obligația de a centraliza și de a prezenta întregului Consiliu Director proiectele înaintate de subdirecții sau zone; întreaga direcție 2 se bazează pe programele “Școala românească” și “Cercetare interdisciplinară”.
- ? Învățământ: urmărește și susține desfășurarea programului “Școala românească”; în plus, realizează conexiuni între învățământul din România și cel al comunităților românești; gestionează, împreună cu MEN și MAE, bursele pentru tinerii etnici români din comunitățile românești.
- ? centralizarea proiectelor și datelor din bazele de date pe zone și programe și prezentarea lor celorlalte subdirecții; această subdirecție, împreună cu subdirecția de comunicare internă optimizează funcționarea și circulația informației în interiorul Departamentului; totodată, va răspunde de baza de date referitoare la proiectele programelor urmărite de Departament.
- ? fundații și asociații: subdirecția are ca preocupare atât colaborarea optimă a departamentului cu comunitățile românești, cât și buna desfășurare a acțiunilor în sprijinul comunităților românești, care poate fi realizată prin asociații și fundații culturale sau de breasla; starea actuală a asociațiilor și fundațiilor din comunitățile românești nu permite decât în foarte mică măsură o colaborare cu statul român; astfel încât apare ca necesară stimularea înființării, pe baze umane de calitate, de fundații și asociații ale

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

caror interese sunt convergente cu cele ale statului român: românismul, integrarea în structurile euro-atlantice, etc. (în acest sens, exista un proiect care prevede înființarea unei organizații a studenților etnici români veniți la studii în România.)

- ? directia 3: este conceputa cu o dubla functie; mai întâi, cunoasterea cadrului juridic, economic si politic ale statelor în care traiesc comunitati românești; apoi, pentru verificarea proiectelor departamentului din punct de vedere juridic, economic si politic
 - ? juridic: asigura banca de date juridice referitoare la minoritati, la nivelul diferitelor state, precum si la nivel european si international; armonizeaza legislatia referitoare la minoritati a statului român cu cea a statului în care traiesc comunitatile românești pentru a gasi si propune departamentului solutia optima de punere în aplicare a proiectelor celor zece programe.
 - ? economic: verifica si propune modalitati optime de întrebuintare a fondurilor; prin monitorizarea si contactul direct cu diversi factori economici urmareste implicarea acestora, la nivel guvernamental si non-guvernamental în actiunile departamentului; raspunde de centrul de afaceri, alaturi de responsabilul de program, încercând realizarea de interconexiuni la nivelul comunitatilor românești din diferite zone, urmarind realizarea sustinerii reciproce a comunitatilor;
 - ? politic: este factorul de legatura, liantul în scena politica româneasca – unul dintre principalele puncte ale strategiei departamentului este neapartenenta partinica a echipei de lucru si implicarea tuturor partidelor în rezolvarea proiectelor din cele zece programe; altfel spus, atragerea fortelor politice din România în jurul chestiunii general valabile a românismului, a ideii nationale; sub acest aspect, fiecare partid va avea legaturi cu departamentul; consultarile vor avea loc periodic – si în cazul Comisiilor Parlamentare de Politica Externa si în cazul Ministerului Afacerilor Externe.
- b) Împartirea pe zone – un fel de dispecerat (10 persoane): notiunea de *zona* trebuie înțeleasa în acest context într-un mod particular, ca având valoarea de *zona de lucru* a Departamentului; o zona cuprinde doua tipuri de comunitati, diferite prin gradul de dezvoltare materiala; “împerecherea” are la baza ideea cuprinsa în strategia Departamentului de a realiza legaturi directe între comunitatile românești, cu grade diferite de dezvoltare materiala; scopul mai îndepartat ca realizare este de a crea o retea de contact între comunitatile românești.

Cele 10 zone:

1. Republica Moldova – S.U.A.
2. Ucraina – Australia

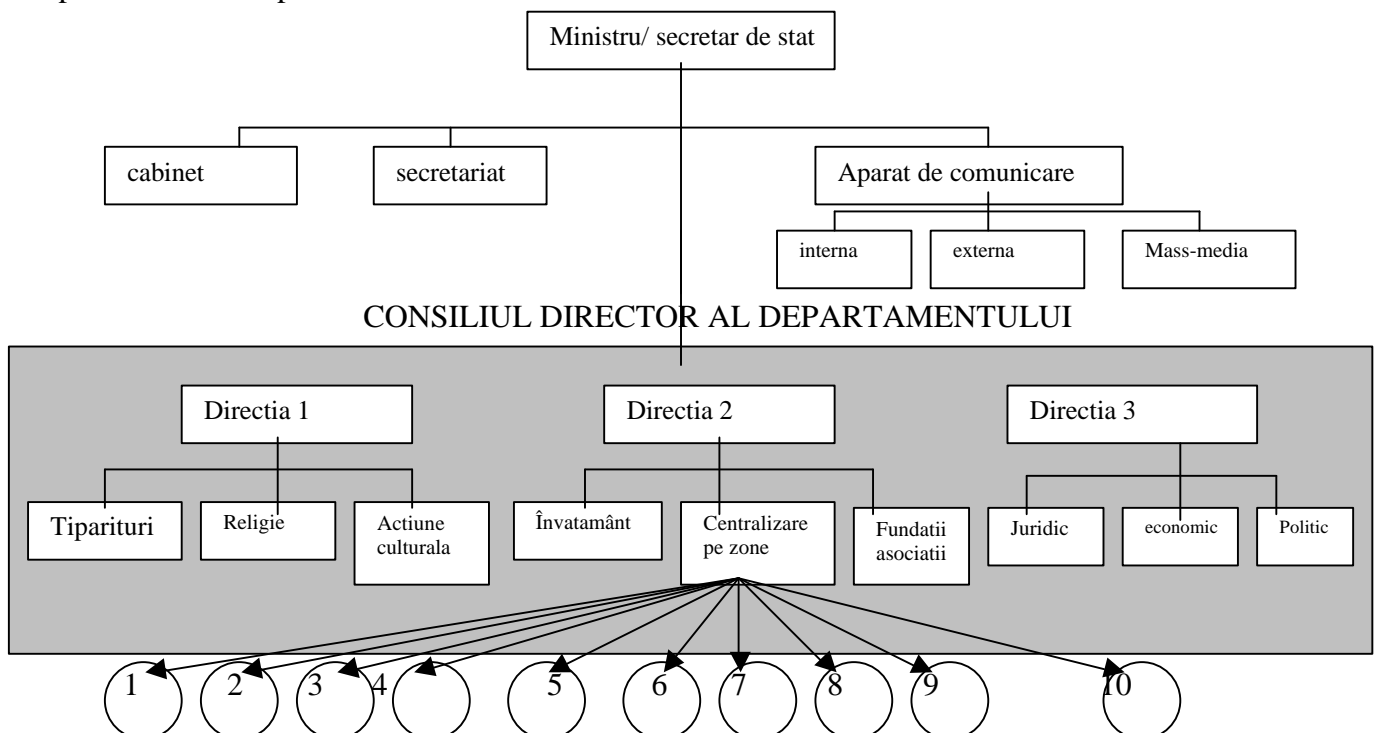
3. Ungaria – Germania
4. Iugoslavia/Bulgaria – Canada
5. Macedonia/Croatia – Italia, Spania, Portugalia
6. Albania/Grecia – Africa de Sud
7. Cehia/Slovacia – Cipru
8. Fosta U.R.S.S. – Suedia, Norvegia,
Danemarca, Noua Zeelanda
9. Egipt – Franta
10. Venezuela/Austria/Elvetia – Argentina, Brazilia

Realizarea si valorificarea legaturilor cu persoane din diferite structuri culturale si de stat (economice, politice, etc.) din statele care au afinitati cu România (au facut studii în România sau fac parte din familii foarte vechi în exil) va constitui o prioritate a acestei subdirectii.

- c) Împartirea pe cele 10 programe (10 persoane)
Argument pentru aceasta împartire în principii: cunoasterea si gestionarea relatiilor cu comunitatile românesti implica – din mai multe motive: numar, complexitate, etc. – o foarte mare atentie pe fiecare dintre proiecte (la rândul lor foarte numeroase);

- d) schema structurii Departamentului de Stat pentru Românii de Pretutindeni

personal – 50 de persoane

N.B. Fiecare dintre zonele 1-10 are banca de date proprie.

2. Zece programe si argumentele lor

PENTRU INSTITUTIONALIZAREA STRATEGIILOR DE PASTRARE A IDENTITATII NATIONALE

"Noi atâta învățăm: ca suntem mai deștepti decât toate neamurile din jurul nostru. Creșterea în demnitatea personală și națională izvorâtă din conștiința creației și a adevăratei clădiri, asta ne lipsește cu desăvârșire.

De aceea mândria noastră de rasă și de stat e mai degrabă un fel de fudulie țiganească, lipsită de siguranță launtrică, și gata să se spulbere la prima măsurare reală cu un adversar bine înțepenit pe picioarele lui." (Nae Ionescu)

Precaritatea granitelor în zilele noastre ne obliga să regândim atât rostul lor, cât și relația dintre Stat și Neam. Neamurile nu sunt o existență întâmplătoare și nici o adunătură conjuncturală de oameni, cum sunt astăzi definite statele, în confuzia care se face între neamuri și state, între cetățenie și naționalitate. La Judecata de Apoi se vor prezenta Neamurile, ceea ce înseamnă că ele sunt Creație divină, iar rostul lor transcende această lume. Fără această concepție a Neamurilor ele nu au rost, nu au justificare și existența lor este aleatorie, ca și dispariția lor.

Chiar și doar istoric vorbind, neamurile au precedat statele, atât cele moderne, cât și cele mai vechi. Fiecare stat este o apariție istorică, apariția lui poate fi fixată în timp, cu mai multă sau mai puțină precizie și a apărut din dorința neamului de a se organiza mai bine pentru a se păstra ca neam.

Deci, statul este doar un instrument administrativ al unei națiuni (nu vorbim aici de colonii sau foste colonii, precum cele două Americi), și are rolul strict de a sluji la păstrarea identității neamului care l-a creat ca instrument.

Dacă n-ar fi așa atunci țările ar putea fi conduse de oricine și înglobate în orice. Chiar dacă conceptul de națiune se spune că este nou, neamurile au existat în toate timpurile, sub toate imperiile, care imperii chiar din această cauză nu au putut rezista, fiind împotriva firii.

Conducătorii României, oricare ar fi ei, trebuie să reprezinte interesele națiunii române, care interese se referă la persistentă, în cele mai bune condițiuni, a acestui neam, la păstrarea ființei materiale, dar și spirituale, altfel, dacă totul s-ar reduce la o gestionare eficientă a bogățiilor, atunci națiunea română ar putea aduce manageri străini, mai pricepuți, după modelul echipelor de fotbal.

Orice conducători va avea statul român ei nu vor fi investiții în funcție pentru că sunt tehnicieni, specialiști în sine, ci vor fi investiți în funcție în calitatea lor de aleși ai națiunii române pentru o bună administrare a ei, iar națiunea prin ei da seamă în lume de geniul ei de autogestionare. Dacă cei aleși să gestioneze nu ar putea înțelege că sunt acolo în calitate de români, în primul rând, și apoi în calitate de oameni pricepuți, statul român nu are avea nici o șansă să dureze și în fond nici nu și-ar justifica existența.

De aceea statul are atâtă valoare câtă organizare aduce unei națiuni, sau, cum spunea Nae Ionescu: "...o graniță nu se măsoară pe pamânt, ci pe puterea de expansiune a duhului creator și organizator al nației."

România, în fond, nu este decât un accident istoric; putea să fie cât Doljul, sau cât Brazilia, încă mai poate să fie cât oricare din ele. Neamul, însă, este Creatie, și dăm seama fiecare pentru fiecare și pentru că neamul transcende statul, acesta din urmă trebuie să dea seama pentru toti conationali, indiferent unde se vor fi aflând ei.

Dar despre ce vorbim? Iată: în lumea din afara granițelor noastre, în afara de N.A.T.O., de C.E., de F.M.I. se mai afla și 12 milioane de români. Și acest număr, ca și statul român actual, este aproximativ. Pentru că în unele țări, mai departate, nu există evidente stricte și nici un efort al românilor traitori acolo de a trece ca români, iar în altele, în cele din jur, numărul românilor este mult, mult diminuat din motive politice. Dar chiar și acceptând acest număr minim de români pretutindeni și tot ne putem întreba dacă statul român are vreo obligație față de ei sau îi poate lăsa în plata Domnului.

Sunt cam trei mari categorii de români în afara granițelor:

1. Românii care n-au încaput în frontierele țării, din motive care tin deja de istorie. Ei sunt cei care înconjoară, efectiv, România. În absolut toate cazurile ei sunt supuși unor asimilări forțate și sunt evident persecutați din cauza apartenenței lor naționale și situația lor răzbată, sporadic, în presa noastră și, foarte rar, și dincolo de porțile Puterii. Ei, cei din apropiere, precum și cei din Grecia sau Turcia, nu au doar problemele presiunii constante ce se face asupra lor pentru a-și renega originea, ci mai trebuie să suporte și indiferența statului care administrează etnia pe care ei, cei mai mulți, refuză să-o renege, înțelegând că dincolo de religie și de etnie nu există, trecem din zona concretului, al realității în abstract, că fără ele ne reprezintă mai mult decât un program cibernetic virtual. De unde vom înțelege iarăși că statul vine tot timpul pe locul doi în fața Neamului. Acești români, care sunt ascunși sub diverse nume, care mai de care mai ciudate sau mai anacronice: moldoveni, vlahi, tântari etc. sunt, marea majoritate, răsărite ale populației vechii vetre de formare a poporului român. Ei nu au ajuns acolo în decursul timpului ci sunt, pur și simplu, acolo, de la începutul Neamului. O altă parte din ei sunt urmașii unor "migrații" din teritoriile actuale ale României, care pe atunci nu exista, care "migrații" erau, atunci, la fel de normale ca ale moldovenilor în Transilvania, ale ardelenilor spre București sau ale oltenilor în toate părțile.

. Acești Români nu au parasit România ci Statul Român nu i-a mai cuprins.

Ei merita, deci, din partea Statului care administrează națiunea lor o atenție deosebită, cel puțin egală cu cea pe care statul român o acorda cetățenilor români.

2. Există, oarecum amestecată cu "Diaspora", Exilul, adică acei români care au fost expulzați politic din țară, fie explicit, fie implicit, adică cei care au fugit ca să scape de teroarea pe care diversele dictaturi din România a exercitat-o asupra lor personal, motivat din punctul de vedere al legilor existente la acea dată, sau nemotivat, persecuții ilegale chiar pe perioada respectivelor dictaturi. Față de aceștia, statul român, care este continuatorul statelor precedente - pentru că Statul a fost unul, indiferent de cine l-a gestionat - are un alt tip de datorie față de cazul precedent, pentru că este vinovat, singur, de cele ce li s-au întâmplat acestor români. Este vorba de o datorie morală în primul rând, este vorba de a îndrepta nedreptățile savârșite de predecesorii lor, macar atât, pentru că viața nu mai poate să le-o dea nimănui înapoi.

3. Există apoi "Diaspora", un termen impropriu în fapt, dar comod, care se aplică la ceea ce s-ar putea numi "**exilul economic**". Sunt românii care au plecat din cauza mizeriei din țară și care au avut motive strict subiective - pentru că dacă ar fi fost obiective, am fi plecat cu toții - motive pe care însă nu le poate nimănui judeca, pentru că și-au resorțit în individualitatea

fiecaruia, care este unica și nerepetabilă; acești români sunt cei mai greu de catalogat, și pe vârste și pe țări și pe mentalități. Emigratia este un fenomen întâlnit la toate popoarele, în toate timpurile și îi vom întâlni deci peste tot în lume, și tineri și bătrâni și la a nenumărată spita. Cei mai mulți dintre ei nu renunță la neamul lor și încearcă continuu să țină legăturile cu Tara - Mama.

Aceștia sunt, în mare, "Românii de pretutindeni" și sunt cel puțin 12 milioane și pentru ei Statul Român are o atitudine de platitor de pensie alimentară pentru un copil nelegitim.

Aceasta este toată problema. Nu știm dacă este politică sau morală. Dar este o problemă de sânge. Nu-ți ajuti copiii pentru că așa este strategic, sau așa este corect, ci pentru că au același sânge, dincolo de orice alt criteriu. Deci, statul român, creat prin sfortarea națiunii române de a-și îngriji în mod eficient destinul și de a-și păstra identitatea, nu are decât acest rol și decât această justificare de a exista. Când nu va mai fi capabil să-o facă, indiscutabil va dispărea. Și dacă vom esua noi, vor continua alții, dar va exista întotdeauna un neam, indiferent în cât de multe țări.

Și pentru că, teoretic, de destinele celor aflați - vremelnic - înăuntrul granițelor se ocupa întreg aparatul administrativ, mai bine, mai rău, pentru cei neîncaputi încă ar trebui să existe o structură - special construită - care să pună în aplicare o strategie - special construită - pentru a se îngriji de un singur lucru, fundamental: păstrarea identității naționale. Și aceasta în ciuda dorințelor adverse ale statelor din jur și chiar în ciuda unora dintre etnicii români, care, din lipsa educației, ar putea confunda menirea lui de român cu supraviețuirea individuală, cu orice pret.

Sprijinul trebuie să vină, în primul rând, din interiorul comunităților respective, consolidarea lor nu poate veni decât de la ei. Nu le vom păstra identitatea trimițându-le costume populare și ziare. Nu trebuie doar să-i facem să creadă că ne gândim la ei și nu trebuie nici să-i cumpărăm (și nici nu avem cu ce). Rolul fundamental al Departamentului este de a-i face, sau a-i re-face pe toți românii partasi la destinului neamului românesc, de a-i face răspunzători de acest destin, dincolo de granițe și de ocârmuire. Nu este o problemă de teritorii și nici de crearea de capete de pod. Tragedia Basarabiei, de exemplu, nu este neapartenența la Statul român, ci apariția "moldovenilor" și a "limbii moldovenesti" și acesta este și cazul vlahilor și al tuturor celor care își spun sau li se spune altfel decât români.

Rolul unei asemenea structuri este să cladească, nu să platească. Statul român nu trebuie să platească pentru a scăpa de obligații, sau pentru a nu avea remuscări. Nu trebuie aleasă calea cea mai ușoară ci cea mai eficientă. Acolo unde comunitatea nu este destul de puternică pentru a crea cultura vor trebui formați oameni, nu injectate fonduri pentru structuri artificiale.

Destinul la care suntem toți partasi nu începe în manevre subtile sau grosolane, în temeri conjuncturale și "diplomatii" de stat bananier. Calea destinului românesc trebuie afirmată răspicat și nu este treaba noastră să știm unde ne duce și care este încoronarea acestui destin. Dar trebuie să știm cu totii de unde începe acesta, cu ce începe. Și începe întotdeauna cu afirmarea și cu asumarea unei identități. Aceea de român.

Pentru aceasta s-au conceput : "Zece programe" !

I.
PROGRAMUL
“BISERICA ROMÂNILOR”

“Pentru poporul român de pretutindeni și iubitoarea de Hristos ostire a țării, Domnului să ne rugăm...”

Încercările de a găsi cele mai eficiente modalități în rezolvarea problemelor românilor de pretutindeni ne conduc cu necesitate către Biserica. Nu există garant mai sigur al păstrării identității românești decât spațiul eclezial. Biserica este cea care eludează granițele fizice (impuse ori alese) și care se roagă pentru românii de pretutindeni. Ea zidește conștiința apartenenței la o comunitate de neam și credință.

Fiind nevoiți să fim foarte practici în rezolvarea problemelor românilor din afara frontierelor observăm că modalitățile de intervenție politică în această privință sunt reduse (uneori în ciuda generoaselor tratate și a “drepturilor” stipulate în documente internaționale). Biserica este singura prezentă eficientă în susținerea identității românești, reprezentând spiritualitatea românească, ca una ce a semnat certificatul ei de botez.

Sprejinierea Bisericii Românilor înseamnă posibilitatea unei legături vii a celor “înstrăinați” cu “cei de acasă”, căci între suflete nu încap kilometri ori sârma ghimpată.

Este absolut necesară conștientizarea faptului că, fără prezența Bisericii, comunitățile românești își vor pierde identitatea. Neimplicarea statului român în protejarea identității românești ar însemna un act de complicitate la politica de deznationalizare dusă de unele state pe teritoriul cărora se află un important număr de români. Biserica este cea care asigură o prezență discretă și lucrătoare, fiind temelie oricărei comunități de români de oriunde.

Proiectul nostru are în vedere sprejinierea refacerii unității Bisericii Românilor, protejarea vieții religioase și comunitare a românilor de pretutindeni, precum și sprejinierea pregătirii duhovnicești a slujitorilor altarului.

Având în vedere că o componentă esențială a relației cu românii de pretutindeni este comunicarea permanentă, se impune organizarea și sprejinierea de acțiuni ale Bisericii în afara granițelor, știut fiind că prezența ierarhilor Patriarhiei Ortodoxe Române în mijlocul credincioșilor este un moment de sărbătoare pentru orice român. De altfel, Patriarhia Ortodoxă Română are în momentul de față, în ceea ce privește relația cu comunitățile românești, o infrastructură mult mai bine dezvoltată decât Guvernul României, dar insuficient susținută material pentru a se putea dezvolta mai mult și, bineînțeles, fără să acționeze în toate direcțiile în care în care ar fi necesar.

Pentru menținerea contactului cu realitatea românească (reflectată inexact și deformat în mass-media) și pentru ca tot clerul românesc să-și întâlnească Biserica-Mamă, trebuie organizate și sprejinite acțiuni desfășurate în România, la care să participe și reprezentanți ai clerului românesc de pretutindeni.

Am subliniat că viața religioasă este cadrul păstrării identității naționale. Pentru acest motiv, politicile de deznationalizare au în vedere descurajarea unei vieți religioase în cadrul comunităților naționale. Acest lucru este greu cuantificabil, dar imediat sesizabil la fața locului (prin pedicile administrative și birocratice – ca în cazul preoților români din Nordul Bucovinei, obligați să slujească sub ascultarea Patriarhiei Moscovei pentru a nu-și pierde bisericile, ori în cazul atât de disputat al Mitropoliei Basarabiei).

De aceea statul român trebuie să se implice în protejarea vieții religioase și comunitare a românilor de pretutindeni.

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

Statul român poate sprijini construirea și reconstruirea bisericilor românești din afara frontierelor, precum și dotarea acestora cu cărți, obiecte și vestimente de cult.

Bisericile comunităților românești din afara frontierelor aduc pe toți românii laolaltă, având, pe lângă dimensiunea liturgică, și calitatea de școli morale, la care se perpetuează tradițiile și identitatea națională românească.

Trebuie, de asemenea, sprijinită pregătirea duhovnicească a preoților și monahilor români de pretutindeni prin acordarea de burse elevilor și studenților români de la seminariile teologice și Institutele Teologice din România, cât și prin acoperirea cheltuielilor de deplasare pentru monahii români de pretutindeni care doresc să vină la mănăstirile din România. (Este știut că românii bucovineni nu pot studia teologia în limba maternă, deși actuala Universitate din Cernăuți este gazduită de Palatul Mitropolitan și Cernăuțiul este legat de numele unor mari teologi români care au studiat aici.)

Comunitățile românești de pretutindeni trebuie să fie ajutate să-și pregătească preoți din rândul lor, care le cunosc problemele, sunt familiarizați cu realitățile proprii și care să fie garanți ai păstrării și perpetuării identității de neam și credință.

Scopurile acestui proiect sunt:

1. Sprijinirea refacerii unității Bisericii Românilor.
 2. Protejarea vieții religioase și comunitare a românilor de pretutindeni.
 3. Sprijinirea pregătirii duhovnicești a preoților și monahilor români de pretutindeni.
1. Principalele cai prin care Statul Român poate lucra la refacerea unității Bisericii Românilor sunt:
 - a) organizarea și sprijinirea unor acțiuni în afara granițelor, la care să participe și Patriarhia Ortodoxă Română;
 - b) organizarea și sprijinirea unor acțiuni desfășurate în România, la care să participe și reprezentanți ai clerului românesc de pretutindeni;
 2. Protejarea vieții religioase și comunitare a românilor de pretutindeni se poate face prin:
 - a) construirea și reconstruirea bisericilor românești din afara frontierelor Statului Român;
 - b) donarea de cărți de cult bisericesc și de cultură religioasă bisericilor din afara frontierelor Statului Român;
 - c) donarea de obiecte și vestimente de cult bisericilor din afara frontierelor Statului Român;
 3. Pregătirea duhovnicească a preoților și monahilor români de pretutindeni poate fi sprijinită prin:
 - a) acordarea de burse elevilor și studenților români de pretutindeni la seminariile teologice și la Institutele Teologice din România;
 - b) acoperirea cheltuielilor de deplasare pentru monahii români de pretutindeni care doresc să vină la mănăstirile din România.

II. PROGRAMUL “SCOALA ROMÂNEASCA”

Argument

A. Scopuri

1. Protejarea vorbitorilor de limba româna din alte tari prin încurajarea si sprijinirea învățământului în limba româna.
2. Protejarea vorbitorilor de limba româna din alte tari prin încurajarea si sprijinirea perfectionarii studiilor acestora în România sau în tarile respective.
3. Sprijinirea realizarii unui sistem educativ unitar în România si în comunitatile românești din alte tari.

B. Cai de realizare a scopurilor

1. Sprijin pentru Înființarea unor asociații non-guvernamentale în fiecare dintre tarile cu o comunitate românească importanta, care sa sprijine îndeplinirea obiectivelor propuse mai sus.
2. Înființarea unor centre culturale (Institut Român) în aceste tari, care sa colaboreze cu asociatiile mentionate si care sa aiba si scopurile amintite.
3. Cunoasterea foarte exacta a situatiei în care se afla fiecare comunitate românească în parte, prin mijlocirea asociatiei si a studiilor efectuate de centrul cultural.

C. Perspectiva juridica

Principalele aspecte de aceasta natura sunt cuprinse în programul 4, care sustine din punctul de vedere juridic proiectele.

D. Perspectiva financiara

1. Statul român trebuie sa finanteze cele mai multe dintre directiile proiectului, fiind necesara o implicare oficiala a României în educatia românilor din afara tarii (chiar dupa modelul statelor vecine).
2. Centrul cultural (Institutul Român) are rolul de a sensibiliza comunitatea românească pentru a se autoproteja (de aceea își propune gasirea unor sponsori chiar în interiorul comunitatii).
3. La scolile din alte tari vor preda profesori români din România platiti de statele respective.
4. Proiectul va cauta sponsori din România, persoane fizice, al caror nume sa fie dat unor scoli, internate, sali, biblioteci, etc.) sau persoane juridice românești.
5. Colaborarea din punct de vedere financiar cu celelalte proiecte ale departamentului.

E. Directii

1. Reconstruirea si construirea scolilor românești de peste hotare
 - a) România are datoria de a ridica sau repara scolile românești, care au fost fie darâmate, fie desfiintate, sub regimurile totalitare; în alte tari, la cererea unor comunitati românești, statul român sprijina financiar închirierea unor spatii în care sa functioneze aceste scoli.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- b) Pentru funcționarea acestor școli, vor fi trimiși profesori, pentru perioade limitate de timp, pentru a iniția activitatea de învățământ.
 - c) Toate aceste acțiuni se vor face cu sprijinul statelor pe teritoriul cărora sunt construite sau reconstruite aceste școli (v. programul 4)
2. Editarea și difuzarea de manuale
- a) O comisie mixtă a Ministerului Educației Naționale și a Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni va alcătui sau aproba o serie de manuale speciale alternative, care, pe de o parte, vor asigura cunoașterea cât mai temeinică a limbii române și, pe de altă parte, vor asigura o mai bună integrare în spațiul țării respective, păstrând conștiința apartenenței etnice.
 - b) De asemenea, vor fi editate tiraje speciale din manualele românești pentru elevii școlilor românești din afara țării; după aceste manuale e preferabil să predea profesori veniți din România.
 - c) Elevii școlilor românești din afara țării vor primi manuale românești din țară la cerere.
3. Sprijinirea pregătirii elevilor și studenților
- a) acordarea de burse de studiu în România pentru elevii și studenții români din afara țării; în acest caz, ar trebui impusă obligația bursierilor de a se întoarce, după terminarea studiilor, în țara ai cărei cetățeni sunt, pentru o perioadă de minim 5 ani.
 - b) organizarea de tabere de limba română pentru copii ai cetățenilor de etnie română din diaspora (costurile fiind achitate de părinți), pentru învățarea sau perfecționarea limbii române.
 - c) asigurarea funcționării unui sistem de integrare a elevilor români din diaspora în învățământul românesc, prin participarea lor, în serii de câte două săptămâni, la cursurile din școli românești de pe tot teritoriul României; în acest caz, elevii din diaspora vor fi cazati de familiile unor elevi din România și vor învăța împreună; deplasarea elevilor din diaspora în România ar putea fi sprijinită de Tarom și SNCFR.
 - d) organizarea și sprijinirea logistică a unor "școli de sâmbătă" în comunitățile care nu dispun de școli românești și nu există nici un interes deosebit pentru educația în limba română; în aceste școli se va preda cu deosebire religia, limba română, istoria românilor și geografia; acolo unde nu există un preot român care să predea la aceste școli, el poate înlocuit de un intelectual român
4. Sprijinirea pregătirii profesorilor
- a) acordarea de burse de perfecționare pentru profesorii români din afara țării.
 - b) pregătirea de profesori din România pentru a preda în școli românești din afara țării; În acest caz, ei vor fi stimulați prin diverse facilități.
5. Înființarea de secții în limba română la universitățile din alte țări cu o comunitate românească importantă.
6. Dotarea școlilor românești
- a) dotarea bibliotecilor școlare cu literatura românească și universală în limba română, literatura didactică și metodică, lingvistică, istorică, etc. și manuale școlare;
 - b) dotarea școlilor cu manuale școlare editate în România (acolo unde sunt admise)
 - c) dotarea cu material didactic (harti, planșe, mulaje, alte materiale pentru laborator, sport, etc.) și aparatură necesară desfășurării procesului de învățământ (calculatoare, imprimante, copiatoare, retroproiectoare, alte aparate)
 - d) dotarea cu mobilier școlar;
 - e) dotarea cu costume populare românești și instrumente muzicale pentru formațiile artistice școlare;
 - f) oferirea de cadouri elevilor cu diverse prilejuri (Crăciun, sfârșitul anului școlar, etc.);

7. Relatiile dintre scolile românești de pretutindeni
- a) stabilirea de legaturi directe între scolile din România și cele cu predare în limba română din afara granitelor;
 - b) organizarea de tabere scolare și studentesti și excursii de documentare pentru tinerii români de pretutindeni;
 - c) organizarea de actiuni comune ale scolilor românești de pretutindeni și a unor scoli din țara (festivaluri, tabere de creatie, concursuri sportive și pe diferite teme, etc.);
 - d) stabilirea de conexiuni între Universitatea București și alte institutii de Învatamânt superior din România și institutii similare din afara granitelor;
 - e) organizarea de cursuri de perfectionare pentru profesorii care predau în scolile românești de pretutindeni;
 - f) premiarea profesorilor merituosi prin acordarea de cadouri, minivacante în România, sume de bani, etc.;
 - g) realizarea de schimburi de experienta între scolile din țara și din afara prin participarea efectiva în institutii de învățământ din România la orele de curs a unor grupe de elevi și profesori din afara țării;
 - h) realizarea de conexiuni între Institutul de Stiinte Pedagogice din București și institutii similare din afara țării.

F. Personal

1. un coordonator program
2. un delegat cu functie oficiala în fiecare zona (în cadrul Institutului Român), care să colaboreze cu reprezentantii comunitatii românești și care să aiba rolul de a inspecta Învatamântul românesc din afara României și de a verifica felul în care are loc derularea proiectului în comunitatea respectiva

G. Concluzii

1. Scoala româneasca trebuie și poate fi sprijinita pretutindeni.
2. Proiectul trebuie sustinut financiar de statul român.
3. Proiectul se afla în interdependenta cu celelalte proiecte ale departamentului.

III. PROGRAMUL “LIMBA ROMÂNĂ”

Argument

A. Scopuri

1. Protejarea vorbitorilor de limba româna din alte state prin încurajarea si sprijinirea accesului la publicatii sau alte produse culturale de limba româna.
2. Protejarea limbii române vorbite în afara frontierelor României prin furnizarea de carti, ziare, reviste publicate în tara.
3. Protejarea numelui limbii române în spatiul în care este numita altfel (moldoveneasca, vlaha, etc.)

B. Cai de realizare a scopurilor

1. Sprijin pentru înfiintarea unor asociatii non-guvernamentale în fiecare dintre statele cu o comunitate româneasca importanta, care sa sprijine îndeplinirea obiectivelor propuse mai sus.
2. Înfiintarea unor centre culturale (Institut Român) în aceste state, care sa colaboreze cu asociatiile mentionate si care sa aiba si scopurile amintite.
3. Cunoasterea foarte exacta a situatiei în care se afla fiecare comunitate româneasca în parte, prin mijlocirea asociatiei si a studiilor efectuate de centrul cultural.

C. Perspectiva juridica

1. Principalele aspecte de aceasta natura sunt cuprinse în proiectele 8 si 9, care sustin din punctul de vedere juridic proiectul.
2. Recunoasterea oficiala a limbii române cu aceasta denumire a idiomului vorbit de comunitatile românesti de pretutindeni.

D. Perspectiva financiara

1. Centrul cultural (Institutul Român) are rolul de a sensibiliza comunitatea româneasca pentru a se autoproteja (de aceea își propune gasirea unor sponsori chiar în interiorul comunitatii).
2. În comunitatile românesti importante vor fi folosite tipografii, al caror cost va fi repede amortizat.
3. Publicatiile de limba româna difuzate în afara frontierelor României pot aduce venituri, folosite în scopul pastrarii continuitatii acestui proiect.
4. Publicarea unor ziare românesti cu ajutorul tipografiilor va aduce venituri din partea ziarelor respective, interesate sa apara dincolo de frontierele României.
5. Organizarea de alte activitati culturale care sa strângă fonduri.
6. Colaborare de ordin financiar cu celelalte proiecte.

E. Directii

1. Publicatii editoriale
 - a) carti pentru copii si tineret în limba româna (gen “Legende istorice”, “Basme de Petre Ispirescu”, etc.), difuzate în comunitatile românesti.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- b) alcatuirea unei liste prioritare de carti fundamentale pentru/despre istoria si cultura românilor, care sa fie tiparite si difuzate.
- c) publicarea de carti despre istoria si cultura românilor din regiunea respectiva.
- d) publicarea de dictionare bilingve si gramatici românesti pentru vorbitorii de limba oficiala din statul respectiv.
- e) publicarea de carti despre istoria si cultura românilor dintr-o anume tara în limba tarii respective (pentru a fi facuta cunoscuta acelei tari).
- f) publicarea unor antologii reprezentative de literatura si cugetare româneasca.
- g) sprijin pentru intrarea în Uniunea Scriitorilor, Academia Româna, etc. a scriitorilor de limba româna de pretutindeni.

2. Publicatii periodice

- a) tiparirea unor cotidiene românesti în tari cu comunitate româneasca majoritara sau foarte importanta (gen Republica Moldova, dar si alte tari vecine), cu tipografia de la fata locului, aflata în proprietatea statului român, cu sprijin financiar si al ziarelor românesti respective.
- b) În acest caz, consilierea ziarelor de a avea corespondenti permanenti în comunitatile românesti respective.
- c) tiparirea (eventual în tara, preferabil în afara ei), în tarile cu comunitate româneasca mai mica sau mai dispersata, a unor (unui) saptamânal de limba româna, care sa contina cele mai importante texte scrise în presa româneasca în ultima saptamâna. Redactia acestui saptamânal international trebuie sa fie în Bucuresti.
- d) difuzarea de reviste culturale si stiintifice românesti.
- e) Încurajarea editarii de publicatii ale românilor din comunitatile din alte state (publicatii editate de asociatiile non-guvernamentale din statul respectiv).

3. Audio-vizual

- a) Înfiintarea si sprijinirea unor sectii de limba româna la posturile radio si TV din alte state.
- b) colaborarea cu materiale din comunitatile românesti de pretutindeni, furnizate de centrul cultural (Institutul Român) pentru Radio România International si TVR International; obtinerea în acest scop a unui spatiu de emisie pentru Institutul Român.
- c) construirea de relee pentru receptionarea posturilor în limba româna.

4. Alte manifestari culturale

- a) proiectii de filme documentare
- b) conferinte
- c) turnee teatrale
- d) festivaluri

5. Sectii în limba româna la Universitate (v. si “Scoala româneasca”)

F. Personal

1. un coordonator proiect
2. un delegat cu functie oficiala în fiecare zona (în cadrul Institutului Român), care sa colaboreze cu reprezentantii comunitatii românesti

G. Concluzii

1. Limba româna trebuie si poate fi aparata pretutindeni.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

2. Proiectul se poate sustine singur din punct de vedere financiar la scurta vreme de la începutul aplicării lui în practică
3. Proiectul se afla în interdependență cu celelalte proiecte ale departamentului.

IV.
PROGRAMUL
“LEX”

Argument

Proiectul are doua obiective: a) identificarea si asigurarea fundamentului legal al desfasurarii celorlalte programe initiale de Departament si b) asigurarea unui statut juridic al persoanelor de origine etnica româna aflate în afara frontierelor statului, care sa fie corespunzator standardelor internationale în materie.

Programul trebuie sa debuteze cu crearea unei banci de date, având în vedere doua obiective:

- a) situatia comunitatilor românești de-a lungul timpului si azi
- b) legislatia statelor în care exista comunitati românești (legislatia care intereseaza din perspectiva temei abordate)
- c) raporturile dintre România si statele în care se afla comunitatile românești (eventual tratate, cooperare regionala, etc.)
- d) prevederile internationale cu incidenta în domeniile apararii si respectarii drepturilor minoritatilor etnice
- e) situatia juridica a unor comunitati similare comunitatilor românești

A. Proiecte si actiuni pentru sustinerea juridica a celorlalte programe ale Departamentului:

1. Sprijinirea înfiintarii unor asociatii non-guvernamentale pentru sustinerea programelor Departamentului.
2. Identificarea posibilitatilor juridice de reînfiintare a scolilor românești desfiintate si de sprijinire a înfiintarii unor noi scoli (acolo unde exista o puternica comunitate româneasca), iar în cazul în care sustinerea juridica este insuficienta, conceperea unor proiecte care sa fie înaintate autoritatilor competente, proiecte care contin solutii pentru probleme concrete.
3. Initierea unui proiect de lege (HG) care sa garanteze sprijinul acordat de statul român pentru comunitatile românești (transport, taxe, etc.).
4. Redobândirea de catre statul român a proprietatilor aflate pe teritoriul altor state si pierdute pe diverse cai, precum si stabilirea modului în care trebuie sa beneficieze comunitatile românești de bunurile statului român situate în statul în care se gaseste comunitatea.
5. Constituirea unei banci de date privind dreptul afacerilor în România, la care sa fie facilitat accesul persoanelor de origine româna, cetateni ai altui stat.
6. Identificarea litigiilor existente între comunitatile românești si statele în care acestea se afla si sprijinirea lor de catre statul român prin consultanta si asistenta juridica.
7. Stabilirea de contacte cu oficialitatile statelor în care se afla comunitati românești, contacte ce au drept obiect reglementarea relatiilor dintre statul de resedinta si comunitatile românești, precum si asigurarea unei legaturi continue între statul român si comunitati.
8. Initierea unui proiect de lege (HG) prin intermediul caruia, la numirea unui ambasador român într-un stat în care exista comunitati românești, sa fie necesar acceptul pentru persoana propusa dat de catre comunitatea româneasca.
9. Identificarea mijloacelor juridice de stimulare a aparitiei presei si cartilor românești în cadrul comunitatilor românești (ex.: prin initierea unui proiect legislativ conform caruia cheltuielile suplimentare ale publicatiilor necesitate de aparitia în afara

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

granitelor tarii sa fie deduse din valoarea taxelor si impozitelor datorate statului român.

10. Implicarea în mecanismele internationale de garantarea a drepturilor minoritatilor etnice.

B. Proiecte si actiuni ce au în vedere statutul juridic al etnicului român.

1. Actionarea pentru realizarea drepturilor si libertatilor fundamentale ale persoanei umane ale cetatenilor straini de nationalitate româna în raporturilor lor cu statul român si cu orice stat:
 - identificarea cazurilor de nerespectare a normelor incidente (interne sau internationale)
 - consultanta si asistenta juridica asigurate de statul român
 - conceperea de documente care se impun a fi adoptate pentru reglementarea statutului juridic al etnicilor români si înaintarea lor autoritatilor competente.
2. Initierea unui proiect de lege pe baza caruia sa se faciliteze (eventual printr-o scurtare a termenului) obtinerea cetateniei române de catre persoanele de origine româna, cetateni ai altui stat.
3. Actionarea pentru recunoasterea de catre statele de resedinta a dreptului la conservarea si afirmarea specificului etnic, lingvistic, cultural, religios, si pentru revitalizarea traditiilor si obiceiurilor locale românesti în zonele locuite de români situate în alte state.
4. Apararea intereselor patrimoniale ale persoanelor de origine etnica româna în raporturile nascute în urma dereglarilor abuzive ale regimului comunist (în special în legatura cu legea nationalizarii).

V.
PROGRAMUL
“CULTIVAREA ÎNSEMNELOR ROMÂNESTI”

Argument

Acest proiect își propune marcarea, conservarea și valorificarea tuturor urmelor românești în zonele locuite de români și aromâni, aflate astăzi în cuprinsul altor state.

În acest sens propunem:

- marcarea cu plăci memoriale a cladirilor care au aparținut României, sau a acelor care păstrează amintirea unor acte de cultura, sociale și politice, însemnate pentru istoria românilor, precum și a celor care evocă personalități românești (exemplu: scolile construite de România; Cetatea Alba, Noua Sulita, Bitalia, Sofia, s.a.m.d.; închisoarea din Cernauti în care a fost detinut Ciprian Porumbescu, s.a.m.d.);
- ridicarea unor monumente (statui, busturi, basoreliefuli) pentru marcarea unor locuri legate de istoria și cultura românească (exemplu: un bust al lui Ion Neculce la Bian pe locul conacului; un monument cu basoreliefuli la Cernauca, ilustrând meritele Hurmuzachestilor, s.a.m.d.)
- sprijinirea construirii unor mănăstiri și biserici ortodoxe pe locul vetrelor vechi a unor astfel de centre de cultura românească (exemplu: mănăstirea Peri, din Apsa Mica, pe vatra mănăstirii din secolul al XIV-lea)
- conservarea monumentelor de artă, de arhitectură și funerare, atestând urme românești (ex.: cimitirul central din Cernauti, care cuprinde monumentele funerare a cinci dintre președinții Academiei Române, în frunte cu primul președinte D.Onciul, precum și pe cel al lui Aron Pumnul)

VI. PROGRAMUL “LIBRARIA ROMÂNEASCA”

Identitatea nationala a avut întotdeauna, ca element de baza al conservarii ei, limba, un element necesar dar nu suficient pentru definirea acestei identitati. Fiind un suport al identitatii nationale, rolul unei limbi depaseste de multe ori pe cel de canava, de textura al acestei identitati, de fundal pe care se desfasoara activitatea spirituala, specifica sau nu, a unui neam. Acuzata de multi ca fiind o bariera în calea unei fantomatice si inutile înțelegeri mondiale, limbile au stat întotdeauna ca un semn al rostului neamurilor ca neamuri în lume. Pe ea s-au bazat cei care se vor ca aparținând unui neam si nu ai altuia si tot pe ea s-au bazat cei care, judecând doar cantitativ, au dorit sa-si înmulteasca neamul, netrebnic de a se înmulti singur. În fiecare limba exista încorporate potentele neamului pe care îl defineste si ea este în aceeasi masura un mijloc de exprimare a acestor potente. În jurul ei se încheaga sistemul acela inefabil de caracteristici ale unui neam si prin ea geniul fiecarui neam se materializeaza si se transmite în veac. Fiind pastratoare si inovatoare în acelasi timp limba este cel mai bun exemplu de evolutie pe baza Traditiei. Cultura si civilizatia, atâta timp cât au folosit doar acest suport, s-au dezvoltat nu usor si frumos, dar organic si firesc, în concordanta cu propriile valente ale fiecarui neam. De aceea Isus Hristos n-a scris carti, apostolii au propovaduit învatatura lui prin viu grai, iar Biserica Ortodoxa se bazeaza pe învatatura în biserica, nu prin pliante si filme. Sunt dovezi suficiente pentru a înțelege de ce vreme de secole, cât acest tip de folosire a limbii - de transmitere pe cale orala, fata în fata, a duhului unui neam, din om în om si din generatie în generatie - a functionat, poporul român s-a pastrat, cu foarte putine scaderi, indiferent de aria geografica în care se afla, desi primejdiile fizice au fost incomparabil mai mari ca în timpurile noastre, când în multe zone ale globului poporul român dispare.

Cultura, suferind la un moment istoric nedeterminat o mutatie, a trecut centrul ei de greutate de pe tiparul datator de stabilitate, traditia, cultura orala, pe iesirea din tipar, pe originalitate, cultura scrisa, care tip de cultura a evoluat pe aceasta panta, înselatoare, am zice, pâna la ultimele limite, limite în care originalitatea n-ar mai consta doar în maniera de abordare a subiectelor, sa le spunem clasice, ci pe deformarea cât mai puternica a subiectelor însesi, în îndepartarea, din ce în ce mai accentuata, de orice tipare, ajungând la extreme perversitati, în care vechile modele sunt aparent reconsiderate, în fapt fiind doar niste masti sub care se ascunde fie opusul, fie, mai pervers, modificatul, subtilul deviator, care face sa se induca o aparenta stare de stabilitate, de continuitate, acolo unde de fapt orice legatura cu trecutul este rupta.

Acest tip de cultura impunându-se, prin scoli în primul rând, sub aparenta originalitatii individuale, niveleaza de fapt, uniformizeaza, exact acolo unde lucrurile ar trebui sa fie specifice si anume la nivelul etnicului. "Limbajul universal", pentru ca este împotriva firii (exista mai multe neamuri, cu diferente între ele si fie ca Dumnezeu a vrut asa, fie ca "mama natura"(sic!) a vrut-o, aceasta diferentiere nu este întâmplatoare), are darul de a vlagui exact "sursa" culturii, care este valorificarea inefabilul unicitatii personale în canoanele revelatiei, adica pe structura data a neamului.

Aceasta specificitatea a neamurilor, pastrata de-a lungul secolelor cu ajutorul Bisericii (în rasarit) si în ciuda acesteia (în Apus) pe baza transmiterii orale a Traditiei, a fost puternic periclitata odata cu aparitia culturii scrise, care, mai ales în ultimele doua secole a functionat, vrând, nevrând, în baza determinarilor, a limitelor ei inerente, în doua directii, una de diversificare dusa pâna la exacerbare (ceea ce a dus de fapt la deviere de la normalitate), în plan national si o doua directie, consecutiva celei dintâi, de nivelare mondiala. Paradoxal sau nu, tot

ei, culturii scrise, i-a revenit însa și rolul de mentinere a specificității naționale, fie voit, prin scrieri care și-au propus acest lucru, fie forțat, prin bariera limbii.

Astfel, în prezent, cultura scrisă este folosită de unii pentru nivelare internațională, sub pretextul valorificării a-etnice a eu-lui, iar de alții pentru păstrarea acestui eu în matca firească a specificității naționale. Este lesne de înțeles, deci, că nici una dintre poziții nu poate câștiga definitiv, lupta dându-se de fapt, atât în plan cantitativ, cât și în cel calitativ, doar în câștigarea de procente.

Din această cauză lupta de deznationalizare dusă de toate statele lumii împotriva minorităților naționale (în afara de cel român, care luptă de 150 de ani doar împotriva majorității), are centrul de greutate pus pe această cultură scrisă. În acest punct se concentrează toată lupta pentru păstrarea sau pierderea identității naționale. Deci politica statului român, care ar trebui să fie cea de sprijinire a identității naționale a tuturor românilor ar trebui să fie dusă tot pe acest țărâm. Pentru aceasta ar trebui ca în toate comunitățile românești cartea românească să devină un obiect extrem de accesibil, cantitativ, urmând ca școala românească să croiască drumul și spre o accesibilitate calitativă spre cartea românească de valoare.

Dincolo de dorința firească a românilor de a citi în limba lor capodopere ale creației universale, în afara granielor actuale cartea românească trebuie să fie calea spre autocunoaștere etnică. Din această cauză comunitățile românești trebuie să beneficieze de un sistem de librării românești foarte bine pus la punct, librării care să nu fie cu nimic mai prejos de cele din țară, în care noile apariții de carte să fie la fel de prompt prezente ca și în librăriile din țară.

Sistemul librăriilor românești din străinătate trebuie construit cu sprijinul statului român și în el trebuie incluse și librăriile deja existente, scopul urmărit fiind explicit cel descris mai sus. Pornind în multe locuri de la zero acest program ar reprezenta și o posibilitate de relansare a multor edituri din țară prin încurajarea retipăririi masive a clasicilor români, care în țară, în editii mai noi sau mai vechi, există în mai toate bibliotecile particulare, dar care lipsesc, de multe ori cu biblioteca cu tot, din multe case ale românilor din afara granielor. Largirea pietelor de desfacere a cărții românești cu aproximativ 12 milioane de clienți este o miza mare, economică și culturală, pentru România, miza ce nu ar trebui ignorată sau minimalizată în nici un fel. Prezența sistemului librăriilor românești pe tot globul ar duce la o mai bună cunoaștere a potențialului creativ al poporului român și nu în ultimul rând ar întări direcția culturală a valorificării specificului național, cultura română fiind unul din putinele exemple de cultură neangajată în dominarea mondială, de cultură orientată spre valorificare potențelor naționale pentru păstrarea identității proprii și nu pentru dizolvarea altor identități.

Pentru cei care nu au înțeles nimic până aici vom spune că sistemul librăriilor românești reprezintă o afacere în sine, adică bună și el ar duce la dezvoltarea unor I.M.M.-uri românești în întreaga lume, atât a editurilor din România cât și a celor românești de aiurea, prin apariția unor puncte de desfacere sigure a cărților. De asemenea ar fi un sprijin și pentru etnici români din străinătate care ar dori, sau care au deja librării, pentru un câștig sigur și de durată.

Programul librăriei românești ar îndeplini deci două roluri: unul de promovare a culturii românești în cadrul comunităților românești din afara granielor și de sprijinire a editurilor românești din aceste comunități pentru păstrarea identității naționale și al doilea de sprijinire economică a culturii românești prin mărirea rețelei de distribuție de carte românească.

A) Identificarea punctelor de desfacere existente

B) Stabilirea de contacte în vederea:

- sprijinirii desfacerii de carte în punctele deja existente
- sprijinirii persoanelor interesate în comercializarea de carte românească, dar care nu au reușit să pornească o afacere

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- C) Identificarea posibilitatilor de editare locala si sprijinirea celor interesati
- D) Deschiderea de puncte de desfacere în scoli, biblioteci, biserici
- E) Sprijinirea autorilor locali, editarea textelor acestora în tara sau în afara frontierelor tarii
- F) Sprijinirea evenimentelor editoriale în spatiul cultural românesc
- G) Deschiderea unor librării cu literatura în limba româna în principalele centre cu populatie majoritar româneasca;
- H) Sprijinirea functionarii librăriiilor românești prin realizarea unor contacte directe între acestea si editurile din România;
- I) Asigurarea transportului cartilor selectate catre librării;
- J) Acordarea de premii librăriiilor cu activitate deosebita

VII PROGRAMUL "BIBLIOTECA ROMÂNEASCA"

Fiind un semn al existentei spirituale a unei tari, cultura acesteia este luata în seama numai de cei care vor sa ia act de aceasta existenta. Desi profund materiale ultimele veacuri au aratat un respect, desi îndreptatit, totusi suspect productiilor spirituale si au facut sfertari apreciabile ca aceste productii sa persiste, spre amintirea celor ce au fost, dar si spre fecundarea tinerelor spirite cu samânta vechilor învataturi. De la amplele planuri de conservare a unor edificii pe care timpul si mai ales industrializarea le-a pus în pericol si pâna modernele, si tot mai goalele biblioteci, construite în Occident, totul ar parea ca vine sa confirme nevoia umana de raportare la trecut, chiar daca trecutul este defectuos înteles în zilele noastre.

Cert este ca astazi, când se "produce" atât de multa cultura efemera, în secolul care a inventat "happenning"-ul, o "razbunare" asupra timpului, care oricum ar fi înghitit rapid asemenea productii lipsite de valoare, astazi sansa României este, ca întotdeauna, tot revendicarea de la trecut, de la un trecut tot mai îndepartat, pentru ca iata, pe ultimii 53 de ani nu vrea sa-i revendice nimeni. Un trecut în care neamul avea alta acceptiune, în care nu existau "cetateni", ci "poporeni" si "viituri" si care a facut ca acest neam sa se întinda, nu sa se împrastie, în tot acest rasarit al Europei. Apoi, odata cu disparitia harului organizator al conducatorilor, statul s-a strâns ca o smochina uscata, întinderea românilor devenind împrastiere.

Împreuna nu se mai tin românii de mult timp, dar exista înca sansa de a exista si separati, odata cu riscul de a nu mai exista de loc. Cei ramasi în afara din netrebnicia celor ce au gândit un stat mai mic decât neamul, au început sa nu-si mai spuna români, ci vlahi, cuto-vlahi, moldoveni, transnitreni si câte altele. si aceasta pentru ca alti le-au spus asa, iar ei au luat-o de buna, pentru ca România oricum îi trecuse la pierderi planificate.

Pentru a sti ce sunt de fapt si pentru a-si întelege menirea, acesti înstrainati ar trebui pusi în legatura cu maretia apusa a neamului lor si pentru a sti ca acesta totusi mai exista, si cu ultimele ispravi ale nord - dunarenilor români. Cartile care s-au scris despre toate acestea ar trebui adunate în locuri speciale, în care oamenii sa vina sa citeasca si sa afle, în care sa se lanseze carti noi ale creatorilor români, astfel încât contactul cultural permanent si cu prezentul dar mai ales cu trecutul sa-i faca sa caute alte sensuri existentei lor de straini permanenti. Dar asemenea locuri exista si se numesc biblioteci.

"Biblioteca româneasca" este un program care-si propune o instalare masiva si constanta a culturii românesti si a limbii române în comunitatile românesti din afara granitelor. Acest program își propune crearea unui sistem de biblioteci românesti în întreaga lume, prin înglobarea celor deja existente si crearea altora noi sau macar a unor sectoare românesti în marile biblioteci ale lumii.

La ora actuala fondul de carte româneasca aflat în bibliotecile lumii este insignifiant, fiind masura dezinteresului României pentru propria imagine si pentru soarta conationalilor asimilati, din lipsa de documente, cu toate fapturile pamântului.

În acelasi timp exista o seama de biblioteci particulare ale românilor din exil, biblioteci cu valoare foarte mare prin manuscrisele aflate în ele, dar si prin imensul fond de carte din care sunt constituite. Când nu sunt niste relicve de care mostenitorii nu mai au nevoie, acestea sunt pur si simplu menite sa piara, prin lipsa mostenitorilor de drept, sau de fapt. În acelasi timp bibliotecile aflate în comunitatile în care românii constituie minoritati nationale nerecunoscute, sau aproape, sunt în lipsa de aceste carti care se pierd pe diferite meridiane ale lumii. Programul "Biblioteca româneasca" își propune pe de-o parte salvarea fondului de carte aflat în exil, fie prin transformarea bibliotecilor particulare aflate în pericol în biblioteci institutionale, fie, acolo unde

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

acest lucru nu este posibil, prin transferarea respectivului fond de carte în biblioteci instituționale existente, pe de altă parte completarea fondului de carte din bibliotecile existente, sau chiar crearea unor noi biblioteci și, nu în ultimul rând, includerea tuturor acestora într-un sistem viu, capabil să efectueze diverse manifestări culturale și transferuri de carte românească sau în limba română acolo unde realitatea o va cere.

Intrarea acestor biblioteci într-un circuit ar însemna, ca și programul "Librăria românească" o ieșire a culturii românești din provincialismul în care se află, provincialism care nu ține, cum s-a tot spus, de cultura în sine, de valoarea acesteia, ci de puterea nației de a valorifica la maxim această cultura care o reprezintă.

Poate pareă vulgar, dar noi nu știm să vindem ce avem, și nu este vorba doar de cultura. Încăi dacă n-am vinde, tot n-ar fi rău, dar vindem prost, mult sub valoare. Cultura română nu este bine cunoscută pentru că nu știm să-o facem cunoscută, nu pentru că n-ar merita. Aceste biblioteci românești, bine concepute și bine definite ca promotorii ale culturii românești în străinătate n-ar fi doar în folosul românilor din respectivele străinătăți, deși și aceasta ar fi suficient, dar ar fi și un mijloc eficient de promovare a valorii românești în afară, o exteriorizare eficientă a unei culturi cu vocație universală și valorificare de cartier.

A. Alcatuirea unei baze de date privind:

- bibliotecile existente:
 - a) independente
mixte
românești
 - b) instituționale
particulare

- fondul de carte pentru îmbunătățire-înnoire

B. Formare unui sistem de livrare a presei

C. Introducerea unei rețele computerizate de stocare a scrisului românesc (ziare și cărți)

D. Deschiderea de noi biblioteci în centrele cele mai populate

E. Inițierea unui plan de prezentare a bibliotecilor românești și publicitate de carte prin pliante, filme, etc.

F. Dotarea bibliotecilor existente cu literatură românească și universală în limba română și sprijinirea deschiderii unor noi biblioteci în toate localitățile unde trăiesc români sau unor puncte pe lângă bibliotecile locale, în cazul în care românii sunt puțin numeroși

G. realizarea unor legături între marile biblioteci din țară și bibliotecile românești din afara granițelor

H. organizarea de acțiuni comune ale bibliotecilor românești de peste hotare cu biblioteci din România.

VIII.
PROGRAMUL
“CENTRUL DE AFACERI”

Argument

1. Scopul crearii Centrului
2. Principii de functionare a Centrului
3. Structura organizatorica
4. Obiect de activitate
5. Instrumente de lucru
6. Relatii cu institutiile de profil
7. Proiecte

1) SCOPUL CREARII “CENTRULUI”

Centrul de afaceri se constituie având ca scop:

- a) sprijinirea financiara a întregii activitati a Departamentului
- b) Încurajarea investitiilor firmelor straine în România si ale firmelor românești în strainatate
- c) promovarea imaginii României printre românii din diaspora

2) PRINCIPII DE FUNCTIONARE A “CENTRULUI”

Enuntam trei principii manageriale de functionare a “Centrului”, care vor constitui forta motrice a organizatiei:

- activitate rentabila*
- crestere profesionala*
- flexibilitatea strategiei*

3) STRUCTURA ORGANIZATORICA

(a se vedea organigrama)

4) OBIECTUL DE ACTIVITATE

“Centrul” va avea ca principale obiecte de activitate urmatoarele:

- consultanta generala antreprenoriala
- asistarea investitiilor
- suport logistic pentru demararea afacerilor
- prelucrarea si vânzarea de informatii generale de afaceri
- elaborarea studiilor de piata
- elaborarea studiilor de fezabilitate (Într-o faza ulterioara)
- intermedieri de afaceri
- organizarea de simpozioane si conferinte pe teme economice
- editarea unui buletin de afaceri

5) INSTRUMENTE DE LUCRU

- informatii economice oficiale

- informatii culese din publicatii de specialitate
- informatii culese din presa cotidiana
- informatii obtinute de la institutiile abilitate ale statului
- informatii obtinute de la institutiile si organizatiile economice private
- informatii obtinute pe baza unor relatii personale

6) RELATII CU INSTITUTIILE DE PROFIL

- relatii cu Camera de Comert
- relatii cu ministerele (cu ambasadele)
- relatii cu diferite fundatii sau ONG-uri
- relatii cu birouri de avocatura, notariale, companii aeriene, companii hoteliere, etc.

7) PROIECTE

a) individuale

- contactarea persoanelor cu putere financiara
- expunerea proiectului si cointeresarea
- sprijinirea si acordarea de facilitati

b) pe comunitati

- investitii ale diasporei în zonele comunitatilor românești din afara granitelor (în tara adoptiva, în România sau în comunitati ale românilor din alte state)
- investitii ale românilor din tara în spatii locuite de români în afara României

c) pe domenii

- Înfiintarea unui Birou de Consultanta Juridica si Comerciala (studii de fezabilitate, studii de marketing, etc.)
- oportunitati de afaceri

d) obtinerea unui statut special fata de alti investitori (scaderea progresiva a impozitelor în raport cu volumul investitiilor)

IX.
PROGRAMUL
“ÎNFIINTAREA UNOR BIROURI DE SPRIJIN ÎN INTERIORUL COMUNITATILOR
ROMÂNESTI”

Argument

Înfiintarea unor birouri de sprijin in interiorul comunitatilor românești, prin investirea unor români din comunitatile respective cu functii (onorifice) oficial recunoscute, de catre statul român.

Proiecte:

1. Identificarea personalitatilor de marca ale comunitatilor românești si testarea compatibilitatii acestora cu programele Departamentului.
2. Identificarea tinerilor din cadrul comunitatilor românești care prin programe speciale* pot fi ajutati sa devina formatori de opinie in cadrul comunitatii românești , dar si in cadrul mai larg al societatii in care isi desfasoara activitatea.
3. Selectionarea cu grija a unor personalitati din cadrul conducerilor asociatiilor românești si cultivarea acestora in sensul depolitizarii asociatiilor si unirii acestora in jurul unor principii nationale (limba româna, neamul, traditiile, interesul national).
4. Se va acorda o atentie sporita personalitatilor românești care își desfasoara activitatea in cadrul mediilor de afaceri. Prin aceste personalitati se va cultiva interesul pentru investitii in Romania. Departamentul va asista permanent eventualii oameni de afaceri din cadrul comunitatilor românești, care vor dori sa investeasca in Tara, inlesnind accesul acestora la informatie si la autoritatile competente.

*Cind se vorbeste de ``programe speciale`` se are în vedere organizarea de cursuri privind istoria nationala, limba româna, excursii pentru cunoasterea spatiului romanesc, cursuri de prezentare a legislatiei internationale privind drepturile minoritatilor.

X.
PROGRAMUL

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat
“CERCETARE INTERDISCIPLINARA”

Argument

Memoria detine taina identitatii noastre – Îndemn sau provocare ?

Daca ar fi sa ne regândim si sa ne regasim ca neam si rudenie de sânge, am putea spune ca Într-adevar, memoria si istoria deopotriiva ne-au lansat o provocare.

Acum, În prag de mileniu trei, când multi gândesc cataclisme apocaliptice, românii se cauta prin lume.

Au stiut unii de ceilalti mai mult sau mai putin, chiar daca erau, teritorial, foarte apropiati unii de altii: În nordul Bucovinei, În Basarabia, ori În sudul Dunarii. Aici ne-am consumat istoria comuna de sute de ani, unii vorbind deschis româneste, altii pe ascuns, ori În gând doar, pentru ca istoria si conjuncturi nefericite au impus ciudate norme.

Si a ramas memoria.

De opt ani ne putem identifica elementele unui discurs de refacere, cu un aspect organizat, mai bine Închegat, deoarece n-am gasit ragazul suficient pentru a Înțelege, În definitiv, trecutul si a face astfel prezentul mai productiv.

Acum, România, patria românilor de pretutindeni, lanseaza o noua provocare: un amplu plan de cercetare interdisciplinara.

Speram ca aceasta lucrare, Închinata ideii de comunitate de sânge, cea mai profunda legatura care poate uni pe om de om va fi bine primita de cei care cultiva stiinta si dragostea de neam.

OBIECTIVE:

1. cunoasterea realitatilor din comunitatile românești aflate În afara granitelor Statului Român
 - a) zona I Nordul Bucovinei
Sudul Basarabiei
Nordul Maramuresului
 - b) zona II Basarabia si spatiul transnistrean
 - c) zona III Sudul Dunarii
2. identificarea principalelor cereri si doleante
3. stabilirea modalitatilor de colaborare

MODALITATI DE REALIZARE:

1. Cercetare etno-sociologica cu ajutorul echipelor interdisciplinare

RESURSE UMANE:

Actiunile eficiente cu o documentare stiintifica temeinica. Superficialitatea atrage dupa sine esecul. Numai diagnosticele Întemeiate pe cercetari serioase realizate de specialisti pot oferi documentarea necesara trasarii planului de actiune pe viitor. În acest sens, echipele interdisciplinare vor reuni urmatoarele categorii de specialisti:

1. Muzeul Taranului Român
2. Muzeul Satului – specialisti În etnologie/etnografie
3. Universitatea Bucuresti:

- cadre didactice si studenti În ani terminali cu specializare În: istorie, sociologie, geografie-geologie, litere, teologie, drept, medicina, agronomie.

FINALITATE

Rezultatele cercetarilor efectuate de echipele interdisciplinare vor fi puse În valoare În diverse formule:

- a) sesiuni de comunicari stiintifice
- b) realizarea de filme documentare
- c) monografii ale zonelor cercetate
- d) realizarea unei banci de date (amanuntita si operabila)
- e) argumente catre: MAE

Comisia de politica externa a Parlamentului
MEN
Ministerul Culturii
Presedintia României

Nu credem ca numai legile bune sunt Îndeajuns pentru a reÎnnoda temeinic o relatie de sânge.

Istoria a aratat ca În lipsa unor buni conducatori, a unui corp administrativ si de profesionisti capabili si patrunti de dragoste de neam, legile cele mai bune ramân fara urmari. Acesta este motivul oentru care nu ne multumim doar sa cercetam realitatea din comunitatile românesti aflate În afara granitelor tarii si sa Înlesnim organizarea legilor pe care aceasta le reclama.

Dorim sa propunem un altfel de mod de a privi aceasta realitate si, În acelasi timp, sa formam o altfel de generatie de functionari si de dascali.

CERCETARE

CADRELE

1. CADRUL GEOGRAFIC:

- a) geologie, orografie, hidrografie, climatologie
- b) flora, fauna

ASEZARI:

- a) rural – vatra satului, case, drumuri
- b) urban – sisteme de urbanizare

2. CADRUL BIOLOGIC:

- a) tipul antropologic
- b) factori demografici: structura populatiei
dinamica populatiei
neamuri si familii (genealogii)

3. CADRUL ISTORIC:

- a) structura sociala traditionala
- b) personalitati ale regiunii – prezent/trecut

3. CADRUL PSIHIC:

- a) structura mentalitatii colective

- b) conformism si inovatie

MANIFESTARILE:

1. MANIFESTARILE SPIRITUALE:

- a) graiul – toponimia
- b) viata religioasa
- c) spatiul si timpul În mentalitatea locuitorului
- d) obiceiuri: nasterea, botezul, nunta, Înmormântarea
- e) sarbatori de peste an
- f) viata artistica: modalitati de exprimare
- g) stiinta de carte
- h) confesiuni

2. MANIFESTARILE ECONOMICE

- a) structura economica (interesant În mediul rural)

3. MANIFESTARILE JURIDICE

- a) forme de proprietate
- b) existenta formelor de viata juridica traditionala
- c) relatii cu autoritatea de stat/ respectarea drepturilor omului

4. MANIFESTARILE POLITICO-ADMINISTRATIVE:

- a) forme de administratie
- b) grupuri si actiuni politice

UNITATI SI SUBUNITATI:

- 1. Familia
- 2. Gospodaria
- 3. Vecinatatea
- 4. Forme asociative
- 5. Cârciuma

RELATII:

- 1. Relatii de rudenie
- 2. Relatia sat-oras

PROCESE:

- 1. Procese de emigrare si de imigrare
- 2. Rurbanul

3. Strategia de dezvoltare a relatiilor statului român cu comunitatile românești de pretutindeni prin structura guvernamentala sustinuta de cele 10 programe

I. Consideratii generale*

Câteva puncte atrag în mod deosebit atenția în raporturile care se cer promovate de Departamentul de Stat pentru Românii de Pretutindeni cu românii din lume.

Mai întâi, legăturile între comunitățile românești și statul român trebuie dublate de legătura directă între comunități.

Astfel, prin practicarea relațiilor enunțate la împărțirea pe zone, se pun în contact câte două comunități cu standard material și de organizare diferit. Consecința, urmărită de Departament, este de a crea un echilibru material și de a stabili o relație de comunicare permanentă între toate comunitățile românești – altfel spus, de a crea o rețea a comunităților românești din lume.

În al doilea rând, cu privire la personalul și funcționarea Departamentului, se impun câteva condiții: a) neapartenența partinică a întregii structuri este esențială, fiindcă, la nivel politic intern, funcția Departamentului este de a polariza întreaga atenție și participare a tuturor partidelor la desfășurarea proiectelor Departamentului; b) trebuie stabilită strategia și modul de lucru al Departamentului, după care ele trebuie promovate fără abatere. Statul român, prin Departament, poate promova o politică coerentă față de comunitățile românești și față de el însuși, doar în cazul în care practicării constante a unei politici foarte bine articulate.

În fine, se cere o nouă înțelegere a chestiunii “ajutoarelor” materiale pe care statul român le oferă comunităților românești. Sprijinul material, foarte important, este însă de importanță secundară. Pe primul loc trebuie să se afle rezultatul efortului de comunicare și sprijinul moral continuu, ritmic, adus comunităților românești. “Ajutoarele” materiale se vor distribui pe baza de proiecte, după ce acestea vor parcurge filiera Consiliului Director, pentru a nu constitui un motiv de dezbinare în interiorul comunității.

1. Relațiile cu comunitatea românească (nu include asociațiile culturale și fundațiile)
 - înregistrarea tuturor parohiilor și școlilor din comunitate
 - preoții și profesorii-directori
 - înregistrarea pe ocupații a satelor și evidența oamenilor mai înstăriți din sat
 - notarea tuturor sărbătorilor populare și religioase de peste an din fiecare sat
 - notarea poziției pe care o au la nivel de comunitate și de individ, față de statul român

(În mare parte această bază de date poate fi realizată prin programul “Cercetare interdisciplinară”, care va pune la punct o echipă de cercetare socio-etnologică în prima fază, și va crea cadrul pentru înființarea “Institutului Român”, în care vor activa studenții etnici români veniți la studii în România)

2. Relațiile cu asociațiile culturale și non-profit
 - contactul direct cu șefii de asociații și cu personalitățile vieții culturale
 - relațiile cu ziarul editat de aceste asociații
 - constituirea unui calendar al acțiunilor culturale pe asociații
 - propunerea unor legături între asociațiile din comunitate și asociații din România
 - înregistrarea satelor și localităților locuite de români – în procente

3. Crearea cadrului de înființare a fundațiilor și asociațiilor culturale românești non-profit și stabilirea legăturii lor cu fundația care se ocupă de comunitățile românești din țară:
INSTITUTUL ROMÂN PENTRU COMUNITĂȚILE ROMÂNEȘTI DE PRETUTINDENI.

* aceste considerații au valoare de cadru, fiecărei comunități aplicându-i-se o parte anume a acestor puncte -pentru fiecare comunitate va trebui întocmită o strategie specială.

4. Relatiile cu autoritatile statului unde traiesc comunitatile românești
 - cunoasterea bazei legislative referitoare la minoritati – locale si internationale
 - stabilirea si urmarirea momentelor pentru a transmite diferite mesaje forurilor de stat – ministere – si civice care se ocupa cu minoritatile
 - actiuni si activitati în care sa fie implicate si organismele care se ocupa de minoritati din statele respective
5. Relatiile cu comunitatile – minoritatile – corespondente din România
6. Relatii cu administratiile locale din judetele de granita în vederea dezvoltarii legaturilor între satele românești si satele de lângă granita aflate pe teritoriul altor state vecine
7. Relatii cu ambasadele românești. Consideratii generale referitoare la legaturile pe care trebuie sa le practice ambasadele românești cu comunitatile aflate pe teritoriul statului respectiv
 - relatiile departamentului cu ambasadele
 - relatiile departamentului cu comunitatile prin ambasade
 - despre ce ar trebui sa faca o ambasada si ce ar trebui sa se faca pentru o ambasada
8. Partea propriu-zisa de contact
 - cu sefi organizatiilor
 - cu organizatiile ca atare
 - cu bisericile în parte (hramuri, etc.)
 - cu scolile
 - cu unitatile economice si oamenii de afaceri
9. Chestiunea ajutoarelor materiale
 - modul în care se fac solicitarile: pe actiuni si nu pe cantitati (de ex.: ziarul “Libertatea”/3000 exemplare/14 pg./lunar: 500 kg hârtie)
 - sprijinul material acordate comunitatilor românești (mai precis asociatiilor si fundatiilor) de catre statul român constituie, din pacate, de cele mai multe ori, un moment dificil, mai degraba de discordie în interiorul comunitatii românești, decât de real ajutor. Motivele (care necesita o foarte mare atentie în analiza) trebuie cautate mai întâi în modul în care se acorda acest sprijin material si, nu în ultimul rând, la beneficiarii acestui demers, cel mai adesea fundatii si asociatii culturale
 - modul în care trebuie acordat sprijin material
 - beneficiarii sprijinului material acordat de catre Guvernul României
10. Relatiile cu Guvernul României
11. Relatii cu mass-media din tara în care exista comunitate româneasca si cu presa româneasca din România
 - presa din tara respectiva
 - presa de limba româna din tara respectiva
 - presa din România: trebuie sa detina informatii în legatura cu comunitatile românești, în mod prioritar. Problemele comunitatilor românești trebuie sa ajunga la cunostinta tuturor românilor

GVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

II. Observatii
privind raportul Departamentului
cu fiecare comunitate În parte

- nu se are În vedere si banca de date

4. Politica fundatiilor si asociatiilor În comunitatile românesti si În interiorul statului român: cei mai importanti parteneri de lucru pentru statul român. Trebuie Înteles caracterul deficitar al legaturilor cu comunitatile românesti si În ceea ce priveste fundatiile si asociatiile culturale existente În comunitatile românesti. Definitiv pentru aceasta este, din pacate, lipsa legaturilor organice cu comunitatea însasi pe de o parte, iar pe de alta neseriozitatea – pentru a folosi un eufemism – fundatiilor/asociatiilor În colaborarea cu statul român (În vederea realizarii scopurilor comune) – *de obicei*, În detrimentul oricarui proiect apare interesul material personal (iar situatia poate si trebuie remediata).

5. Proiect de Hotarâre de Guvern

GVERNUL ROMÂNIEI

Hotarâre privind Înfiintarea, organizarea si functionarea Departamentului pentru Relatiile cu Românii de Pretutindeni

Guvernul României hotaraste:

Art.1 – (1) Se Înfiinteaza *Departamentul pentru Relatiile cu Românii de Pretutindeni*, În cadrul aparatului de lucru al Guvernului, În subordinea directa a Primului Ministru, ca structura specializata de coordonare si realizare unitara a politicii Statului Român În domeniul relatiilor cu românii aflatori astazi În afara frontierelor.

(2) *Departamentul pentru Relatiile cu Românii de Pretutindeni* asigura consilierea si acorda asistenta, În domeniul relatiilor cu românii de pretutindeni, Primului Ministru, demnitarilor si Înaltilor functionari publici ai Guvernului si ai Parlamentului României.

Art.2 – *Departamentul pentru Relatiile cu Românii de Pretutindeni*, denumit În continuare *Departamentul*, are ca principale obiective:

- conservarea si afirmarea identitatii etnice, lingvistice, culturale si religioase a românilor de pretutindeni, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei umane, conform standardelor si practicii internationale, existente În materie;

- reluarea si întarirea legaturilor firesti cu România ale fiecarui român din afara frontierelor, prin asigurarea unui cadru adecvat, În conformitate cu legea româna si straina, aplicabile;

- refacerea spatiului cultural, spiritual si etnic românesc.

Art.3 – În calitatea de coordonator al politicii guvernamentale În domeniu, *Departamentul pentru Relatiile cu Românii de Pretutindeni* are urmatoarele atributii principale:

1. initiaza si coordoneaza activitatea compartimentelor specializate din Ministerul Educatiei Nationale, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Culturii, din celelalte ministere si institutii publice, asigurând armonizarea eforturilor Statului Român de sprijinire a comunitatilor românesti de pretutindeni;

2. urmărește, cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe și al altor instituții publice sau private, dinamica vieții internaționale și a raporturilor cu românii de pretutindeni, elaborează și aplică politica guvernamentală și strategiile sectoriale în domeniul acestor relații;

3. elaborează proiectul programului anual și asigură coordonarea activității de participare a Statului Român la manifestările organizate *de și pentru* comunitățile românești de pretutindeni;

4. inițiază sau avizează în vederea adoptării proiectele de acte normative care au incidență asupra relațiilor cu românii de pretutindeni și urmărește aplicarea prevederilor legale existente în domeniul acestor relații;

5. alături de alte autorități publice implicate, avizează proiectele convențiilor dintre România și statele în care trăiesc comunități românești, care se referă la protejarea acestor comunități, monitorizează modul în care se respectă prevederile în materie de drepturile omului din documentele internaționale și din tratatele încheiate de România cu statele în care trăiesc comunități românești;

6. elaborează și aplică împreună cu Ministerul Educației Naționale, cu Centrul “Eudoxiu Hurmuzachi” pentru Românii de Pretutindeni și cu alte instituții publice având atribuții în domeniu, strategia pentru sprijinirea și dezvoltarea învățământului în limba română pentru persoanele de origine etnică română în statele ai căror cetățeni sunt, în conformitate cu standardele internaționale existente în materie;

7. urmărește modul în care se gestionează fondurile speciale destinate sprijinirii comunităților românești de pretutindeni ;

8. eliberează avizul cerut de lege la dobândirea personalității juridice în cazul persoanelor juridice de drept privat, fără scop lucrativ, cu activitate în domeniul acestor relații, monitorizează și sprijină, inclusiv financiar, acțiunile acestora în cadrul programului propriu de parteneriat;

9. este abilitat să solicite și să primească – de la autoritățile administrației publice locale și centrale, de la alte instituții publice sau de la persoane juridice de drept privat cu activitate având incidență asupra relațiilor cu românii de pretutindeni – documentele, informațiile necesare exercitării atribuțiilor;

10. îndeplinește orice alte atribuții conferite prin decizii ale Primului Ministru.

Art.4 – (1) În realizarea obiectivelor sale, *Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni* inițiază și derulează programe de activități prin care:

1. urmărește și acționează pentru realizarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor străini de naționalitate română în raporturile lor cu autoritățile străine sau române;

2. stabilește și dezvoltă relații cu autorități publice din alte state, în beneficiul persoanelor de origine română stabilite pe teritoriul acestora, și în respectul față de legea română și străină, aplicabile;

3. sprijină acțiunile de recuperare, restaurare, conservare și punere în valoare a patrimoniului cultural-național românesc din afara granițelor, acțiuni inițiate împreună cu Ministerul Culturii și cu alte organisme specializate;

4. sprijină financiar construirea sau restaurarea unor monumente și lăcașuri de cult, inclusiv pentru întocmirea documentațiilor care stau la baza acestor lucrări, împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte;

5. acționează, în condițiile legii, prin măsuri de protejare și susținere, pentru revitalizarea tradițiilor și obiceiurilor locale românești în zonele locuite de români din cuprinsul altor state;

6. colaborează cu Ministerul Educației Naționale, cu Universitățile și cu organizațiile studentesti în chestiunile referitoare la studenții, doctoranzii, cadrele didactice de origine etnică română de pretutindeni care beneficiază de sprijin în cadrul sistemului național de învățământ din Țară;

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

7. stabilește și acordă un număr de burse de studii în beneficiul comunităților românești de pretutindeni;
8. realizează, acordă consultanță și sprijin financiar pentru elaborarea de studii românești și cercetări, monografii în zonele locuite de români din cuprinsul altor state;
9. editează sau sprijină editarea unor publicații *pentru și despre* comunitățile românești de pretutindeni;
10. stabilește catalogul, achiziționează numărul și volumul de publicații, inclusiv de carte românească semnificativă pentru cultura națională, ce urmează a fi distribuite către comunitățile românești de pretutindeni, cu consultarea Ministerului Culturii;
11. sprijină inițiativele unor personalități ale vieții publice, ale unor organizații, comunități românești din afara granițelor, asigurând un contact direct cu acestea, în conformitate cu strategia adoptată în domeniul acestor relații;
12. inițiază și organizează colocvii, dezbateri, simpozioane, precum și acțiuni cu mass-media pe teme privind relațiile cu românii de pretutindeni;
13. propune și aplică, cu sprijinul autorităților publice competente, proiecte de colaborare transfrontalieră în cadrul euroregiunilor existente;
14. colaborează cu misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României din statele unde se afla comunități românești, direct sau prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe;
15. stabilește contacte cu ambasadatele, atașatii de presă și ziaristii străini acreditați în România, în scopul informării acestora asupra problemelor comunităților românești din statele respective;
16. sprijină cooperarea economică între comercianți din România și din zonele locuite de români din cuprinsul altor state, acordând consultanță, prin intermediul instituțiilor competente, pentru investitorii de naționalitate română cetățeni ai altor state;
17. colaborează cu structuri similare din alte state, în special din statele vecine, spre beneficiul reciproc al comunităților naționale și pentru integrarea în structurile politico-economice și de apărare euroatlantice;

(2) *Departamentul* inițiază, organizează sau sprijină orice alte acțiuni considerate necesare sau oportune pentru realizarea obiectivelor prevăzute la art.2.

Art.5 – (1) În scopul colaborării interdepartamentale eficiente și al corelării programelor de acțiuni, s constituie, ca organism consultativ, *Consiliul Interministerial pentru sprijinirea comunităților românești de pretutindeni*, format din câte un reprezentant, la nivel de secretar de stat, al fiecărui minister.

(2) Consiliul Interministerial se întrunește periodic, iar la întrunirile sale pot participa, cu statut de invitați permanenți, reprezentanți ai Președintelui României, ai Camerei Deputaților și ai Senatului.

(3) *Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni* are obligația de a asigura pregătirea întrunirilor și secretariatul Consiliului Interministerial, dacă prin alte norme nu se prevede altfel.

(4) Autoritățile administrației publice centrale și locale au obligația de a transmite către *Departamentul*, cu prioritate și în termen optim, informațiile minime despre actele sau acțiunile pe care le inițiază, cu incidență asupra relațiilor cu românii de pretutindeni, precum și obligația de a sprijini, inclusiv prin asigurarea de spații și dotări corespunzătoare, acțiunile *Departamentului*, în condițiile legii.

Art.6 – (1) Activitatea *Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni* este condusa de catre un secretar de stat, numit prin decizia Primului Ministru.

(2) Secretarul de stat reprezinta *Departamentul* În raporturile cu ministerele, cu alte autoritati publice, organizatii, persoane din Tara sau din strainatate.

(3) În exercitarea atributiilor ce Îi revin, secretarul de stat emite ordine si instructiuni.

Art.7 – (1) Structura orgnizatorica a *Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni* este prevazuta În anexa, parte integranta a prezentei hotarâri. Structura *Departamentului* se poate completa cu servicii sau birouri zonale prin ordin al secretarului de stat, În limita numarului maxim de posturi aprobat.

(2) Statul de functii si structura posturilor din structura *Departamentului* se stabilesc prin Regulamentul de organizare si functionare, aprobat de secretarul de stat.

(3) Numarul maxim de posturi ale *Departamentului* este de 40, exclusiv demnitarul.

(4) Personalul din cadrul *Departamentului Informatiilor Publice*, cu atributii În domeniul relatiilor cu românii de pretutindeni, este preluat de *Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni*.

Art.9 – (1) *Departamentul pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni* se doteaza cu doua autoturisme de oras si cu un autoturism de teren, cu respectarea cotelor maximale pentru consumul de carburant, prevazute de normele legale.

(2) În vederea asigurarii conditiilor necesare functionarii *Departamentului*, Secretariatul General al Guvernului este Împuternicit sa puna la dispozitie spatii si mijloacele logistice corespunzatoare.

Art.10 – (1) La data intrarii În vigoare a prezentei hotarâri, Hotarârea Guvernului nr. 520/1994 privind organizarea si functionarea aparatului de lucru al Guvernului României, publicata În Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 238 din 26 august 1994, cu modificarile ulterioare, precum si anexa Hotarârii Guvernului nr. 42/1998 privind organizarea *Departamentului Informatiilor Publice*, publicata În Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 56 din 09 februarie 1998 se modifica În mod corespunzator.

(2) La aceeasi data, pct. 20 si 21 ale art.2 din Hotarârea Guvernului nr. 42/1998 privind organizarea *Departamentului Informatiilor Publice* si orice alte dispozitii contrare se abroga.

(3) De asemenea, numarul maxim de posturi prevazut de Hotarârea Guvernului nr. 42/1998 se reduce cu 6 si postul de subsecretar de stat se desfiinteaza.

Prim-Ministru,

Radu VASILE

6. Observatii si propuneri pentru MAE.

A. Observatii

1. Felul impropriu al amenajarii interioare a cladirilor care gazduiesc ambasadele (nu exista nici un element românesc).
2. Lipsa materialelor de prezentare a României, fapt care are consecinte atât asupra imaginii României, cât si asupra comunitatilor românesti.

3. Lipsa materialelor audio-video (filme românești, casete de muzică românească, documentare privitoare la tradițiile și cultura românească, dar și despre situația actuală a țării), necesare pentru actualizarea imaginii României în lume.
4. În numeroase state în care comunitățile românești au un număr considerabil nu a mai existat o întâlnire cu un demnitar român de peste 80 de ani. În general, în economia vizitelor oficiale din România nu există problema comunităților (a minorităților) românești.
5. Problemele comunității sunt reduse la partea culturală sau literară, un mod de a vedea lucrurile defectuos și pagubos totodată, fiindcă aceste două opțiuni de afirmare sunt proprii unei categorii restrânse din comunitate. Problemele economice, de afaceri, juridice, de învățământ, de viață religioasă nu sunt luate în seamă, deși sunt cele mai importante în interiorul comunității.

B. Propuneri

1. Pentru decorarea ambasadelor românești pot fi puse la punct câteva proiecte:
 - a) folosirea unei imagini (fotografii) (de exemplu din colecția Vuia, aflată în posesia etnologului Maier), marita pe baza filmului fotografic;
 - b) achiziționarea de obiecte de artă populară tradițională de la meșterii populari (de exemplu obiecte din lemn, scoarte, stergare, obiecte de ceramică, chiar costume populare cu care se poate aranja un manechin în interiorul ambasadei);
 - c) constituirea unei biblioteci prin achiziționarea de cărți de la editurile din România – cel puțin 1000 de volume (în Anexa propunem o listă de astfel de volume)
 - d) abonarea tuturor ambasadelor atât la o parte a publicațiilor din țară, cât și la publicațiile editate de comunitățile românești de pretutindeni;
 - e) formarea unui fond minim de cultură religioasă românească.
- 2.
- 3.
4. În pregătirea vizitelor oficiale din România este necesară introducerea în programul demnitarilor a unei întâlniri cu reprezentanții comunității românești în teren sau la ambasadă.

5.

NOTE:

1. Toate aceste propuneri pot fi transpuse în practica prin intermediul Subsecretariatului de Stat pentru Românii de Pretutindeni.
2. În Anexa prezentam un calcul estimativ pentru achizitionarea tuturor obiectelor. Lista acestora este una ilustrativa si nu exhaustiva. în cazul în care este agreata ideea, putem lucra la o lista completa de obiecte.

7. Proiect de lege.

8. Observatii si propuneri pentru Comisiile de Politica Externa din cele doua Camere ale Parlamentului.

IV. Prezentarea câtorva structuri organizatorice pentru relatiile cu diaspora si comunitatile minoritare de conationali: Serbia, Grecia, Ungaria, Bulgaria, Polonia si Germania, Israel.

a) prezentarea fiecărei structuri

b) structura organizatorica / documente de functionare

1. Ucraina

În Ucraina activitatea de sprijin, control si îndrumare a minoritatilor nationale si diasporei este coordonata si se realizeaza prin intermediul **Comitetului de Stat pentru Minoritati si Migratie (C.S.M.M.)**.

C.S.M.M. este principalul organism de stat, ce are în preocupare, pe baza actelor normative legale, viata, cultura, stiinta, învatamântul si necesitatile socio-materiale **ale minoritatilor nationale din Ucraina, precum si cele ale cetatenilor ucraineni din diaspora.**

C.S.M.M. functioneaza ca organ guvernamental, în baza prevederilor Constitutiei Ucrainei, ale Legii privind minoritatile nationale, Legii cetateniei Ucrainei, legilor si actelor normative ce definesc cadrul juridic al tuturor activitatilor minoritatilor nationale si diasporei.

C.S.M.M. functioneaza la Kiev ca un segment al guvernului Ucrainei si este organizat astfel:

- ? Departamentul pentru minoritatile nationale din Ucraina;
- ? Departamentul pentru diaspora ucraineana;

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

- ? Departamentul de lingvistica, cercetare si strategie politica a Ucrainei în domeniul minoritatilor nationale si al diasporei ucrainene;
- ? Departamentul de relatii externe si contacte cu alte ministere si institutii similare din Ucraina si de peste hotare, pe probleme de minoritati si diaspora;
- ? Sectia de cercetare stiintifica, conflictologie si interconfesionalitate;
- ? Sectia de asigurare logistica si tehnica;
- ? Consiliul consultativ si de relatii cu parlamentul Ucrainei si administratia prezidentiala.

C.S.M.M. este condus de un ministru de stat, iar fiecare departament este coordonat de cei doi adjuncti ai ministrului, cu rang similar celui al secretarului de stat.

În paralel, în structurile politice de la Kiev, exista si alte organisme ce au în preocupare problematica minoritatilor nationale si ale diasporei: în Rada Suprema (Parlament) exista **Comisia pentru minoritati, diaspora si Învatamântul acestora**, în cadrul Administratiei Prezidentiale functioneaza **Directia pentru minoritati, diaspora, cultura, invatamânt si religie**, la nivelul M.A.E. de la Kiev, exista **Directia pentru minoritati si diaspora**. Asemenea structuri, ce au în competente activitatea minoritatilor nationale si diaspora ucraineană, functioneaza si la nivelul **Consiliului securitatii nationale si de aparare a Ucrainei, Academiei Nationale de Stiinta, Institutul de Studii Strategice si Lingvistica**.

2. Ungaria

Oficiul pentru Maghiarii din Afara Granitelor Hataron Tuli Magyarok Hivatala (HTMH)

1. Locul Oficiului în structura administratiei ungare

- ? conform Constitutiei, „*Republica Ungara se simte responsabila pentru soarta maghiarilor care traiesc în afara granitelor sale, si protejeaza relatiile acestora cu Ungaria*” (articolul 6, alineatul 3);
- ? În virtutea articolului 40 din Constitutie si a articolului 36, paragraful 1, din împuternicirea guvernului, în interesul mentinerii contactelor cu maghiarii din afara granitelor, în anul 1988 la initiativa si sub conducerea lui Tabajdi Csaba, a fost înfiintat „Secretariatul pentru nationalitati si minoritati etnice”, care, în decembrie 1990, s-a divizat, în „Secretariatul pentru maghiarii din afara granitelor” si „Secretariatul de stat pentru minoritati nationale si etnice”;
- ? la 29 mai 1992, prin Ordinul guvernamental nr.90, „Secretariatul pentru maghiarii din afara granitelor” își schimba denumirea în „**Oficiul pentru maghiarii din afara granitelor**”. Acesta, reprezinta o structura administrativa la nivel national, la data respectiva fiind coordonat direct de secretarul de stat pentru probleme politice la Oficiul Primului Ministru;
- ? În urma alegerilor generale din luna mai 1998, HTMH a fost scos din subordinea primului ministru si trecut în structura M.A.E. ungar. Coordonarea acestuia revine secretarului de stat cu probleme politice în MAE - Németh Zsolt;
- ? În fruntea Oficiului se afla un presedinte, numit de premier, la recomandarea secretarului de stat cu probleme politice din MAE. În prezent HTMH este condus de Szabó Tibor, care succede fostilor presedinti Entz Géza, Labodi László si Torzsok Erika.

2. Sarcinile si structura HTMH

2.1. Principalele sarcini al HTMH

Sarcinile HTMH rezulta din ordinul guvernului 90/1992 modificat si completat:

- a) mentine relatii permanente cu organizatiile maghiarilor din diaspora, în special cu minoritatile din tarile vecine si, de asemenea, cu organisme guvernamentale autohtone care se ocupa de problemele comunitatilor etnice;
- b) Întretine relatii de cooperare cu ministerele interesate, organizatii nationale si coordoneaza activitatea guvernamentala referitoare la minoritatea maghiara si la diaspora;
- c) pregateste analize si prognoze asupra tuturor acelor procese care influenteaza situatia minoritatilor si, în mod special, a maghiarimii;
- d) stabileste modul în care problemele minoritatii se pot rezolva ca urmare a derularii proceselor europene sau, în general, internationale;
- e) urmareste relationarea dintre politica ungara si problema minoritara, ia parte la conceperea si realizarea politicii externe, mentine relatia cu viata stiintifica;
- f) emite aprecieri asupra conceptelor legislative si a proiectelor de înțelegeri internationale care se refera la maghiarii din afara granitelor;
- g) urmareste modul de valorificare a sumelor destinate sprijinirii maghiarilor din afara granitelor, care provin din surse bugetare si face propuneri în legatura cu centrul de greutate care trebuie dat acestui sprijin;
- h) În zonele limitrofe frontierelor favorizeaza cooperarea regionala si subregionala în domeniile cultural, social si economic;
- i) urmareste îndeplinirea sarcinilor care privesc functionarea comisiilor mixte pentru minoritati, constituite pe baza conventiilor bilaterale.

2.2. Structura si functionarea HTMH

Structura si ordinea interna de functionare este stabilita de catre presedintele HTMH, cu acordul secretarului de stat care coordoneaza activitatea.

La conducerea HTMH se afla un **presedinte**, care raspunde de coordonarea relatiilor cu maghiarii din afara granitelor si de îndeplinirea hotarârilor guvernamentale sau a reglementarilor care privesc aceasta problema. Acesta hotaraste conditiile de coordonare, regulamentul intern si stabileste reguli privind gospodaria, regimul de munca, administratia etc.

Vicepresedintele este loctiitorul presedintelui, coordoneaza si îndruma nemijlocit activitatea directiilor generale teritoriale si urmareste mentinerea unui contact permanent cu organizatiile maghiarilor din afara granitelor.

Secretarul general se îngrijeste de respectarea reglementarilor administrative si a programului de munca, de gospodaria Oficiului si de îndeplinirea conditiilor necesare bunei desfasurari a activitatii. El conduce nemijlocit activitatea Directiei generale juridice, de coordonare si administrative, ajutând presedintele în îndrumarea Directiei generale economice.

Directii generale coordonate de presedintele HTMH - Szabó Tibor

- ? Directia generala de analiza - Ijgyarto István
- ? Directia generala pentru presa si informatii - Ivan Károly
- ? Directia generala pentru politica minoritara - Bathory János
- ? Directia generala a cooperarii economice - Németh Attila
- ? Directia generala economica - Szalontai Ede
- ? Directia generala juridica pentru coordonare si administrativa. Vitanyne Adam Katalin

Directiile generale coordonate de vicepresedintele HTMH - Bathory Istvan

- ? Directia generala teritoriala I (România) - Balint-Pataki József
- ? Directia generala teritoriala II (Slovenia) - Tóth János, fost activist în Fi.De.Sz.
- ? Directia Generala teritoriala III (fosta Iugoslavie, Croatia, Slovenia) - Nikowitz Oszkar
- ? Directia generala teritoriala IV (diaspora maghiara din Occident) - Forrai Kristof
- ? Directia generala teritoriala V (Ucraina) - Varga György.

Directiile generale teritoriale valideaza strategia referitoare la politica minoritatilor bazata pe principiile politicii guvernului. Aceste sarcini sunt îndeplinite în colaborare cu directiile generale direct implicate din Ministerul Afacerilor Externe ungar, urmarind acele procese politice care privesc minoritatea maghiara. Tin legatura cu organizatiile politice si civice, cu uniunile si Biserica maghiarilor din afara granitelor.

Începând cu 1 ianuarie 1999 se va înfiinta în cadrul Oficiului o directie cu sarcini de coordonare a activitatilor celorlalte directii ale guvernului ungar care se implica în probleme referitoare la comunitatile maghiare din tarile vecine.

A fost instituita functia de sef de cabinet al presedintelui „Oficiului pentru maghiarii din afara granitelor”, post pe care a fost numit Honig Péter care provine din rândul activistilor Fi.De.Sz.

În perspectiva integrarii Ungariei în N.A.T.O., conducerea „Oficiului pentru maghiarii din afara granitelor” va deschide un segment direct de comunicare si colaborare cu cercurile emigratiei maghiare din sud si tarile N.A.T.O.

Partenerul de dialog si cooperare al Oficiului va fi „Fundatia maghiara pentru drepturile omului” cu sediul la New York, condusa de Hamos László.

Mentionam ca de la 15 august 1998, Hamos László a fost numit consilier personal al premierului Viktor Orbán.

3. Suportul economico-financiar al realizarii îndatoririlor

HTMH este o structura care își administreaza singura bugetul, defalcat din suma ce revine M.A.E. În 1995 s-a alocat pentru functionarea HTMH 176,7 milioane Ft, din care 87,7 milioane au reprezentat veniturile personalului, în timp ce, din cele 89 de milioane ramase pentru cheltuieli materiale, 11,7 milioane au fost atribuite acumularii.

4. Situatia personalului HTMH

Numarul total de angajati ai HTMH aprobat de guvern este de 57 de persoane.

În proportie de 68%, angajatii HTMH sunt functionari cu studii superioare, 24% cu studii medii, iar 8% reprezinta personal administrativ.

5. Activitatea de coordonare a HTMH si relatiile cu institutiile partenere

În conformitate cu programul guvernamental, HTMH ia parte activ la elaborarea politicii care priveste maghiarii din afara granitelor si actioneaza pentru:

- ? monitorizarea acelor capitole din tratatele de baza cu România si, respectiv cu Slovenia, care se refera la respectarea drepturilor minoritatilor iar, în aceasta privinta, încercarea realizarea unui consens cu reprezentantii organizatiilor maghiare din afara granitelor;
- ? pregatirea proiectelor guvernamentale în vederea validarii comisiilor mixte ale minoritatilor si, în continuare, realizarea întrunirii acestor comisii;
- ? organizarea de conferinte internationale.

În contextul sarcinilor cu caracter economic si de cooperare, HTMH favorizeaza crearea mijloacelor existentiale pentru maghiarii din afara granitelor si dezvoltarea economica a

acestora, cooperarea regiunilor din zonele de frontiera, implicarea, în acest sens, a capitalului si a investitorilor indigeni si straini, sprijina cooperarea între maghiarii din afara granitelor, cetatenii unguri si ai unei terte tari prin furnizarea de informatii cu caracter legislativ, economic si referitoare la stadiul de dezvoltare. Coopereaza cu organizatii si organisme guvernamentale sau private, indigene si straine.

HTMH participa la elaborarea conceptiilor politice în domeniul minoritatilor, organizeaza consultari cu experti, pastreaza legatura cu organizatiile guvernamentale din strainatate care se ocupa de minoritati, cu organizatiile pentru drepturi civice si protectia minoritatilor (UMU, Asociația Wallenberg etc.), cu autoguvernările minoritatilor si organizatiile bisericești.

„Oficiul pentru maghiarii din afara granitelor” coordoneaza, printr-un sistem specific de mijloace si metode, activitatea tuturor O.N.G.- urilor specializate în problematica maghiarilor din afara granitelor în frunte cu „Uniunea Mondiala a Ungurilor” (UMU), precum si activitatea unor organizatii si fundatii („Pro-minoritate”, „Pro-profesione”, „Illyes Gyula”, „Teleki Laszlo”, „Duna-TV” etc.).

Oficiul initiaza în prezent în Transilvania actiuni de propaganda constând în prezentarea într-o forma noua, acceptabila pentru Occident, a revendicarilor minoritatii maghiare, context în care autonomia si autoguvernarea pe criterii etnice sunt considerate „o varianta a descentralizării administrative locale, specifica Bazinului Carpatic”, iar demersurile cu caracter separatist în domeniul învatamântului drept „forme ale bilingvismului practicat în tarile democratice”.

Structurile create de Oficiu în zonele din tarile vecine în care exista comunitati compacte de etnici maghiari sunt interconectate la un sistem computerizat de informare pe linie economica si mass-media, compatibil cu cel din Ungaria, urmarindu-se si în acest domeniu, refacerea legaturilor dintre toate regiunile care au apartinut „Ungariei Mari”.

Noile evolutii înregistrate în raporturile româno-ungare, plasate si în contextul integrării Ungariei în NATO si UE, au impus din partea oficialitatilor de la Budapesta o reevaluare a mijloacelor si metodelor folosite pentru atingerea standardelor europene în domeniul relatiilor cu tarile vecine si al responsabilitatii asumate fata de comunitatile maghiare aflate în afara granitelor nationale.

Astfel, în ultima perioada s-a semnalat intensificarea de catre HTMH a procesului de transferare a sarcinilor cu caracter neorevizionist catre organismele neguvernamentale din Ungaria si grupari ale emigratiei maghiare din Occident.

În acest context, s-a înregistrat o dezvoltare a rolului si sarcinilor ce revin Oficiului, ramas singurul organ coordonator al activitatilor de aplicare a strategiei neorevizioniste ungare fata de tarile vecine, fapt ce a creat o serie de disensiuni si nemulumiri în rândul conducatorilor „Uniunii Mondiale a Ungurilor” (UMU) care si-au vazut astfel stirbite unele dintre cele mai importante prerogative (inclusiv reducerea substantiala a alocatiilor bugetare si reorientarea acestora spre Oficiu).

De asemenea, noua conjunctura internationala, a impus Budapestei regândirea obiectivelor sale, în conformitate cu exigentele organismelor europene si euroatlantice, sens în care s-a hotarât ca structurile create si care asigurau „de facto” o reala autonomie în diferite domenii (învatamânt, administratie locala, religie etc.) sa fie folosite, în continuare, cu prioritate, pentru crearea cadrului de integrare economica treptata a Transilvaniei în Ungaria.

În fapt, se urmareste sprijinirea cresterii fortei economice a maghiarilor din zona si folosirea acestor pârgii în directia sustinerii politicii de realizare a sistemelor de autonomie, în special a autonomiei teritoriale pe criterii etnice, care sa creeze premisele acaparării puterii economice si apoi politice pe plan local.

Programul elaborat de statul ungar este pus în aplicare prin intermediul organismelor guvernamentale și neguvernamentale, cât și prin angrenarea unor societăți comerciale sau bănci cu capital de stat sau privat. Dintre organismele guvernamentale implicate direct în derularea acțiunilor de subordonare economică a Transilvaniei, coordonate de „Oficiul pentru maghiarii din afara granițelor” se remarcă Ministerul Industriei, Comerțului și Turismului, Ministerul Agriculturii, Ministerul Protecției Mediului și Dezvoltării Regionale, Ministerul Transporturilor, Tele-comunicațiilor și Gospodăririi Apelor, Ministerul Finanțelor și instituția ministrului fără portofoliu cu sarcini în domeniul privatizării.

Oficiul își aplică strategia economică față de Transilvania și prin așa-zisele organisme neguvernamentale, aflate în subordinea sa, roluri principale în acest sens detinând Fundațiile „Noi străngeri de mână”, „Illyes Gyula”, Societatea „Kooperatio KFT” și Fondul de investiții „Corvinus”.

6. Principalele organizații neguvernamentale coordonate de Oficiu.

„Uniunea Mondială a Ungurilor” (U.M.U.).

Principala organizație neguvernamentală a maghiarilor din întreaga lume este Uniunea Mondială a Ungurilor (UMU).

Organizația dispune de structuri instituționalizate permanente (Oficiul UMU, Biroul de organizare a întâlnirilor mondiale ale maghiarilor, „Conferința pentru limba maternă”, Academia „Szent László”, Fundația „Serviciul caritativ ungar”, „Societatea pentru mass-media maghiară din afara patriei” etc.), personalul angajat fiind format din 65 de funcționari plătiți din alocații bugetare anuale. Aceștia controlează, practic, activitatea majorității organismelor neguvernamentale din Ungaria, emigratia maghiară și Bazinul Carpatic ce au ca obiect de activitate problematica maghiarimii.

La sfârșitul anului 1995, numărul membrilor UMU depășise cifra de un milion, reprezentând circa 1500 de organizații și filiale din 52 de țări, între aceștia aflându-se și peste 5000 de „membri protectori”, printre care trei laureați ai premiului Nobel (Teller Ede, George Olah și József Harsanyi).

Principalele obiective ale UMU se referă la „intensificarea acțiunilor vizând revizuirea tratatelor de pace de la Trianon și Paris, obținerea autonomiei teritoriale pentru maghiarii din țările vecine și refacerea Ungariei Mari”.

Organizațiile afiliate la UMU (Uniunea „Baross Gabor”, „Alianța pentru apărarea intereselor maghiare”, Asociația „Bócskai Istvan”, Societatea „Trianon”, Filiala din Transilvania a „Uniunii Mondiale a tinerilor maghiari”, „Uniunea Mondială a oamenilor de afaceri maghiari” etc.) și-au intensificat acțiunile de contestare a documentelor internaționale care au stabilit actualele granițe, promovând tezele istoriografiei maghiare prin intermediul publicațiilor „Vilaglap”, „Magyar Figyelo”, „Erdelyi Magyarország”, al postului de televiziune prin satelit „Duna”, precum și prin puternicul lobby pro-maghiar care activează în Occident.

În actuala conjunctură politică internațională, sarcina fundamentală a UMU, dezvăluită recent de președintele acesteia, Csoóri Sándor, este de „a urmări pregătirea din punct de vedere psihic a maghiarilor din zonele care au aparținut Coroanei Sfântului Ștefan pentru reintegrarea în granițele Ungariei Milenare”.

Deși se declară organizație neguvernamentală independentă, la solicitarea executivului de la Budapesta, UMU a elaborat o nouă strategie, menită să asigure refacerea „Ungariei Mari” din punct de vedere economic, un rol determinant în atingerea acestui obiectiv revenind „Parlamentului națiunii strabune”, constituit la Budapesta în iunie 1996, cu sprijinul „Uniunii Mondiale a Oamenilor de Afaceri Maghiari”, condusă de Arkossy Csaba, în opinia

caruia „colaborarea economica poate si trebuie sa devina, în perspectiva integrarii europene, un instrument de refacere a unitatii natiunii ungare, prin restabilirea vechilor relatii comerciale din zona Bazinului Carpatic”.

Actiunile UMU au girul presedintiei ungare, actualul sef al statului, Árpád Göncz, conducând personal „Comitetul National” însărcinat cu transpunerea în practica a programului elaborat de Uniune pentru aniversarea, în 1996, a 1100 de ani de la „descalecatul maghiarilor în Bazinul Carpatic”.

De asemenea, executivul de la Budapesta se implica direct în coordonarea si controlul activitatilor initiate de UMU, inclusiv prin actiuni specifice serviciilor de informatii si folosirea pârghiilor financiare.

Pentru a-si asigura controlul asupra unor filiale si organizatii partenere, membri din conducerea UMU au fost impusi ca lideri ai acestora pentru a promova mai eficient strategia Budapestei în domeniul minoritatilor maghiare din afara granitelor.

Împreuna cu „Oficiul pentru maghiarii din afara granitelor”, UMU coordoneaza activitatile tuturor organismelor neguvernamentale, asigurându-si subordonarea lor prin gestionarea stricta a fondurilor financiare si a sprijinului logistic necesar.

Folosind caracterul permisiv al legislatiei române, în colaborare cu structurile organizatorice ale maghiarilor din România, UMU si-a înfiintat în Transilvania zeci de filiale si a încurajat aderarea la Uniune a numeroase organisme reprezentative ale maghiarilor, inclusiv politico-organizatorice, facilitându-se astfel desavârsirea procesului de subordonare a acestora si directionare a activitatii lor.

Pentru coordonarea actiunilor desfasurate de UMU pe plan international, în cadrul acesteia a fost creat „Biroul pentru relatii externe”, condus de Kardos Béla, prin intermediul caruia sunt exploatare posibilitatile lobby-urilor pro-ungare din America si Europa.

Fundatia „Illyes Gyula”

A fost înfiintata în anul 1990, la Budapesta, si are ca scop „sprijinirea telurilor de edificare sociala a comunitatilor maghiare din tarile vecine”.

La 14.09.1994, fundatia si-a constituit la Cluj-Napoca „Subcuratoriul Maghiar din România”, în cadrul caruia functioneaza sapte comisii de specialitate conduse de experti în diferite domenii economice.

Actiunile de sprijinire logistica si financiara a maghiarimii transilvanene desfasurate de Fundatia „Illyes Gyula”, se deruleaza în conditii de „deplina confidentialitate” si în sedii dotate cu instalatii de detectare a aparaturii de emisie-receptie.

Uniunea internationala a întreprinzatorilor maghiari

A fost constituita în anul 1992 la Budapesta, în contextul planului strategic de integrare economica a zonelor cu populatie maghiara din tarile limitrofe, pentru sprijinirea exclusiva a patronilor de aceasta etnie din Europa Centrala si de Est si functioneaza sub coordonarea „Uniunii Mondiale a Ungurilor”.

Scopul acestei organizatii consta în crearea unei infrastructuri economice, paralela cu cea statala, prin înfiintarea de „cluburi, asociatii si forumuri ale oamenilor de afaceri maghiari”, în principalele orase din Transilvania.

„Uniunea mondiala a inginerilor si constructorilor maghiari”

Are sediul la Budapesta si functioneaza sub patronajul U.M.U.

În anul 1990 si-a înfiintat o filiala la Cluj-Napoca cu denumirea „Societatea maghiara tehnico-stiintifica din Transilvania”, având ca scop „constituirea unei baze de date în vederea realizarii legaturii dintre asociatiile profesionale maghiare”.

„Asociatia maghiara de economie”

Constituita la Budapesta în anul 1990, își desfășoara activitatea sub coordonarea „Uniunii Mondiale a Ungurilor” și „Oficiului pentru maghiarii din afara granitelor” și are ca obiectiv principal formarea viitorilor specialiști maghiari în domeniul economiei, culegerea de date și efectuarea de studii de specialitate în zonele cu populație de această etnie, identificarea ramurilor, sectoarelor și, în final, a societăților comerciale care pot fi „articulate economiei ungare”.

În anul 1990 a înfiintat o filiala la Cluj-Napoca, respectiv „Asociatia economistilor maghiari din România”.

„Uniunea nationala a cercurilor gospodarilor maghiari”

A fost înfiintata la Budapesta în anul 1990 și are ca scop „dezvoltarea, inclusiv cu sprijin financiar occidental, a sectorului agrar din Transilvania prin impunerea structurilor organizatorice agrare ungare și adaptarea învățământului agricol la modelele maghiare traditionale”.

Dispune de o filiala la Cluj-Napoca: „Asociatia gospodarilor maghiari din România”, care la rândul ei, are filiale în majoritatea localitatilor din Transilvania.

Fundatia „Noi străngeri de mâna” (Uj Kezfogas)

A fost înfiintata în luna aprilie 1995 la Budapesta, urmărește finanțarea activităților comerciale ale firmelor și întreprinzătorilor de etnie maghiara din Transilvania, dezvoltarea unui sistem de colaborare economica între întreprinderile mici și mijlocii din zonele de frontiera, organizarea de târguri, expoziții, reuniuni ale specialiștilor și finanțarea unei banci de date pe profil economic-bancar.

Fundatia acorda sprijin nerambursabil în valoare de până la 500.000 dolari pentru achiziționarea de utilaje, imobile, active sau mijloace fixe și credite de până la 1.250.000 dolari pentru constituirea de societăți mixte cu caracter etnic, respectiv „ungaro-maghiare”.

În ultima perioada Fundatia „Noi străngeri de mâna” s-a transformat într-un centru de coordonare și legatura între diverse organisme și asociații ce au ca obiectiv sprijinirea etnicilor maghiari din Ardeal în procesul de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii. Pe această linie a lansat o inițiativa menită să accelereze pe termen mediu și lung cooperarea activa între agenții economici de acest gen, în scopul creării unei „prime structuri a hungarismului”, care să asigure exclusiv prosperitatea economica a comunității maghiare din România. În acest sens, conducerea fundatiei a transmis lista „Centrelor pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii” din Transilvania, cu indicația de a se intensifica cooperarea pe plan local și regional, folosind cât mai eficient sprijinul financiar obținut din partea oficialităților de la Budapesta și a diferitelor organisme europene specializate.

Totodata, au fost indicate organizațiile și persoanele din Budapesta și alte localități ungare care pot acorda sprijin concret pentru facilitarea realizării de contacte cu organismele respective, astfel:

- Academia „Europa“, Budapesta, str. Keleti Kasaly 25 B, telefon 1355346, coordonator Pál Tibor.

- Centrul de corespondență „Euro-Info“, Budapesta, str. Dorottya nr. 4, telefon 1180051, coordonator Hirschler Andras.

- Federatia pentru turism satesc în Europa Centrala si de Est, Budapesta, str. Szoboszlai nr. 2-4, telefon 1551857, condusa de Csáky Csaba.
- Centrul Întreprinzatorilor din judetul Baranya, cu sediul în Pécs, str. Rakoczi nr. 24-26, condus de Zuba Péter.
- Fundatia „Progress“ din Szeged, str. Tisza Lajos, nr. 63, director executiv Benko Ferenc.

Pentru atingerea obiectivelor urmarite pe linia integrarii economice a Transilvaniei, în Ungaria functioneaza înca din 1996 Societatea comerciala „Cooperatio KFT“, înfiintata exclusiv cu fonduri guvernamentale, care a initiat o serie de activitati comerciale si financiare în zone din Bazinul Carpatic locuite compact de etnici maghiari.

Beneficiind în 1997 de un capital declarat de 174.100.000 forinti, societatea respectiva a achizitionat parti semnificative din actiunile a 11 firme românești din Transilvania, considerate rentabile si corespunzatoare scopurilor urmarite de Budapesta, din care sunt amintite urmatoarele:

- Societatea „Alutus“ din Miercurea Ciuc, profilata pe editarea, publicarea si multiplicarea de carti, manuale si lucrari tehnice de specialitate. Actiunile acesteia sunt împartite astfel: 74% de Editura „Kriterion“ si 26% „Cooperatio KFT“.

- Firma „PIL-COOP“ din Gheorgheni, specializata în producerea si desfacerea produselor de panificatie, dispune de o retea proprie de 38 de mici magazine de desfacere în judetele Harghita si Mures, întreaga productie realizându-se în exclusivitate cu faina importata din Ungaria. „Cooperatio KFT“ detine 52,08% din actiunile firmei.

- Fabrica de bere „Sugas“ din Sfântu Gheorghe, ale carei actiuni sunt detinute de „Cooperatio KFT“ (40%), alte firme din Ungaria (40%) si unii cetateni români de etnie maghiara (20%). Pâna în prezent Budapesta a sprijinit declansarea si functionarea proiectului „Sugas“ cu peste 15,5 milioane de forinti.

„Uniunea pentru apararea intereselor maghiare”

A fost constituita la 24 mai 1997 la Budapesta, ca organizatie neguvernamentala consacrata apararii intereselor comunitatii maghiare din afara granitelor si are ca scop sprijinirea redobândirii proprietatilor individuale si colective, precum si informarea structurilor europene specializate în problematica minoritatilor în legatura cu încălcarile drepturilor de natura patrimoniala ale etnicilor maghiari din tarile limitrofe Ungariei, îndeosebi din România.

La 21 aprilie 1998 comitetul de conducere al „Uniunii pentru apararea intereselor maghiare” a anuntat ca va declansa ample actiuni pe plan national si international având ca obiectiv, „recuperarea bunurilor ce apartin natiunii maghiare din Bazinul Carpatic”. Pe aceasta linie, s-a precizat ca se vor deschide „fronturi de actiune pentru ca maghiarii din teritoriile pierdute la Trianon sa-si recupereze proprietatile ce le apartin”, comitetul de conducere cerând revizuirea tratatelor de baza încheiate de Ungaria cu Ucraina, Slovacia si România, astfel încât viitoarele documente bilaterale sa contina prevederi si mecanisme concrete pentru despagubirea cetatenilor de etnie maghiara.

Din Transilvania sunt revendicate peste 1.500 de întreprinderi, ateliere si alte unitati de productie care au fost nationalizate de statul român. De asemenea, sunt revendicate imobilele în care au functionat bisericile, arhivele, scolile, centrele culturale si etnografice maghiare din Ardeal.

Uniunea Independenta „Baross Gabor”

Deși se intitulează „uniune independentă”, în realitate este o structură specializată a „Uniunii Mondiale a Ungurilor”, creată în anul 1992 cu scopul de a înlăptui politica neorevizionistă a acestei organizații în profil economic.

În luna iunie 1997, Klement Kornel, președinte al Uniunii Independente „Baross Gabor”, într-un interviu acordat ziarului „Napi Magyarorszag”, a menționat că scopul organizației pe care o conduce „este acela de a realiza o coeziune a întreprinzătorilor maghiari de pretutindeni, de a constitui organizații naționale și locale, de a realiza un permanent schimb de informații, de a face ca Budapesta să devină un centru mondial al protecției intereselor întreprinzătorilor maghiari”.

Cu prilejul „Forumului întreprinzătorilor maghiari din Bazinul Carpatic”, desfășurat în perioada 9-10 iunie 1997 la Nyiregyhaza, Bonis Lajos, secretarul general al Uniunii independente „Baross Gabor” a apreciat că „ofensiva în plan economic constituie o condiție primordială a dăinuirii maghiarimii din afara granițelor”.

„Uniunea mondială a oamenilor de afaceri maghiari”

A fost înființată în anul 1992 la Budapesta, cu statut de structură specializată a „Uniunii Mondiale a Ungurilor”.

Arkossy Csaba, președintele Uniunii, a precizat că obiectul organizației pe care o conduce constă în refacerea unității și privilegiilor națiunii maghiare din Bazinul Carpatic prin acțiuni în plan economico-financiar.

La începutul anului 1998, împreună cu Fondul internațional de investiții „Corvinus” Kft, a adoptat un program de consultanță și sprijin financiar pentru societăți comerciale din nord-vestul Transilvaniei care se confruntă cu dificultăți economice.

Inițiativa are în vedere exclusiv firme ale unor etnici maghiari, cei interesați în obținerea sprijinului din Ungaria trebuind să îndeplinească următoarele condiții:

- ? să fie de etnie maghiară, să dețină ca personal angajat maghiari în proporție de 95% și să asigure comunicarea numai în limba maghiară, precum și inscripționarea bilingvă în societatea comercială;
- ? Întreaga activitate comercială sau de producție să se desfășoare exclusiv cu parteneri din Ungaria, iar în România să sprijine preponderent societăți maghiare.

Acordă împrumuturi în termeni foarte avantajoși, cu o dobândă relativ scăzută, iar pe perioada în care firma este debitoare trebuie să accepte să fie consiliată de reprezentanții fondului „Corvinus” Kft.

Anterior acordării sumelor aferente creditului, operațiunile ce se derulează prin intermediul filialei din Cluj-Napoca a „Pater Bank”, reprezentanții „Uniunii Mondiale a oamenilor de afaceri maghiari” și ai societății „Corvinus” Kft. organizează întâlniri atât cu patronii, cât și cu salariații firmelor, prilejuri cu care sunt prezentate avantajele acestui sistem de înțrăjutorare pentru creșterea nivelului de dezvoltare economico-socială a maghiarilor din Bazinul Carpatic, fapt menit să asigure, în perspectiva, autonomia teritoriilor care au aparținut „Ungariei Mari”.

7. Informarea asupra activității HTMH

Ca urmare a reorganizării activității de presă și informații s-a intensificat semnificativ relația HTMH cu mass-media. Prezentarea activității HTMH și a evenimentelor care privesc maghiarii din afara granițelor se face în cadrul unor conferințe de presă periodice. În cadrul Oficiului există de asemenea un serviciu de informații care asigură o activitate de „public relations” privitoare la problema minorității. În afara de comunicatele zilnice de presă, se redactează analize periodice referitoare la situația minorităților maghiare din țările vecine și la modul în care ea este reflectată în presa autohtonă sau în cea maghiară din afara granițelor. Totodată, în prezent funcționează un Club de Presă al HTMH, având ca obiectiv realizarea unei mai bune cunoașteri a problemei de către opinia publică.

HTMH editează săptămânal buletinul „Observer” în 45 de exemplare având o difuzare restrânsă pentru:

- ? membrii comisiilor de politică externă și de apărare a Parlamentului de la Budapesta;
- ? cabinetul primului ministru Viktor Orbán;
- ? șefii serviciilor secrete;
- ? conducerea M.A.E.

Buletinele cuprind analize și evoluții semnificative ale evenimentelor de interes prioritar pentru maghiarii din Bazinul Carpatic.

Oficiul pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria
(Nemzeti Etnikai és Kisebbségi Hivatal)

Adresa: 1133 Budapeșt, Ujpesti rakpart 31-33;

tel.: 06 -1/359 - 7600, 329 - 4800;
fax.: 06 - 1/349-5745

„Oficiul pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria” (N.E.K.H.) a fost înființat în anul 1990 prin Decretul guvernamental nr.34, în scopul „de a se ocupa cu problemele minorităților naționale și etnice de pe teritoriul țării”, fiind desființat prin această decizie „Colegiul de Naționalități” ce funcționa în baza Decretului Consiliului de Miniștri nr.1048/1989.

Prin decretul de înființare, semnat de prim-ministrul ungar de la acea dată Antall József, îi era atribuit Oficiului caracter de organ administrativ independent „cu competență pe țară, care funcționează sub direcția unui ministru fără portofoliu”. La propunerea acestuia, primul ministru numește președintele Oficiului care are competențe în stabilirea administrației și funcționarea institutiei.

Una din principalele sarcini ale Oficiului o reprezintă pregătirea programului financiar al guvernului cu privire la problemele minorităților, institutia dispunând de un buget propriu.

În acest scop, în cadrul Oficiului a fost înființată și funcționează „Fundatia pentru minoritățile naționale și etnice din Ungaria” prin intermediul careia sunt analizate și aprobate, în baza unor concursuri, diferite programe propuse de organizațiile aparținând minorităților, în special referitoare la organizarea și desfășurarea unor activități culturale specifice.

De la înființarea sa și până în luna iunie 1998, Oficiul a fost subordonat direct cabinetului primului ministru, noul guvern constituit în urma alegerilor generale din luna mai a.c.

luând decizia ca institutia sa fie trecuta sub controlul Ministerului Justitiei, functionând ca un departament distinct, condus de un presedinte numit de premier.

Decizia respectiva, care a fost motivata de autoritati prin faptul ca face parte din masurile de reforma si restructurare a institutiilor statului, nu a fost bine primita de reprezentantii minoritatilor.

În opinia acestora, transferul Oficiului din structura cancelariei premierului într-o pozitie de subordonare exclusiva a ministrului justitiei, îngusteaza domeniul de preocupari al institutiei, de la o abordare cuprinzatoare la una legislativa, simplu rezumata. Desi acestia accepta ideea ca o mare parte din problemele referitoare la statutul minoritatilor se poate rezolva ca urmare a adoptarii si aplicarii corecte a unei legislatii conforme normelor europene, specificându-se însa ca trebuie modificata în profunzime Legea nr.73/1993 privind „Minoritatile Nationale si Etnice din Ungaria”, se precizeaza ca, în egala masura, viata unei comunitati minoritare implica si o serie de alte dimensiuni care nu intra în incidenta Ministerului Justitiei.

De asemenea, se considera ca masura respectiva demonstreaza faptul ca noul executiv nu mai pastreaza nici macar aparentele unui echilibru sntre preocuparea fata de minoritatea maghiara din tarile vecine si politica promovata cu privire la comunitatile etnice din Ungaria, actionând chiar pentru limitarea unor drepturi ale membrilor acestora.

Desi liderii minoritatilor nationale si etnice au adresat un memoriu primului ministru Orbán Viktor prin care se solicita revenirea la hotarârea de arondare a structurii administrative a minoritatilor la Ministerul Justitiei, nu s-a dat nici un raspuns acestui demers, atitudinea aroganta a guvernului nemultumind organizatiile minoritatilor.

Referitor la conducerea Oficiului, desi prin traditie este numit presedinte un membru al unei organizatii minoritare, preocuparile acestuia sunt influentate de obedienta fata de autoritati, persoana respectiva fiind apropiata puterii, inclusiv prin faptul ca este înscrisa într-unul din partidele aflate la guvernare.

În prezent, Oficiul este condus de Toso Doncsev, etnic bulgar si membru al Partidului Civic Ungar (FIDESZ-MPP), de guvernământ, anterior acestuia functia de presedinte fiind detinuta de Wolfart János (1990-1996), etnic german si de Eva Orsos-Hegyeseine (iunie 1996 - iulie 1998), de etnie rroma.

X
X X

Doncsev Toso

Etnic bulgar, s-a nascut la Budapesta, la data de 8 aprilie 1944, este casatorit si are 1 copil.

În 1967 a absolvit Facultatea de litere a Universitatii „Eotvos Lorand” din Budapesta.

Între anii 1970-1976 a fost secretar al Institutului Cultural Bulgar din capitala Ungariei.

Din 1979 a urmat cursurile Institutului de sociologie din cadrul Academiei Bulgare de Stiinte de la Sofia, pe care le-a absolvit În anul 1984.

În perioada 1987-1992 a fost corespondent al agentiei de stiri „Sofia Press”.

Din 1990 a fost presedinte executiv al Asociatiei Bulgarilor din Ungaria, pâna în 1994 când, în urma constituirii autoguvernurilor nationale ale minoritatilor, a fost ales în functia de conducere a organizatiei etniei sale.

Tot în 1994, la alegerile generale a participat pe listele FIDESZ, fiind ales deputat în Adunarea Nationala.

În vara anului 1998 a fost numit presedinte al „Oficiului pentru Minoritatile Nationale si Etnice din Ungaria”.

Politica Ungariei fata de minoritatile nationale si etnice de pe teritoriul sau

Statul ungar recunoaste existenta pe teritoriul sau a 13 minoritati care reprezinta aproximativ 11% din totalul populatiei, astfel: germani - 220.000, slovaci - 110.000, croati - 80.000, români - 25.000, polonezi - 15.000, greci - 6.000, sârbi - 5.000, sloveni - 5.000, bulgari - 2.500, armeni - 3.000 si tigani 600.000.

Indiferent de regimul aflat la putere la Budapesta, minoritatile din Ungaria au suportat în permanenta o politica de asimilare, numarul membrilor comunitatilor etnice reducându-se treptat.

Intensificându-si preocuparile pentru sprijinirea comunitatilor maghiare din tarile vecine, autoritatile de la Budapesta au stabilit dupa 1990 o strategie potrivit careia minoritatile etnice din Ungaria sa beneficieze de drepturi în conformitate cu standardele internationale. Realitatea a demonstrat însa ca demersurile respective au fost realizate numai în scopul de a prezenta pe plan extern o imagine favorabila Ungariei în acest domeniu care sa-i permita totodata o implicare asa-zis legitima în situatia etnicilor maghiari din afara granitelor, în timp ce minoritatile de pe teritoriul sau s-au confruntate în continuare cu pericolul pierderii identitatii nationale.

O prima masura a autoritatilor a fost înfiintarea, în 1990, prin Decretul guvernamental nr.34 a „Oficiului pentru minoritatilor nationale si etnice din Ungaria”, organism cu competente în problema comunitatilor de pe teritoriul tarii.

De asemenea, în anul 1993 Adunarea Nationala a Ungariei a emis Legea nr.77 privind drepturile minoritatilor nationale si etnice, care reglementeaza statutul si formele de organizare ale acestora.

Astfel, Legea obliga minoritatile sa-si alege reprezentantii în cadrul unor organizatii, denumite impropriu autogovernari, scrutinul urmând a avea loc la aceeasi data cu cel destinat desemnarii autoritatilor locale, creându-se în acest fel impresia ca este acordata comunitatilor o autonomie largita.

Decizia de creare a autogovernarilor pe tara pentru fiecare din cele 13 minoritati etnice recunoscute pe teritoriul Ungariei a avut ca efect imediat diminuarea pozitiei si importantei organizatiilor deja existente din cadrul comunitatilor, interesele acestora fiind oficial reprezentate de noile organisme înfiintate, una dintre cele mai afectate fiind minoritatea româneasca.

Reprezentând un rezultat al strategiei Ungariei de controlare si supraveghere a minoritatilor etnice de pe teritoriul sau, care sa duca, în final, la asimilarea în totalitate a acestora, Autogovernarea pe Tara a Românilor din Ungaria (ATRU) a preluat toate prerogativele detinute pâna atunci de Uniunea Românilor din Ungaria (URU), iar prin promovarea în functiile de conducere a unor persoane de nivel mediocru, dar aservite autoritatilor, s-a realizat înlaturarea intelectualilor români, si asa putini la numar, care reprezentau interesele reale ale comunitatii.

Dupa o perioada de timp, în care situatia URU a fost incerta, punându-se chiar si problema desfiintarii sale, grupul de etnici români din care era constituita a reusit sa determine conducerea ATRU ca activitatile pe linie culturala sa intre în competenta lor. Astfel, în anul 1995 organizatia a revenit la prima sa denumire (din 1948), Uniunea Culturala a Românilor din Ungaria (UCRU), urmând ca fondurile alocate de statul ungar pentru preocuparile din acest domeniu sa fie alocate ATRU, iar aceasta sa le administreze si distribuie corespunzator.

Acesta a fost, în fapt, principalul motiv care a declansat ulterior neînțelegeri între cele doua organisme, liderii UCRU acuzându-i sistematic pe cei ai ATRU de deturnare a scopurilor organizatiei si dezinteres pentru rezolvarea problemelor cu care se confrunta comunitatile românești, precum si de folosire în interes personal a fondurilor alocate de autoritati.

Adâncirea disensiunilor dintre cele doua organisme a fost alimentata permanent de autoritatile si serviciile speciale ungare prin exploatarea în ambele parti a unor orgolii si motivatii personale, fapt care a condus, în cele din urma, la o ruptura aproape totala, ajungându-se pâna la obstructionarea reciproca a actiunilor organizate separat de cele doua organizatii.

O alta modalitate prin care puterea politica de la Budapesta a actionat pentru destramarea unitatii românilor din Ungaria, a fost aceea de a promova în anumite functii din administratia de stat sau parlament a unor lideri ATRU sau UCRU.

Exemplele cele mai elocvente în acest sens sunt numirea lui Stefan Fratean în functia de consilier în cadrul Oficiului pentru minoritati nationale si etnice, dobândirea calitatii de deputat, în 1997, din partea Partidului Socialist de catre Gheorghe Ardelean si acordarea postului de director adjunct, iar ulterior a celui de director al Centrului Cultural Ungar de la Bucuresti fostului sef al UCRU, Tiberiu Herdean.

De asemenea, organizatiile reprezentative ale românilor din Ungaria au fost folosite de autoritati în directia prezentarii în exterior a succesului aplicarii pe plan intern a standardelor europene în domeniul minoritatilor, precum si pentru sprijinirea si argumentarea revendicarilor comunitatii maghiare din tara noastra.

În ultimul an s-a constatat o intensificare a actiunilor revendicative ale minoritatilor din Ungaria, inclusiv ale reprezentantilor comunitatii românești, determinate de tergiversarea de catre autoritati a modificarii legii electorale, care sa permita reprezentarea directa a minoritatilor în Parlament.

Odata cu abordarea publica a acestei probleme, care nu a fost rezolvata pâna la alegerile generale din luna mai 1998, fiind propusa a fi solutionata, asa cum s-a întâmplat si în urma cu patru ani, în actuala legislatura, autoritatile ungare au fost confruntate cu o noua problema, considerata si prezentata în exterior ca rezolvata si, totodata, drept un model pentru tarile din jur, si anume existenta unor lacune în legislatia privind drepturile minoritatilor din Ungaria.

Pentru a diminua efectele acestei situatii, ce ar fi putut afecta procesul de integrare euroatlantica a Ungariei, autoritatile de la Budapesta au initiat diferite masuri prin care sa demonstreze ca aplica întocmai, chiar daca la limita, standardele internationale în domeniu, exemplificând în special cu situatia din alte state care nu au înregistrat aceleasi rezultate, fara a face referire însa la România, unde situatia minoritatilor etnice este incomparabil mai buna, atât din punct de vedere legislativ, cât si ca mod de aplicare a acesteia.

Dupa o perioada în care s-a considerat de catre autoritati ca problema a fost rezolvata, în prezent acestea se confrunta cu o noua situatia conflictuala, generata de modul de desfasurare si rezultatele alegerilor pentru autogovernarile minoritare, desfasurate la 18 octombrie 1998, odata cu cele locale.

Astfel, desi au fost constituite autogovernari într-un numar dublu în comparatie cu alegerile din 1994, modul în care acestea au fost constituite, precum si statutul unor persoane alese, au generat proteste dure din partea reprezentantilor comunitatilor, acuzându-se guvernul ungar pentru modalitatea în care a fost aplicata Legea 77/1993.

Comunitatea româneasca este una din cele mai afectate de situatia creata, datorita înfiintarii a 15 autogovernari la Budapesta constituite din persoane ce nu apartin acestei etnii, dar care s-au declarat români.

Astfel, la 11 noiembrie 1998, a fost înaintat un protest oficial semnat de Ioan Budai, presedintele Autogovernarii pe Tara a Românilor din Ungaria (ATRU) si Florica Santau, liderul Uniunii Culturale (UCRU), ce a fost transmis dr. Magda Kovács Kósa, presedintele Comisiei Parlamentare pentru Drepturile Omului, Minoritati si Culte, dr. Jenő Kaltenbach, „ombudsman”-ul în parlamentul ungar pentru drepturile minoritatilor, dr. Toso Doncsev,

presedintele „Oficiului pentru Minoritatile Nationale si Etnice” si lui Gábor Demszky, primarul general al Budapestei.

În materialul respectiv se specifica faptul ca „au fost înfiintate, în 15 cartiere din Budapesta, autoguvernari ai caror membri nu apartin comunitatii românesti” si ca „se poate presupune ca initiativele lor sunt dirijate de interese personale si, eventual, colective”.

În finalul comunicatului se precizeaza cu claritate pozitia fata de aceasta situatie:

„Conducerea si membrii celor doua organisme pe tara vor recunoaste din cei 167 de electori, ca reprezentanti ai lor numai pe cei alesi în 3 judete (Bekes, Csongrad si Hajdú-Bihar), respectiv 15 persoane din Budapesta, sustinute la alegeri de catre „Societatea Culturala a Românilor din Budapesta”, de ceilalti 60 de reprezentanti urmând a se delimita categoric”.

Actiunile de protest ale românilor din Ungaria nu s-au redus însa la acest material, fiind folosite toate mijloacele de care dispune comunitatea româneasca.

Astfel, autoguvernarea locala si Asociatia românilor din Szeged au înaintat, de asemenea un protest, difuzat mass-media din Ungaria, prin care se condamna modul în care a fost aplicata Legea Minoritatilor si se solicita desolidarizarea „adevaratilor români de acesti intrusi”, pentru ca, în final sa se specifice ca, în cazul în care nu se va rezolva favorabil aceasta situatie, nu vor mai participa la alegerile pentru desemnarea conducerii pe tara a autoguvernurilor românesti.

De asemenea, emisiunile de radio si televiziune în limba româna au reflectat pe larg problema respectiva, realizatorii aducând acuzatii autoritatilor pentru pasivitatea si modul în care tolereaza aceasta stare de lucruri.

Conform opiniei unor lideri români, decizia de a nu recunoaste cele 60 de persoane din afara comunitatii si de a nu participa la alegerile din luna decembrie pentru constituirea autoguvernarii nationale, în cazul în care autoritatile nu le vor satisface întocmai doleantele, ar putea avea urmari periculoase, fiind posibil ca puterea de la Budapesta sa profite de situatia creata, iar prin neacceptarea pretentiilor si, implicit, nedesemnarea unui organism reprezentativ românesc la nivelul întregii tari, nu vor mai fi alocate fonduri de la buget pentru activitatile specifice, lucru care va conduce la accentuarea asimilarii comunitatii.

Ipoteza respectiva este considerata realizabila deoarece Legea Minoritatilor prevede constituirea, la scurt timp dupa alegerile locale, a unui organism la nivel national, singurul recunoscut de autoritati ca reprezentativ pentru comunitatea în cauza si caruia i se acorda finantare de la buget. Pentru desemnarea acestuia este necesara prezenta a 75% dintre electori, ceea ce nu va fi posibil în cazul unei decizii unilaterale a „adevaratilor români”, de a nu-i accepta la alegeri pe cei 60 de „intrusi”.

Din aceasta cauza, liderii români asteapta un sprijin din partea Bucurestiului, momentul apreciat ca cel mai oportun fiind vizita premie-rului român la Budapesta, când se doreste ca acesta sa solicite partii ungare rezolvarea favorabila a doleantelor legitime ale comunitatii românesti.

3. Cehia

În Republica Ceha exista urmatoarea structura etnica:

slovaci	315.000
polonezi	60.000
germani	50.000
maghiari	20.000
ucraineni	8.000
ruteni	2.000
romi	170.000

Constitutia din 9 mai 1948 nu amintea nimic despre problema minoritatilor. În anul 1952, în Cehoslovacia s-a acceptat o rezolvare relativ unitara a problemei, pentru trei nationalitati maghiara, polona si ucraineana care se refera la dreptul la învățământ școlar în limba materna, existenta inscriptiilor bilingve, dreptul de a-si dezvolta cultura lor nationala si de a înfiinta asociatii sau uniuni culturale. S-a asigurat, totodata, editarea de ziare, reviste si carti în limbile minoritatilor.

Drepturile de baza ale minoritatilor au fost consemnate de noua Constitutie din 1960, care, în articolul 25, mentiona: “Statul asigura cetatenilor de nationalitate maghiara, ucraineana si polona toate posibilitatile si mijloacele pentru pregatirea în limba materna si dezvoltarea culturala.”

În anul 1968, prin Legea constitutionala nr. 144/1968 privind situatia nationalitatilor în Republica Socialista Cehoslovaca, sunt definite si reglementate drepturile nationalitatilor, în rândul carora este mentionata, pentru prima data, minoritatea germana.

Dupa schimbarea de regim, din anul 1989, drepturile minoritatilor nationale au fost înscrise în lista drepturilor si libertatilor de baza (partea I art.3 si partea a II-a art.24 si 25) care este parte componenta a ordinii constitutionale a Republicii Cehe.

Politica privind persoanele aparținând minoritatile nationale din Cehia, are la baza prevederile din Constitutia Republicii Cehe, Carta drepturilor si libertatilor fundamentale, documentele de drept international la care Republica Ceha este parte, în special pactul ONU privind drepturile omului si Conventia europeana privind apararea drepturilor omului si libertatilor fundamentale.

În mai 1995, a fost adoptat statutul minoritatilor nationale, ce reprezinta cadrul juridic în baza caruia se reglementeaza politica guvernului fata de etniile ce locuiesc în Republica Ceha.

Minoritatea germana, desi este cea mai veche, numara la recensământul din 1950 numai 165.000 membri, numarul acestora fiind într-o continua scadere, în prezent exista aproximativ 50.000 de etnici germani. Un anumit rol l-a jucat, într-o vreme, si teama de a-si declara nationalitatea germana, precum si asimilarea favorizata de raspândirea lor pe întreg teritoriul tarii.

Etnicii germani traiesc în zonele de la frontiera ale Cehiei, în zonele Jihlava, Vysskovska si Moravia. Cea mai mare concentrare de locuitori de nationalitate germana este în Opava.

Cetatenii cehi de nationalitate germana s-au asociat într-o serie de organizatii, precum: Uniunea Germanilor din Republica Ceha, Asociatia Culturala a Germanilor din Republica Ceha si alte organisme regionale reprezentative ale germanilor din Boemia, Moravia si Silezia.

În Praga se editeaza doua saptamânale de limba germana “Prager Zeitung” si “Prager Volksblatt”.

Din cauza gradului mare de dispersare a etnicilor germani, problema scolilor în limba germana nu este solutionata în cadrul stabilit de lege. Potrivit datelor oficiale, în anul 1991 au fost înfiintate la Praga, opt scoli particulare cu predare în limbile germana si ceha din care sunt cunoscute numai trei, care functioneaza pe baza unor programe școlare acceptate.

Problema sudeta dateaza din 1945, când, pe baza unei hotărâri luate la Conferinta de la Potsdam, presedintele Benes a emis o serie de decrete care reglementau transferarea populatiei sudete de pe teritoriul cehoslovac. Majoritatea celor aproximativ 3 milioane de germani expulzati s-a stabilit în landul german Bavaria, unde constituie o grupare politica influenta.

În perioada regimului comunist, problema sudetilor a fost considerata închisa de catre autoritatile de la Praga, iar oficialitatile germane au ignorat-o, ulterior (1990-1991), aceasta revenind în actualitate, cu ocazia dezbaterilor din fostul Parlament federal ceho-slovac asupra legilor privind restituirea proprietatilor expropriate de la cetatenii cehoslovaci, în special a Legii nr.87/91, privind reabilitarea extrajuridica, asa numita “Lege a marii privatizari”.

În procesul dezbaterii acestei legi, din partea sudetilor s-a exercitat un puternic lobby asupra Parlamentului federal, pentru a adopta ca timp de referinta al reabilitarii extrajuridice, anul 1945, astfel încât sa poata beneficia de restituirea proprietatilor.

În 1995, Theo Waigel, liderul Uniunii Crestin-Sociale, protectoarea traditionala a germanilor sudeti, s-a pronuntat în favoarea desemnarii unui delegat guvernamental pentru relatiile cu Republica Ceha. Alegerea acestuia dintre membrii conducerii Asociatiei Germanilor Sudeti urma sa permita organizatiei sa participe la negocieri, depasindu-se astfel refuzul de pâna atunci al autoritatilor cehe de a trata cu alti reprezentanti germani decât cei guvernamentali.

Pentru a evita posibilitatea unor revendicari din strainatate, guvernul ceh s-a declarat favorabil numai restituirii unor proprietati confiscate dupa preluarea puterii de catre comunisti, în februarie 1948, si numai pentru cetatenii cehi.

Principala organizatie a sudetilor din Germania este Asociatia Sudetilor Germani - ASG, ce reuneste la nivel federal toate gruparile acestora din cele 11 landuri unde au fost expulzati din Cehoslovacia, în baza decretelor lui Benes.

Asociatia este structurata pe comitete la nivelul pe satelor, oraselor si regiunilor, dispunând de muzee, galerii de arta, arhive, fundatii culturale si institute proprii.

Sediul organizatiei se afla la Munchen, Hochstrasse 8, iar presedintele acesteia este Franz Neubauer. Organul de presa al ASG este “Sudetendeutsche Zeitung”.

Cea mai mare parte a sudetilor germani este formata din persoane cu posibilitati materiale peste medie si de orientare politica ultraconservatoare, care voteaza, de regula, cu Uniunea Crestin-Sociale.

Liderul ASG sustine ideea aducerii chestiunii respective în atentia OSCE, ca pe o problema de încalcare a drepturilor omului, cerând acordarea “dreptului la patrie”, ceea ce echivaleaza cu revenirea în locurile natale si folosirea limbii germane în deplina egalitate cu cea ceha.

În paralel cu demersurile politice, ASG este promotoarea propunerilor germane de realizare a proiectului de cooperare economica transfrontaliera, sens în care a initiat în 1990 constituirea euroregiunii “Egrensia”, care include zone din Boemia si respectiv Saxonia si Palatinatul Superior.

Apelurile ca Praga sa avanseze pe calea însusirii notiunii de euroregiune au ramas fara ecou, desi ASG a propus elaborarea proiectului “Egrensia” într-o forma redusa teritorial (între orase si comune).

Semnarea, la începutul anului 1997, a declaratiei germano-cehe a constituit un pas înainte în procesul normalizarii relatiilor politice dintre Bonn si Praga, fara însa a aduce progrese vizibile în atenuarea divergentelor legate de problema sudeta. Aceasta s-a realizat, mai ales, în contextul demersurilor avansate de Republica Ceha pentru accesarea în structurile europene si euroatlantice, eforturi în care era necesar sprijinul politic si economic al Germaniei.

Minoritatea nationala poloneza este concentrata pe teritoriul Tesinka. Problema polona în Cehoslovacia, dupa 1945, a fost influentata de disputele de frontiera acute dintre Cehoslovacia si Polonia.

Desi existau înca din 1945 scoli în limba polona si diverse organizatii culturale poloneze, drepturile de baza ale nationalitatii polone au fost statuate în 1947, când a fost semnat Tratatul de prietenie si asistenta mutuala între Polonia si Cehoslovacia. Într-un protocol aditional,

ambele parti se angajau sa asigure minoritatilor ceha, respectiv polona posibilitati de dezvoltare nationala, politica, culturala si economica.

Nationalitatile polone i-au fost garantate invatamântul în limba materna sau folosirea ambelor limbi. Consecinta imediata a Tratatului a fost înfiintarea Uniunii Culturale Poloneze (PZKO) si a Uniunii Tineretului Polon. În anul 1952, toate asociatiile poloneze, cluburile de tineret si sportive au fost unite în mod fortat cu organizatii similare cehoslovace.

Scolile poloneze exista pe teritoriul Tesinka din perioada Imperiului Austro-Ungari. În raioanele Frydek-Mistek functioneaza în prezent 41 gradinite, 29 scoli elementare, 5 scoli medii. Ministerul Invatamântului asigura din punct de vedere financiar editarea a doua reviste scolare, Jutrzenka si Ognivo, care servesc si ca material didactic în scolile generale cu predare în polona.

Cetatenii de nationalitate polona editeaza ziarele "Glos Iudu", "Zwrot" si "Nasza Gazetka". La Ostrava functioneaza o Casa Polona, iar la Ceska Tesina își desfasoara activitatea Uniunea Culturala Polona, care are 20.000 de membrii organizati în 93 de grupari locale din Fridek Mistek si Karvina. Pe lângă PZKO functioneaza activ 7 teatre de amatori, 12 ansambluri folclorice, 32 ansambluri corale. De asemenea, exista 5 sectii de specialitate în domeniul istoriei, folclorului, literaturii, artei si metodicii culturii regionale a Sileziei.

Organul central este Congresul Polonezilor din Republica Ceha, înfiintat în anul 1993, iar organul executiv este Consiliul Polonezilor.

Minoritatea maghiara este compusa din aproximativ 20.000 de etnici. În anul 1990, a fost înfiintata Uniunea Maghiarilor care traiesc pe teritoriile cehe, al carui scop este promovarea cerintelor culturale si a altor interese ale maghiarilor din Cehia.

Numarul cel mai mare de persoane de nationalitate maghiara se înregistreaza în Cehia de Nord si Moravia de Nord.

Pentru etnicii maghiari se editeaza periodicul "Pragai Tukor". În Republica Ceha nu sunt înregistrate scoli cu predare în limba maghiara, consecinta a faptului ca membrii acestei minoritati nu formeaza o comunitate distincta, asa cum se încearca sa fie prezentata de catre angrenajul propagandistic coordonat de Budapesta.

În context, retin atentia urmatoarele actiuni sprijinite si coordonate de oficialitatile ungare:

- se constata o intensificare a activitatii Uniunii maghiarilor din Cehia si Moravia, pe linia cultivarii ideii de apartenenta la comunitatea spirituala maghiara, liderii Uniunii efectuând frecvente deplasari în Ungaria, în urma carora este criticata lipsa de preocupare a oficialitatilor de la Praga fata de facilitarea relatiilor etnicilor maghiari cu "patria mama",
- personalul Centrului Cultural Maghiar de la Praga realizeaza o gama larga de actiuni ce depasesc prin continut si obiective cadrul unor simple manifestari cultural-artistice,
- la sfârșitul anului 1995 a fost înfiintat la Brno Centrul Maghiar de Cultura si Informatie.

Minoritatea slovaca este compusa, potrivit ultimelor estimari, din circa 315.000 de slovaci, reprezentând cea mai mare minoritate nationala din Cehia. Cele mai mari concentrari de slovaci sunt în Praga, raioanele Sokolov, Cheb, Cesky Krumlov, Karvina si Bruntal.

Din anul 1985, functioneaza la Karvina o scoala cu predare în limba slovaca, în baza acordului dintre Guvernul Republicii Cehe si Guvernul Republicii Slovace, din 29.10.1992, care permite utilizarea limbii slovace în scolile cehe.

Dupa desfiintarea federatiei, slovacii din Republica Ceha au înfiintat câteva organizatii nationale, cele mai importante fiind Comunitatea Slovacilor din Cehia, înfiintata în decembrie 1992 si Uniunea Slovacilor din Republica Ceha, înfiintata în ianuarie 1993.

Organizatia Alianta Democratica a Slovacilor care traiesc în Cehia editeaza, din octombrie 1993, revista lunara "Slovenske Listi".

Minoritatea romilor a fost declarata la 12 mai 1990, Republica Ceha fiind al treilea stat din lume în care aceasta etnie si-a declarat identitatea.

Înca din anul 1980, în evidentele comitetelor nationale ale Cehiei din acea perioada figurau 107.000 de persoane. Sporul înalt de natalitate si migratia permanenta a reprezentantilor acestei etnii a determinat cresterea considerabila a numarului acestora evaluat în prezent de Oficiul Ceh de Statistica la 160-170.000 de persoane, multi dintre acestia nedeclarându-si apartenenta nationala de teama discriminarii. Rromii sunt raspânditi pe tot teritoriul Cehiei, concentrari mai mari înregistrându-se în zonele cu aglomerari urbane industriale.

În aprilie 1991, guvernul Republicii Ceha a adoptat Proiectul principiilor politicii de dezvoltare sociala a populatiei de rromi din Cehia.

Rromii din Cehia sunt reprezentati din punct de vedere politic de Initiativa Civica a Romilor, formatiune aparuta în noiembrie 1993.

În anul 1991, Societatea pentru înfiintarea muzeului rromilor (În prezent Societatea prietenilor si specialistilor muzeului rromilor) a initiat, în colaborare cu lucratorii Muzeului regional moravan aparitia Muzeului culturii rromilor din Brno.

Rromii editeaza, în limba etniei, saptamânalul "Romano Kurko" si doua publicatii lunare "Gendalos" si "Amaro Lav". De asemenea dispun de emisiuni proprii la radio si televiziune, intitulate "Romale".

Alte minoritati ce traiesc în Republica Ceha sunt cea ruteana, formata din 2.000 de persoane si cea ucraineana numarând circa 8.000 de membri.

De asemenea sunt înregistrati cu domiciliul permanent în Republica Ceha aproximativ 5.000 de etnici rusi.

4. Macedonia

F.R.I. Macedonia

Consiliul pentru Relatii Interetnice

Înfiintat în anul 1993, Consiliul pentru Relatii Interetnice (CRI) este un organ consultativ care functioneaza pe lângă Parlamentul Macedoniei.

Conform art. 78 din Constitutie, presedintele forului legislativ este în acelasi timp si presedinte al Consiliului. Totodata, componenta CRI este stabilita, prin vot, de catre Parlament si cuprinde câte 2 membri ai nationalitatilor macedoneana, albaneza, sârba, turca, vlaha si tiganeasca, precum si 2 reprezentanti ai altor minoritati etnice.

În perioada 1993-1997, Consiliul s-a întrunit numai de 10 ori, fapt ce nu a permis sa se faca simtit în viata social-politica macedoneana. Caracterul lui formal a fost evident, sperându-se ca, dupa alegerile parlamentare din octombrie 1998, se va introduce o noua formula de lucru pentru Consiliu si se vor lua în considerare amendamentele si initiativele legislative ale membrilor acestuia, în domeniul drepturilor persoanelor aparținând minoritatilor etnice.

Asociatia emigrantilor macedoneni

Este o organizatie non-guvernamentala, care își propune sa sensibilizeze autoritatile macedonene cu privire la problemele macedonenilor din afara granitelor.

Presedintele Asociatiei este Gheorghii Tonovski, doctor în stiinte.

Adresa Asociatiei: str. 27 Martie nr.5

tel. 228-212; 211-909; 118-633.

fax. 118-539.

5. Polonia

I. În decursul istoriei sale, Polonia a fost o țară cu multe naționalități și religii. După redobândirea independenței sale, în anul 1918, Polonia a rămas un stat multinational, în care minoritățile naționale și etnice reprezentau mai mult de o treime din întreaga populație.

Reasezarea geopolitică de după cel de-al doilea război mondial a făcut ca o bună parte din minoritățile naționale și etnice să se găsească în afara granițelor noi ale statului polonez.

În perioada postbelică, autoritățile regimului comunist nu au mai recunoscut existența minorităților naționale pe teritoriul Poloniei, „omogenitatea națională” fiind considerată „una din cuceririle fundamentale ale statului de democrație populară”.

Politica regimului comunist față de minorități a evoluat de la o asimilare forțată în perioada 1945-1950, la o relativă și graduală liberalizare în anii '50-'60. În această perioadă, cea mai mare parte a minorităților naționale din Polonia - cu excepția țiganilor, care nu erau tratați ca minoritate națională - au dobândit dreptul să-și constituie organizații proprii, controlate și finanțate de Ministerul de Interne.

După 1989, odată cu schimbările democratice în sistemul politic al Poloniei, au fost create condiții ca minoritățile naționale și etnice să se afirmе ca subiecți în viața politică și socială a țării.

În acest sens, au fost adoptate o serie de norme juridice și reglementări privind drepturile și libertățile minorităților naționale și etnice, îndeosebi ca insertiuni în legi deja aflate în vigoare.

De la 17 august 1989, funcționează în parlament comisia pentru minorități naționale și etnice, în componența căreia se află și parlamentari reprezentanți ai minorităților naționale.

Comisia a pregătit proiectul referitor la minorități care a fost înscris în actuala constituție a țării - adoptată de Adunarea națională la 2 aprilie 1997 și aprobată prin referendum la 25 mai 1997.

Articolul 35 al Constituției prevede ca:

„Republica Polonia asigură cetățenilor polonezi aparținând minorităților naționale și etnice libertatea de a-și păstra și dezvolta limba proprie, de a-și mentine obiceiurile și tradițiile, precum și de a-și dezvolta propria cultură.

Minoritățile naționale și etnice au dreptul de a-și înființa instituții de educație și cultură, menite să le protejeze identitatea religioasă, ca și de a participa la luarea hotărârilor privitoare la identitatea lor culturală”.

Constituția prevede, de asemenea, „ca orice limitare directă sau indirectă a drepturilor este pedepsită. Propagarea urii sau disprețului, învrajbirea omului din considerente privind naționalitatea sunt interzise” (art. 13).

În Constituția poloneză nu există nici o referire la adoptarea unui statut special pentru protecția minorităților naționale și etnice.

În parlament se află în curs de elaborare, de peste 5 ani, o lege separată a minorităților naționale.

În Polonia nu există diferențieri pe criterii etnice, lingvistice sau religioase, limite de manifestare a identității naționale pentru minorități în cadrul sistemului legislativ. De asemenea, nu sunt prevederi speciale în legislația poloneză referitoare la protecția populației majoritare care este minoritară în anumite regiuni (Silezia) sau la folosirea altei limbi decât cea oficială în administrație.

Polonia nu este adeptă drepturilor colective ale minorităților, ea pronunțându-se pentru „integrarea civică a minorităților naționale cu păstrarea autonomiei cultural-lingvistice,

dar fara autonomie politico-economica, pentru respectarea pe deplin a drepturilor minoritatilor în conformitate cu standardele O.S.C.E. si ale Consiliului Europei”.

II. **Organismele guvernamentale** poloneze care se ocupa de problemele minoritatilor nationale si etnice sunt urmatoarele:

a/ **Ministerul Afacerilor Interne si Administratiei**, În cadrul caruia functioneaza, de la 1 ianuarie 1997, „**Departamentul pentru emigratie si refugiatii**”, având responsabilitati în probleme privind minoritatile nationale.

b/ **Ministerul Educatiei Nationale** - organizeaza, asigura conditiile si controleaza modul în care se realizeaza procesul de învatamânt în limbile minoritatilor nationale. Atributii în acest sens are „**Departamentul pentru educatie generala si control**”, iar la nivelul voievodatelor unde exista scoli pentru minoritati, functioneaza împuterniciti speciali responsabili în domeniul educatiei minoritatilor.

c/ **Ministerul culturii si artei** - acorda asistenta activitatilor având ca obiectiv pastrarea traditiilor si culturii minoritatilor nationale, prin finantarea manifestarilor culturale, editarea de publicatii si ziare, ca si diferite forme de educatie pentru copii si tineretul aparținând grupurilor minoritare. Aceste sarcini se realizeaza prin „**Biroul pentru problemele minoritatilor nationale**”.

d/ **Ministerul Afacerilor Externe** - ia parte la manifestarile internationale având ca tema protectia drepturilor minoritatilor nationale potrivit documentelor si acordurilor internationale. Negociaza tratate bilaterale în care sunt cuprinse prevederi referitoare la problemele minoritatilor si vegheaza la modul cum sunt respectate prevederile în materie, din tratatele si conventiile la care Polonia este parte.

e/ **Ministerul Justitiei** - acorda asistenta necesara pentru controlul administrativ, înregistrarea organizatiilor si asociatiilor minoritatilor nationale, asigurând posibilitatile pentru folosirea limbilor minoritatilor nationale, conform normelor juridice în materie.

f/ **Oficiul Central de Statistica** - strânge si proceseaza informatiile referitoare la situatia sociala si economica a minoritatilor nationale.

g/ **Consiliul pentru Protectia Memoriei Luptei si Martirajului** - În cadrul atributiunilor generale privind îngrijirea si reamenajarea monumentelor funerare si criteriilor victimelor razboiului si represieiunilor, are sarcini si în ceea ce priveste minoritatile nationale si etnice.

h/ **Grupul Interdepartamental** pentru minoritatile nationale, constituit în iunie 1997, din reprezentanti ai ministerelor sus-mentionate este un organism care functioneaza pe lângă Consiliul de Ministri, având rol consultativ, cât si de elaborare a proiectelor de hotarâri guvernamentale în problemele minoritatilor.

i/ **Oficiul Protectiei Statului** (UOP), prin actiunile specifice în domeniile spionajului si contraspionajului, are misiunea de a depista pe reprezentantii minoritatilor nationale si etnice, care colaboreaza cu serviciile speciale straine. În legatura cu acest aspect, atentia UOP este îndreptata prioritar spre membrii comunitatilor belarusa, ucraineana si germana, despre care se detin date ca o serie de persoane au fost recrutate de serviciile de spionaj ale tarilor respective.

III. **Finantarea** activitatilor culturale ale minoritatilor nationale se realizeaza prin intermediul „**Biroului pentru problemele minoritatilor nationale**” de la Ministerul Culturii si Artei. În momentul de fata, Biroul este singura institutie centrala de stat care se ocupa sistematic de problemele minoritatilor. În acest scop, mentine raporturi de cooperare cu 47 organizatii ale minoritatilor (asociatii, case editoriale, fundatii SA), subventioneaza 24 de publicatii ale minoritatilor (saptamânale, lunare sau trimestriale) si 4 almanahuri. Biroul subventioneaza anual 70-80 de manifestari culturale organizate de minoritatile nationale. În acest scop, Biroului i s-a alocat de la bugetul de stat pe anul 1996 1 milion dolari S.U.A., iar În 1997 1,3 milioane dolari,

suma pentru acest an fiind mai mare. Cele mai mari sume le-au primit minoritățile belarusă și ucraineană, apoi cele lituaniană, slovacă și evreiască. Subvențiile acordate minorității germane sunt sensibil mai mici, dat fiind că această comunitate este finanțată masiv, sub diverse forme, de către Germania. Acesta este unul din aspectele considerate sensibile în raporturile polono-germane, la Varșovia existând suspiciunea că Bonn-ul folosește minoritatea germană drept „coloană a V-a” pentru obiective pe termen lung vizând retrocedarea teritoriilor din vestul țării.

IV. **Ombudsman-ul** (avocatul poporului) existent din 1997, îndeplinește un rol deosebit de important în ceea ce privește protecția drepturilor minorităților naționale din Polonia. Ombudsman-ul intervine în cazurile de încălcare a drepturilor minorităților sau de discriminare pe criterii etnice, cum au fost manifestările anti-semite în timpul campaniei electorale prezidențiale din 1990 sau acțiunile îndreptate împotriva țiganilor din localitatea Mława.

V. **Organizațiile neguvernamentale** din Polonia care se ocupa de problematica minorităților naționale, desfasoară o activitate preponderent locală. Fundația Helsinki pentru drepturile omului și Comitetul Helsinki au un rol important în acțiunile pentru protecția drepturilor minorităților naționale din Polonia, organizând o serie de întâlniri și conferințe cu participarea asociațiilor minorităților, editând studii și rapoarte pe tema situației minorităților din țară.

Fundația Helsinki este deosebit de activă în domeniul prezentării drepturilor minorităților ca și în pregătirea proiectului de lege privind minoritățile.

VI. La nivelul factorilor politico-guvernamentali de la Varșovia se considera că „nu sunt probleme în legătura cu minoritățile naționale, ele găsindu-și rezolvarea în cadrul politicii generale a statului polonez”.

În ultimii ani s-au manifestat o serie de divergențe și tensiuni între comunitățile minorităților naționale și etnice, pe de o parte, administrația publică locală poloneză, pe de altă parte.

Unul dintre aceste conflicte a apărut la Przemysl (în apropierea graniței cu Ucraina), în condițiile în care naționaliștii polonezi s-au opus retrocedării unei biserici comunității greco-catolice ucrainene. Tensiunile polono-ucrainene în această zonă au reapărut în legătura cu ridicarea unor monumente pentru comemorarea ostașilor ucraineni căzuți în timpul celui de-al doilea război mondial.

Divergențe pe tema monumentelor au apărut și în zona Opole (Silezia) între minoritatea germană și administrația publică locală. Ele sunt amplificate și de cererile unor lideri ai minorității germane privind obținerea statutului de dublă cetățenie pentru membrii acestei comunități. În condițiile în care legea poloneză a cetățeniei, din anul 1962, nu recunoaște dublă cetățenie, liderii germani insistă pentru modificarea legii respective.

Germanii din Polonia sunt intens sprijinți de guvernul de la Bonn. Prin intermediul etnicilor săi din zona de vest a Poloniei, Germania face o serie de investiții, cumpără proprietăți, finanțează publicații etc. În cecuri politice poloneze cu orientare naționalistă se vorbește tot mai mult despre „ocupatia economică germană a țării” și „pericolul ca aceasta să capete în viitor o consacrare pe plan politico-juridic”.

Pe de altă parte, liderii ai minorității germane solicită restituirea proprietăților naționalizate de fostul regim comunist, care au aparținut etnicilor germani înainte de cel de-al doilea război mondial, susținând că de rezolvarea acestei chestiuni trebuie să fie condiționată primirea Poloniei în Uniunea Europeană.

Problema minorității germane din Polonia nu constituie, în momentul de față, tema unor aspecte divergente în relațiile dintre Varșovia și Bonn, afirmându-se de ambele părți că această chestiune are șanse să-și găsească o mai bună rezolvare în cadrul Uniunii Europene largite, din care și statul polonez urmează să facă parte.

Deocamdata, pentru autoritățile de la Bonn prevalează interesul ca Polonia să devină membră a N.A.T.O. și U.E., astfel încât „Germania să nu rămână prea mult timp descoperită în fața pericolelor dinspre răsărit”.

Conștiente de potențialul deosebit pe care-l reprezintă polonezii din străinătate în acțiunile de lobby în interesul țării de origine, autoritățile de la Varșovia au conceput o „politică de parteneriat” în raporturile cu conaționalii de peste granițe.

Această politică oferă factorilor de decizie polonezi posibilitatea de a nu se manifesta în mod paternalist, iar conaționalilor pe aceia de a-și pune mai bine în valoare vocația și capacitatea de promotori, respectiv de sprijinitori ai aspirațiilor naționale.

Relevant în această privință este și faptul că cele aproape 12 -14 milioane de polonezi răspândiți pe toate meridianele globului, au fost cuprinși sub denumirea generică de „Polonia”, având menirea de a sublinia legătura indestructibilă a acestora cu patria de origine.

Polonia face parte din categoria statelor europene cu o diasporă activă care numără aproximativ 9 milioane, concentrările cele mai importante fiind înregistrate în următoarele țări: S.U.A. și Canada - 6 milioane; Franța - 1 milion; Brazilia - 200 mii; Australia - 150 mii; Marea Britanie - 140 mii.

Concentrări mai mici de polonezi se găsesc și în alte țări ale Europei Centrale și de Răsărit, inclusiv în România, unde, potrivit datelor oficiale poloneze, se află circa 5000 de membri ai acestei comunități etnice.

În noua configurație politică apărută după 1989, când Polonia a ajuns să aibă șapte țări vecine, iar în fiecare dintre acestea se manifesta puternice comunități de polonezi (Germania - 1,5 milioane, Belarus - 700 mii; Ucraina - 500 mii; Lituania - 300 mii, Letonia - 70 mii), s-a pus problema asigurării cadrului juridic, inclusiv în ceea ce privește asigurarea drepturilor lor la standardele internaționale.

Cadrul legislativ

În Polonia nu există o lege specială referitoare la diasporă, motivul invocat cel mai frecvent pe această temă de către factorii politico - guvernamentali fiind faptul că nu poate fi prevăzut în bugetul de stat un capitol de cheltuieli destinate polonezilor din afara granițelor, atâta timp cât ei nu sunt contribuabili ai statului polon.

Autoritățile de la Varșovia depun eforturi în vederea asigurării garanțiilor juridice propice pentru statutul social și politic al grupurilor etnice poloneze în țările în care acestea se manifesta, cu respectarea normelor și statutelor internaționale, în principal pentru a le garanta dreptul de minoritate națională.

I. Organisme guvernamentale cu competente pe linia legăturii cu diaspora și comunitățile minoritare de conaționali din țările vecine

În Polonia a existat încă din perioada interbelică practica unei conlucrări a organelor guvernamentale cu emigratia poloneză, activitate care a fost urmată intens sub diferite forme și după 1945, instituțiile guvernamentale care acționează în acest domeniu fiind patronate, actualmente, de Seimul polonez.

Competente pe linia legăturilor cu diaspora au:

- **Oficiul (Secretariatul General) Consiliului de Miniștri**, în cadrul căruia funcționează **Departamentul pentru emigratie și polonezii din afara granițelor**;
- Ministerul de Interne - **Departamentul pentru Migrație și Emigratie**;
- Ministerul Afacerilor Externe - **Directia Consulară și Emigratie**;

- Ministerul Culturii si Artei - **Departamentul pentru colaborarea cu strainatatea si polonezii din afara granitelor;**

- Ministerul Educatiei Nationale - **Directia de relatii externe.**

În cadrul **Seimului** functioneaza **Comisia pentru legaturile cu polonezii de peste granite**, iar la **Senat** - **Comisia pentru problemele emigratiei si ale polonezilor din strainatate**. De asemenea, la **Presedintia Republicii Polone** exista un birou care se ocupa de legaturile cu diaspora.

În Polonia functioneaza o serie de institutii de învățământ si cercetare care au ca obiect de activitate problematica referitoare la diaspora, valorificarea si prezentarea contributiilor acesteia, îndeosebi în plan cultural. Un institut de acest gen functioneaza pe lângă Universitatea Jagiellona din Cracovia, dispunând de o arhiva, o biblioteca si un muzeu.

O veriga în stabilirea dialogului si apropierii diasporei poloneze fata de tara o constituie MAE polon care coordoneaza activitatea cu emigratia printr-un compartiment din cadrul Directiei Consulare si Emigratiei, sector care dispune de un buget de circa 50.000 dolari. De asemenea, misiunile diplomatice alocă 10% din bugetul ambasadei sau consulatului activitatii cu emigratia, un diplomat ocupându-se în exclusivitate de resortisantii polonezi.

a/ Activitatea desfasurata de diaspora împreuna cu autoritatile poloneze

În raporturile traditionale cu emigratia din S.U.A. si din tarile occidentale, în care numarul cetatenilor de origine poloneza este cel mai mare, unele din grupari dispunând si de un important potential economic, intelectual si politic, s-a acordat atentie atragerii în sprijinirea demersurilor vizând obiectivele politicii externe a Poloniei, îndeosebi aderarea la structurile europene si euroatlantice, prin crearea de lobby în forme diversificate, precum si în ceea ce priveste îmbunatatirea imaginii tarii în exterior.

În cadrul strategiei politice a Poloniei privind atragerea si folosirea diasporei pentru sprijinirea si promovarea intereselor tarii în exterior, un rol aparte le revine serviciilor speciale poloneze, care actioneaza printr-o gama diversificata de actiuni informative si de influenta.

Principalele obiective si directii ale politicii autoritatilor de la Varsovia fata de diaspora sunt:

- organizarea unor actiuni menite sa faca din emigratie puncti de legatura între tarile de adoptiune si tara de origine în domeniul politic, economic si cultural;

- atragerea polonezilor din strainatate pentru dezvoltarea relatiilor economice cu Polonia;

- stimularea si dezvoltarea contactelor (schimb de experienta si întrajutorare între comunitatile din Occident si cu cele din Rasarit), mediata si orientata de organizatii guvernamentale si neguvernamentale din tara;

- urmarirea de catre „diaspora” a modului în care sunt respectate acordurile bilaterale si normele de drept international în domeniul ocrotirii monumentelor culturale si a locurilor legate de memoria nationala a tarii de origine;

- sprijinirea manifestarilor culturale ale emigratiei, inclusiv a „importurilor” culturale efectuate la cererea acestora, îndeosebi în spatiul american, canadian si australian.

b/ Sarcini pe linia sprijinirii comunitatilor minoritare de conationali din tarile vecine

Departamentele care au sarcini pe linia sprijinirii comunitatilor din strainatate din cadrul Ministerului Culturii si Artei, Ministerului Învățământului si Educatiei Nationale, Academiei Poloneze, radio-televiziunii si a altor institutii, conlucreaza strâns cu MAE în urmatoarele directii:

- asigurarea unei asistente largi, menite sa permita crearea de organizatii obstesti ale etniei poloneze, inclusiv prin asigurarea si dotarea corespunzatoare a localurilor acestora;
- redobândirea bunurilor comunitare laice si eclesiastice;
- pregatirea intensa în diferite centre universitare a unor cadre didactice de limba si cultura poloneza;
- crearea de conditii cât mai bune pentru cultivarea limbii poloneze, a traditiilor nationale, precum si promovarea culturii prin:
 - a) mentinerea de contacte cu autoritatile statelor de adoptiune pentru a asigura dezvoltarea învățământului în limba poloneza, cu obligatii contractuale în acordurile si înțelegerile de colaborare bilaterala;
 - b) facilitarea de contacte directe ale institutiilor de învățământ;
 - c) recrutarea de tineri merituosi de origine poloneza pentru studii în Polonia;
 - d) promovarea valorilor culturii si civilizatiei poloneze în cadrul comunitatilor.
- informarea curenta a comunitatilor poloneze din strainatate în legatura cu realitatile din tara de origine, pentru formarea unui curent de opinie favorabil acesteia. Un rol tot mai mare îl au transmisiunile TV prin satelit. TV Polonia transmite duminica si o slujba religioasa;
- sprijinirea integrarii interne a comunitatilor din diferite tari; determinarea acestora de a actiona pentru o conlucrare armonioasa cu autoritatile tarii de resedinta, precum si cu alte etnii;
- asigurarea unor oferte turistice preferentiale pentru a vizita pe cont propriu Polonia;
- Întarirea pozitiei pe plan politic, economic si cultural a polonezilor din fosta URSS, inclusiv prin participarea la unele cursuri manageriale organizate în diferite centre universitare;
- sporirea numarului de burse acordate elevilor si studentilor.

II. „Comunitatea Poloneza”- structura neguvernamentala

Cea mai importanta organizatie neguvernamentala cu atributiuni în domeniu este Asociatia „**Comunitatea Poloneza**“ („Wspolnota Polska“), avându-l ca presedinte pe Andrzej Stelmachowski.

Aceasta organizatie, al carei statut a fost aprobat de Tribunalul Voievodal din Varsovia la 21 ianuarie 1993, are sediul în capitala tarii, desfasurându-si activitatea, sub patronajul Senatului Republicii Polone, pentru îndeplinirea urmatoarelor obiective:

- a) initierea, sprijinirea si dirijarea colaborarii multilaterale a polonezilor ce locuiesc în strainatate cu tara de origine, în special în domenii ca: stiinta, cultura, religie, economie, turism si sport;
- b) acordarea de ajutor în învățarea si raspândirea limbii materne;
- c) colaborarea cu toti cei ce apara, asigura si propaga cultura si istoria Poloniei;
- d) sprijinirea dorintelor polonezilor ce locuiesc în afara granitelor de a-si ridica pozitia sociala în tara unde locuiesc;
- e) raspândirea în mediile comunitatilor din afara tarii a cunostintelor despre patria mama si realizarile ei, a evenimentelor contemporane din viata sociala, economica si politica a tarii;
- f) difuzarea în Polonia de informatii despre conationalii care locuiesc în strainatate;
- g) Încurajarea tinerilor din afara granitelor tarii sa dezvolte civilizatia si cultura poporului polonez .

Pentru realizarea obiectivelor cuprinse în Statut, Asociația colaborează cu liderii diasporei din străinătate sprijinind organizarea de acțiuni culturale, științifice, economice și turistice împreună cu organizațiile similare din Polonia.

Cu sprijinul organelor locale, în Lituania au fost create 4 asociații ale comunităților poloneze, o fundație culturală și un club sportiv; în Estonia "Asociația Culturală Poloneză"; în RSF Rusa 3 asemenea organizații; în Kazashtan "Asociația Cultural - Educativă Poloneză"; în Ucraina și Belarus 7, respectiv 4, asemenea organizații. Acestea sunt principalele verigi prin intermediul cărora acționează diplomații și instituțiile poloneze, iar la manifestările principale participă și lucrători din ministerele de resort din țară.

Asociația „Comunitatea Poloneză” dispune de filiale în profil teritorial, iar în străinătate are organizată o rețea de „Case ale emigranților polonezi” și „Case polone” (Dom Polski), precum și alte structuri care acționează în direcția promovării valorilor propriei culturi și civilizații, a legăturilor pe multiple planuri cu țara mamă. Pentru realizarea acestui obiectiv se desfășoară o gamă variată de activități, cum ar fi: învățarea limbii polone în cadrul unor instituții școlare create în acest scop; publicarea de cărți, reviste („Panorama poloneză”), almanahuri, lucrări de referință și ziare destinate membrilor diasporei; organizarea de manifestări culturale științifice, turistice; colectări de fonduri pentru realizarea acțiunilor în cauză.

„Comunitatea poloneză” are în dotare o bază proprie de cazare amenajată într-un palat datând din secolul al XV-lea, renovat, cuprinzând 86 de locuri, săli pentru diverse acțiuni, inclusiv expoziții, laboratoare de învățare a limbii materne, precum și o editură care are filiale în principalele regiuni din țară.

a) Resursele financiare

Principalele resurse financiare ale „Comunității Poloneze” provin din:

- cotizația membrilor;
- donații, mosteniri, legate testamentare;
- venituri din propria activitate economică;
- dividende ce-i revin ca participant în asociații cu capital;
- beneficii din administrarea bunurilor mobile și imobile ale Asociației;
- un fond de cca. 350 milioane dolari, alocat anual de la bugetul statului prin capitolul „cheltuieli pentru Senat”.

Asociația poate desfășura activitate economică, respectând condiția ca întregul venit realizat să fie destinat îndeplinirii scopurilor prevăzute în Statut. Emigratia derulează o bogată activitate economică prin și în folosul „Caselor Poloneze”, jumătate din câștig rămânând filialelor locale.

c) Activitate

Asociația colaborează cu comunitățile poloneze din străinătate sprijinind organizarea de acțiuni culturale, științifice, economice și turistice între acestea și organizațiile corespunzătoare din Polonia, cum ar fi:

- Cursuri metodice pentru învățătorii și profesorii de limba polonă din țările vecine;
- Tabere de vară pentru copiii emigranților polonezi;
- Simpozioane în domeniul economiei și comerțului exterior;
- Cursuri pentru dirijori de coruri populare;
- Cursuri pentru animatori în domeniul culturii;
- Tabere de creație pentru pictorii din emigrație;
- Organizarea expozițiilor de grafică, pictură și sculptură;
- "Fotografia poloneză în lume"

- Întreceri sportive ale polonezilor din strainatate.
 - Tiparește în condiții grafice deosebite revista „Panorama poloneza”, Almanahuri și lucrări de referință.
- Anexa: Statutul „Comunității Poloneze”.

V. Considerații generale asupra valorii momentului european pentru politica minoritară

- a) legislație internațională privind minoritățile;
- b) momentul european – moment al minorităților;
- c) ce ar trebui urmărit în orice contact bilateral al statului român cu alte state.

VI. Documente de peste an (din martie 1998) privitoare la situația românilor de pretutindeni.

PROTOCOL

Încheiat cu ocazia celei de-a doua întruniri a Comitetului de specialitate pentru colaborarea în problemele minorităților naționale din cadrul Comisiei Mixte interguvernamentale de colaborare și de parteneriat activ între România și Republica Ungară

La data de 13 octombrie 1998, la Budapesta s-a întrunit Comitetul de specialitate pentru colaborarea în problemele minorităților naționale din cadrul Comisiei Mixte interguvernamentale de colaborare și parteneriat activ între România și Republica Ungară. Delegația română a fost condusă de președintele Klaus Fabritius, secretar de stat la Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale, iar delegația ungară de copreședintele Szabo Tibor, președintele Oficiului pentru Maghiarii de peste Granițe.

Comitetul de specialitate constată că evenimentele de politică internă din perioada scursă de la constituirea din data de 9 octombrie 1997 nu au permis organizarea unei noi întruniri. Totodată, salută faptul că după un an Comitetul are posibilitatea să-și înceapă efectiv activitatea și își exprimă speranța că în viitor întrunirile Comitetului vor avea loc în mod regulat, în conformitate cu regulamentul de funcționare.

Partile salută faptul că, în conformitate cu cele convenite la ședința de constituire, începând cu această întrunire participă la lucrările Comitetului atât reprezentantul minorității române din Ungaria, cât și reprezentantul minorității maghiare din România.

Partile au trecut în revista situația minorităților din țările lor, realizarea angajamentelor cuprinse în articolul 15 al Tratatului de bază

I.

Probleme generale

- Partile își exprimă convingerea că pentru desăvârșirea identității culturale a minorităților naționale este indispensabil sprijinul de specialitate și material acordat de țara mamă. Partea Ungară salută sprijinul acordat de Guvernul României minorității române din Ungaria.
- Partea Ungară își exprimă satisfacția pentru faptul că în Programul de guvernare din anul 1998 al Guvernului României a fost inclusă „asigurarea continuității existenței minorităților”, crearea cadrului juridic necesar menținerii și dezvoltării identității lor.

- Partea Ungara saluta faptul ca Guvernul României, în Programul sau s-a angajat la ratificarea Cartei Limbilor Regionale sau Minoritare.
- Partea Ungara apreciaza faptul ca Guvernul României se angajeaza la transpunerea în legislatia interna a prevederilor Conventiei Cadru pentru Protectia Minoritatilor Nationale, în mod special în ceea ce priveste inscripționarea multilingva si folosirea limbii materne în forma initiata de Ordonanta de Urgenta nr. 22/1997. (Reamintim ca aceasta ordonanta a fost atacata de Curtea Constitutionala, devenind inoperanta din punct de vedere legal – n.n.)
- Partea Ungara își exprima speranta ca Guvernul României va reusi sa-si realizeze angajamentul privind elaborarea Legii minoritatilor nationale, pâna la sfârșitul anului curent.
- Partea Ungara urmareste cu deosebita atentie realizarea obligatiilor asumate privind învățământul de stat în limba materna la toate nivelele si în toate formele, în conformitate cu cele cuprinse în Tratatul de baza.

II.

Referitor la minoritatea româna din Ungaria

Problemele învățământului în limba româna

- Prin asigurarea unui sprijin bugetar suplimentar, au fost rezolvate problemele de finantare ale scolilor minoritatilor nationale cu un efectiv redus de elevi. Autogovernarilor care sustin scolile minoritatilor nationale le este garantat prin buget acoperirea a cel puțin 80% a cheltuielilor de functionare.
- Cu sprijin guvernamental se efectueaza constructia Caminului de elevi al Scolii generale si Liceului român din Giula. Aceste lucrari de anvergura dispun în momentul de fata de o contributie bugetara în valoare de 400 milioane de forinti. Scoala generala româna din comuna Micherechi se afla în renovare generala cu un sprijin bugetar de 38 milioane forinti.

Viata spirituala si activitatea comunitara a minoritatii române

- Prin efectul legii care reglementeaza dreptul de proprietate asupra imobilelor bisericesti a fost rezolvata problema tuturor imobilelor Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria. Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria i-a fost acordata, drept despagubire, suma de 61,185 milioane forinti, a fost împrumutat la Budapesta cu o suprafata imobiliara de 957 mp. În momentul de fata, în sase localitati se desfasoara lucrari de renovare a bisericilor. Autogovernarea orasului Seghedin a dat în folosinta eterna comunitatii ortodoxe române din localitate un imobil cu o suprafata de 219 mp.
- Partea Româna apreciaza faptul ca la Giula a fost inaugurat noul sediu al Autogovernarii pe tara românilor din Ungaria.
- Partea Româna cere sa fie informata despre situatia restituirii patrimoniului comunitar al minoritatii române si cere restituirea patrimoniului Fundatiei Gojdu.
- Partea Româna își exprima îngrijorarea cu privire la consecintele aplicarii Legii electorale locale si minoritare din Ungaria care ar putea duce la o situatie în care unele autogovernari ale minoritatii române sa nu fie alcatuite din etnici români.
- Partea Româna spera, de asemenea, ca se va rezolva favorabil reprezentarea parlamentara a minoritatii române.

Nota: Ultimele trei puncte sunt singurele “cereri” facute de partea româna și vizează trei chestiuni de mare importanță pentru comunitatea românească din Ungaria. Din păcate, ele formează falsă contrapondere a cererilor partii maghiare.

Observație: În timp ce întreg demersul partii maghiare a fost făcut cu concursul UDMR și al Departamentului pentru Minorități Naționale din Guvernul României, din partea Comitetului Român nu a existat nici un contact cu comunitatea românească din Ungaria. Practic, la această discuție au participat doar maghiarii.

III.

Referitor la minoritatea maghiară din România

Cu privire la învățământul în limba maghiară

Observație: Întreg capitolul intra în competența Comisiei de învățământ; în nici un caz nu face obiectul discuțiilor Comitetului pentru colaborare în problemele minorităților

- Partea Ungară apreciază ca deosebit de importantă asigurarea învățământului de toate gradele și de toate profilele pentru minoritatea maghiară din România, salută angajamentul Guvernului României de a include în Programul său, în spiritul Tratatului de bază, eliminarea restricțiilor privind învățământul în limba maghiară, crearea cadrului instituțional, inclusiv posibilitatea înființării unei universități de stat cu limba de predare maghiară.
- Partea Ungară constată cu îngrijorare faptul că în cursul dezbaterii parlamentare a Ordonanței de Urgență nr. 36/1997 s-au produs regrese.
- Partea Ungară atrage atenția asupra faptului că în pct. 1 al Aide-Mémoire-ului reflectând tratativele din 20-21 octombrie 1997 al premierilor Ungariei și României a fost stabilit termenul de 31 decembrie 1997 pentru înființarea în România a universității cu limba de predare maghiară.

Partea Ungară consideră acest Aide-Mémoire drept punct de pornire.

- Partea Ungară cere să fie informată despre modul cum este tradusă în practică înțelegerea din 10 iunie 1998 a liderilor partidelor din coaliția guvernamentală română, în care au fost prevăzute înființarea unei facultăți de limba, literatură și etnologie maghiară în cadrul Universității “Babes-Bolyai”, precum și înființarea unei secții de pedagogie muzicală cu limba de predare maghiară în cadrul Academiei de Muzică “Gheorghe Dima”.
- Partea Ungară cere să fie informată despre experiența, activitatea de până în prezent și eventualele concluzii la care a ajuns Comisia de evaluare în vederea înființării Universității de stat cu limba de predare maghiară.
- Partea Ungară cere să fie informată despre șansele de realizare a Hotărârii de Guvern nr. 687/1998 privind inițierea procesului de înființare a Universității de Stat “Petofi-Schiller”. Totodată își exprimă speranța că voința politică exprimată prin respectiva hotărâre să se concretizeze în măsuri practice.

Cu privire la administrația publică locală

- Partea Ungară cere să fie informată despre procesul de aplicare și de întărire legislativă preconizată a Ordonanței de Urgență nr. 22/1997 care permite folosirea limbilor minorităților naționale în administrația publică locală, având în vedere că în Programul Guvernului României este stipulată data de 1 septembrie a anului curent ca

termen al adoptării parlamentare. După cunoștințele Partii Ungare instituțiile guvernamentale, funcționarii guvernamentali și autoritățile abilitate nu acționează în vederea aplicării Ordonanței, nu există sancțiuni împotriva acelor care nu o aplică sau chiar se opun aplicării în mod ostentativ, instigă la opunere, distrug inscripțiile existente.

Cu privire la bunurile comunitare și bisericesti ale minoritatilor

Observatie: Întreg capitolul face obiectul dezbaterilor subcomisiei pentru problemele cultelor.

- Partea Ungară își exprimă recunoștința pentru faptul că în Programul Guvernului României a fost inclusă restituirea bunurilor ce au aparținut comunităților și bisericilor minoritatilor naționale, problema pe care Guvernul intenționează să o reglementeze prin lege.
- Partea Ungară cere să fie informată despre stadiul actual al elaborării Legii privind inventarierea bunurilor imobile și a celor mobile aferente lor, care au aparținut bisericilor, preconizată, conform Programului de Guvernare, până la sfârșitul anului curent.
- Partea Ungară apreciază faptul că prin acte normative emise de Guvernul României a început procesul de restituire a 17 respectiv 4 imobile proprietarilor de drept. Totodată cere să fie informată despre stadiul actual al restituirii efective a acestor imobile, precum și despre intențiile Guvernului României, în sensul dacă se preconizează restituirea și a altor imobile prin acte guvernamentale înainte de adoptarea legii.

Cu privire la viața spirituală și problemele cultelor

- Considerând că în păstrarea și dezvoltarea identității minorității naționale bisericile îndeplinesc un rol deosebit de important, Partea Ungară salută angajamentul Guvernului României cuprins în Programul de Guvernare privind crearea până la sfârșitul anului curent a cadrului legal al vieții confesionale.
- Partea Ungară cere să fie informată despre stadiul actual al elaborării Legii cultelor.

Cu privire la cultura

- Prin Tratatul de bază Partile s-au angajat să sprijine păstrarea monumentelor istorice și culturale aflate pe teritoriul lor.

Partea Ungară ar aprecia ca un gest semnificativ dacă la aniversarea a 150 de ani de la revoluția din 1848-1849, în urma unor măsuri luate de Guvernul României, ar fi reasezat la Arad monumentul realizat de Gyorgy Zala. Pentru realizarea acestui deziderat ar putea fi un bun punct de pornire înțelegerea de principiu intervenită între ministrii de apărare ai celor două țări.

Partea Ungară cere să fie informată despre măsurile practice luate în vederea reasezării (restaurării) în toamna anului 1999.

Observatie: Propunerea a fost făcută și discutată în principiu în cadrul armatei. Construirea acestui monument însă ar presupune recunoașterea și aprobarea masacrului făcut de armata maghiară în 1848-1849 asupra populației românești. Acțiunea partii

maghiare are un vadit caracter sovîn. La fel ca în celelalte cazuri locul de discuție nu ar fi trebuit să fie Comisia pentru Minorități (și nici măcar cea de cultură), ci, în acest caz, Comisia Armatei. Eroarea comisă la 15 martie 1998 de către Premier ar trebui îndreptată printr-o poziție fermă. S-ar putea propune din partea Comisiei române în cadrul viitoarei întâlniri construirea unui monument maresalului Antonescu la Gyula – ca reciprocitate.

- Partea Ungară cere să fie informată despre măsurile preconizate în vederea păstrării, respectiv restabilirii aspectului arhitectural al centrului istoric din Cluj.

Concomitent apreciază faptul că Guvernul României în luna martie a împiedicat așezarea unei plăci comemorative care ar fi lezată amintirea lui Petofi și care ar fi generat tensiuni interetnice.

Totodată apreciază și consideră de bun augur faptul că aniversarea zilei de 15 martie a fost salutată anul trecut printr-un mesaj special de primul ministru, iar în anul 1998 de președintele României, precum și condițiile demne în care s-au desfășurat comemorările zilei de 6 octombrie de la Arad, în prezența înalților demnitari din cele două țări.

Cu privire la recunoașterea diplomelor de studii

Observație: Aceste discuții fac obiectul discuțiilor Comisiei de Învățământ.

- Acordul intervenit între cele două țări asigură, în principiu, echivalarea diplomelor de studii obținute în Ungaria respectiv în România. Partea Română însă până în prezent nu a ratificat acordul.
- Practic nu s-au înregistrat progrese, activitatea Comisiei Mixte de Echivalare stagnează.

Partea Ungară solicită revigorarea activității acestei comisii.

Cu privire la manifestările nationaliste din viața publică

- Prin articolul 14 din Tratatul de bază Partile s-au angajat să promoveze atmosfera de toleranță și de înțelegere, să condamne între altele, orice manifestare a xenofobiei, a urii etnice, precum și să adopte măsuri eficiente în interesul prevenirii și contracarării acestora.
- Partea Ungară își exprimă îngrijorarea pentru faptul că antimaghiarismul, generator de ură și care persistă de mai mult timp, a dobândit un loc preponderent în viața publică și în mijloacele de comunicare în masă din România.

Partea Ungară consideră că ar fi util ca Guvernul României să condamne acest fenomen printr-o declarație.

Observație: Aceste două puncte ce nu au nici un fundament au fost introduse în realitate pentru a sublinia în opinia europeană o stare de fapt de criză în care s-ar afla maghiarii în România. Ele n-ar fi trebuit să figureze în acest protocol, cu atât mai mult cu cât nu sunt altceva decât un mod “curios” de a atrage atenția Guvernului României să aplice legea în România.

- Partea Ungară atrage atenția asupra faptului că amnistia declarată după evenimentele din decembrie 1989, referitoare la cele petrecute în această perioadă, nu a fost aplicată în cazul a două comune din Secuime cu populație de naționalitate maghiară (Dealul și

Zetea), totodata, dupa sapte ani, în decembrie anul trecut a fost reinitiat procesul penal împotriva a sase cetateni de nationalitate maghiara în cazul Agache din Târgul Secuiesc, petrecut în 22 decembrie 1989.

- Partea Ungara își exprima îngrijorarea fata de situatia controversata creata în jurul imobilului din Cserehát (Odorheiu Secuiesc).

Partea Ungara își exprima speranta ca aceasta problema devenita o sursa de tensiuni, se va rezolva cât se poate de repede pe cale juridica, se aplica principiul autonomiei administrative locale. Astfel imobilul respectiv va îndeplini functia sa initiala, în folosul comunitatii locale.

Observatie: Aceste ultime doua puncte nu fac obiectul Comisiei de Minoritati.

Semnat la 13 octombrie 1998 la Budapesta, În doua exemplare originale, în limbile româna si maghiara, ambele texte fiind egal autentice.

pentru Partea Româna
ss indescifrabil
Klaus Fabritius
copresedinte

pentru Partea Ungara
ss indescifrabil
Szabo Tibor
copresedinte

Observatie: Doar foarte putine puncte cuprinse în Protocol ar fi facut obiectul dezbaterei Comitetului de specialitate pentru colaborarea în problemele minoritatilor nationale. Cele mai multe ar fi trebuit discutate, eventual la nivel de comisie, cuprinse într-un proces verbal, protocol, pe diferitele comisii înfiintate în baza Tratatului româno-ungar.

Problemele stabilite de catre partea maghiara în Protocol ar fi trebuit anuntate din timp partii române, lucru care nu s-a întâmplat.

Comisia alcatuita de partea româna a asigurat un dezechilibru regretabil în cursul negocierilor, consecintele fiind usor observabile în textele celor doua documente: Protocolul si Propunerile înaintate guvernelor celor doua state.

Partea româna ar trebui sa pregateasca într-adevar urmatoarea întâlnire, constituind o comisie echilaterala cu cea maghiara (alcatuita din cunoscatori ai problemelor minoritatii române din Ungaria si nu a minoritatii maghiare din România) si cunoscând toate problemele. Totodata, ar trebui analizate cu atentie punctele propuse pentru negocieri (în cazul de fata, trebuind sa ramâna în afara).

P R O P U N E R I L E

COMITETULUI DE SPECIALITATE PENTRU COLABORAREA ÎN PROBLEMELE MINORITATILOR NATIONALE A COMISIEI MIXTE INTERGUVERNAMENTALE ROMÂNNO-MAGHIARE

În interesul dezvoltării armonice a minoritatii române din Ungaria, respectiv a minoritatii maghiare din România, În scopul asigurării drepturilor acestora, Comitetul de specialitate propune Comisiei mixte sa recomande guvernelor celor doua tari urmatoarele:

1. Comitetul de specialitate propune ca Guvernul Ungariei sa asigure rezolvarea problemei de finantare a scolilor minoritare românești cu efectiv redus de elevi.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relatiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

2. Guvernul Ungariei sa sprijine renovarea scolii române din comuna Sacal. Guvernul Ungariei, dupa terminarea constructiei Caminului de Elevi Român din Giula, a renovarii Scolii generale române din Micherechi si din Sacal, sa asigure dotarea acestor doua institutii.
3. Guvernul României sa contribuie la dotarea conform specificului românesc a institutiilor nominalizate la punctul 2.
4. Guvernul Ungariei sa asigure sustinerea bugetara a renovarilor, aflate în curs, ale bisericilor ortodoxe române de pe teritoriul Ungariei.
5. Guvernul României sa acorde sprijin material pentru renovarea institutiilor confesionale românești mentionate la punctul 4.
6. Guvernul Ungariei sa asigure resursele bugetare necesare functionarii continue a Institutului de Cercetare al Românilor din Ungaria.
7. Guvernul Ungariei sa analizeze posibilitatile si modalitatile de restituire a patrimoniului Fundatiei Gojdu si sa informeze Guvernul României asupra acestora.
8. Guvernul Ungariei sa initieze crearea cadrului legal privind asigurarea reprezentarii parlamentare a minoritatii române.
9. Comitetul de specialitate considera o necesitate ca între Ungaria si România mentinerea legaturilor nestingherite dintre cetatenii celor doua tari sa fie servite de cât mai multe puncte de trecere a frontierei. Solicita deschiderea noilor puncte de trecere a frontierei, în special în cazul acelor asezari limitrofe unde aceste puncte faciliteaza mentinerea legaturilor cu tara mama a minoritatii române din Ungaria, respectiv a minoritatii maghiare din România.
10. Sa fie încheiat si sa fie pus în aplicare cât de curând acordul dintre ministerele de aparare din cele doua tari privind întretinerea mormintelor ostasesti si a cimitirelor militare.
11. Guvernul Român sa se angajeze la accelerarea procesului de ratificare a Cartei limbilor regionale sau minoritare si sa întreprinda masurile necesare pentru înaintarea acesteia legislativului în cel mai scurt timp.
12. Guvernul României sa accelereze lucrarile de pregatire a Legii privind protectia minoritatilor nationale si sa faca demersurile necesare adoptarii acesteia în conformitate cu termenul prevazut în Programul de guvernare.
13. Guvernul României sa adopte masurile necesare aplicarii întocmai a prevederilor Ordonantei de Urgenta nr. 36 privind învățământul si sa faca demersuri pentru adoptarea acesteia de catre Parlament în concordanta cu Programul de guvernare.
14. În conformitate cu prevederile Ordonantei de Urgenta nr. 36, în vigoare, în spiritul celor cuprinse în punctul 1 al Aide-Mémoire-ului întocmit cu ocazia întâlnirii premierilor celor doua guverne din luna octombrie 1997, dupa formularea raportului Comisiei de evaluare în vederea înfiintarii Universitatii de stat cu limba de predare maghiara, prevazuta pentru data de 15 octombrie, sa fie elaborat planul de înfiintare.

GUVERNUL ROMÂNIEI
Departamentul pentru Relațiile cu Românii de peste Hotare
Cabinetul Secretarului de Stat

15. Partea Ungara s-a angajat sa acorde sprijin de specialitate si material înfiintarii universitatii de stat independente cu limba de predare maghiara care își va începe activitatea în anul universitar 1999-2000. În scopul realizarii propune ca si partea româna sa-si asume un angajament identic.
16. Guvernul României sa adopte masuri care vizeaza accelerarea procesului de ratificare a Acordului privind recunoasterea reciproca a diplomelor de studii si sa revigoreze activitatea Comisiei Mixte si de Echivalare.
17. Guvernul României sa emita instructiuni de aplicare privind normele referitoare la folosirea limbii materne în administratia publica locala respectiv inscriptiilor multilingve si sa faca demersurile necesare legiferarii acestor drepturi în conformitate cu Programul de guvernare în forma initiata de Ordonanta de Urgenta nr. 22/1997.
18. În vederea crearii cadrului legal al conditiilor vietii profesionale Guvernul României sa promoveze elaborarea Legii cultelor si sa faca demersurile necesare adoptarii acesteia în cadrul termenului prevazut în Programul de guvernare.
19. Guvernul României sa stabileasca un termen pentru elaborarea Legii privind restituirea bunurilor comunitare si pentru înaintarea acesteia legislativului. Pâna la aprobarea legii sa procedeze la restituiri prin acte guvernamentale în cazul imobilelor cu situatie juridica clara si pasibile de reglementare pe aceasta cale.
20. Guvernul României sa initieze resezarea si restaurarea monumentului revolutiei din 1848-1849 din Arad, opera lui Gyorgy Zala, pâna la aniversarea de 150 de ani de la evenimentul din 6 octombrie 1849.

Semnat la 13 octombrie 1998 la Budapesta, în doua exemplare originale, în limbile româna si maghiara, ambele texte fiind egal autentice.

pentru Partea Româna

ss indescifrabil
Klaus Fabritius
copresedinte

pentru Partea Ungara

ss indescifrabil
Szabo Tibor
copresedinte